

Zakaj smo v
Vietnamu str. 9

Sramota Slovencev str. 7

TUDI NOVI
IVAN CANKAR str. 17

SEKSUALNA str. 22
POSVETOVALNICA

HLEPANJE str. 11

POPEVKE
TRIBUNE str. 12

Dioniz in
Zaratustra str. 14

marko pogačnik prikazuje
fantastični
strip

TINZA V SVETU

47 SIL IN

KAJ SE

GODI Z

NJENIM

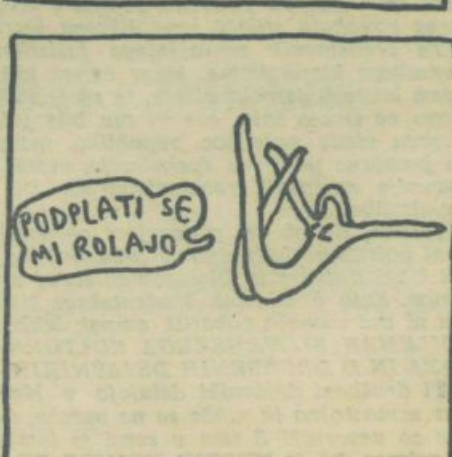
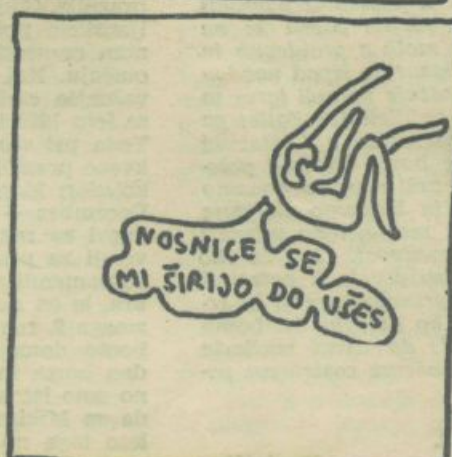
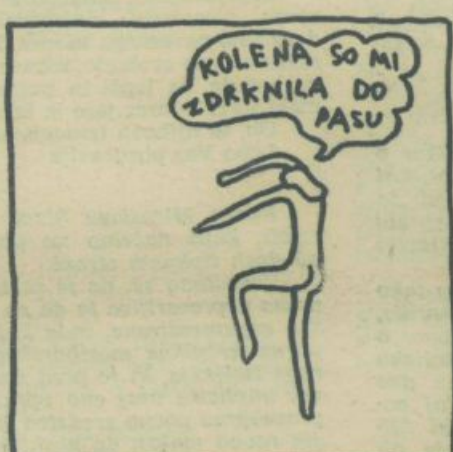
TELESOM

tribuna

Ljubljana, 22. XII. 1969

Številka 3

Letnik XIX

Spoštovano uredništvo!

(Ugotovitve ob Srotovem sestavku DILEME ŠTUDENTSKEGA TISKA, objavljenem v 1. številki TRIBUNE, dne 22. IX. 1969...)

Strinjam se s pripisom uredništva pod Srotovim sestavkom, da TRIBUNA ne bi začela polemike o dilemah mariborskega študentskega tiska, kajti dilema študentskega tiska v Mariboru v resnici ni. Stari člani uredništva Katedre so bili namreč figurice starega uredniškega odbora Dialogov ter so samo pomagali mariborskemu »taboru mračnjaških šahistov«, ki deluje s formalno močjo uradniško-pridobitniške mentalitete. V ta »mračnjaški tabor« spadata stari uredniki in sodelavci Katedre D. Jančar, B. Zavrnik, T. Partljič, med katerimi se je povsem nezasluženo znašel tudi F. Hedl ter stari uredniki ter sodelavski Dialog F. Forstnerič, M. Kramberger, B. Hartman, T. Partljič itd. Po navideznem padcu Dialogov je bil ta tabor že tesno povezan; zato je razumljivo, da sta poleg starih članov postala nova urednika tudi D. Jančar in T. Partljič in da so temu uradno rekli celo novi uredniški kolegij DIALOGOV (!).

Mladi pisci v Mariboru se vprašujemo, kako sta lahko postala urednika Dialogov prav Jančar in Partljič, saj je v Mariboru, poleg V. A. Gajška, še več sposobnejših izobražencev! Mar sta postala urednika zato, ker je bil Jančar urednik Katedre, Partljič pa njen zvesti sodelavec? Mladi se tudi vprašujemo, kako da niso sprejeli v uredniški odbor prof. Branka Rudolfa, enega izmed vodilnih mariborskih mislecev, ki je med mladino priljubljen?

(Zdaj, ko poznamo prvo potezo, moram pojasniti, kdo so bili šahisti.) Na eni strani so delovali stari uredniki Dialogov F. Forstnerič, B. Hartman, M. Kramberger (naposled pa tudi S. Kočev, ki se je v uredništvu znašel prav tako nezasluženo kot Hedl pri Katedri in zato to ime že v začetku izločimo!), na drugi strani pa so zbudili pozornost njihovi eksponenti, stari uredniki in sodelavci Katedre (D. J., B. Z., T. P. itd.), ki so jih sprejeli v novi uredniški odbor Dialogov očitno z določenim namenom. Čudno in smešno je, vendar je resnično, da so sčasoma postali eksponenti eden drugega. Najbolj pa se čudim Jančarju, ki se ima za intelektualca, pa je prav deško nasedel čisto navadnim starim in novim dinarjem. (Drugače je, če množiš dinarje s kulturo, tako kot je drugače, če množiš kulturo z dinarji!)

Ugotavljam, da spricho dejanskih razmer ne moremo več govoriti o dilemah mariborskega študentskega tiska in mi je žal, ker Srot zaradi nepoznavanja resničnega stanja v svojem sestavku ni mogel prodreti do resnice. Omenjeni skupini (danes sta navidezno nasprotni!) sta skupno, preko tiska (Katedra, Dialogi, tudi Večer!) delovali v čisto svojem stilu. Njihove glavne skupne točke so predvsem tri: 1. javno nastopanje v smislu nacionalizma; 2. pod vsakim pogojem doseči politično zmago; 3. spretno širjenje Pahorjeve ideje.

Za dokaz navajam odlomek intervjuja, ki ga je vodil Forstnerič in je bil objavljen v 7/8 številki Dialogov, odlomek pa je značilen tudi zato, ker ga je Pahor zapisal celo v svoji knjigi ODISEJ OB JAMBORU:

»JANČAR: Naša partija je razvojenela in brez zoba zato, ker nima trdnega programa. Idejni program že ima, teoretičen. Partija naj bo močna, toda ne v stalinističnem smislu, močna s koncepti, za katerimi bodo ljudje šli kakor so včasih šli za rdečo zastavo.

»SVAJNCER ML.: Danes je težje, ker ljudje v glavnem že nekaj imajo in se ne marajo boriti za velike cilje.

JANČAR: Pa naj si partija najde stvar, za katero bi ljudje šli, ker sicer partija ni opravičljiva.

ZAVRNIK: Partija ni opravičljiva.

V istem pogovoru, o katerem piše tudi Pahor v knjigi, Jančar izjavlja: »Pahorjevo idejo o SZDL kot opoziciji poznam že iz ZEBOTA. Toda zdi se mi, da naša družba opozicije ni sposobna ustvariti zaradi dogmatizma.« Kaj tedaj za Jančarja predstavlja ZEBOT?

Ob vsem tem sem tem bolj začuden (prav tako tudi mariborski študenti, s katerimi sem govoril!), ker nam je znan tudi Kardeljev avgustovski govor o idejnem in političnem omahovanju, ki slabi akcijsko sposobnost ZK (objavljen je tudi v Delu z dne 2. XI. 1969). Kardelj pravi: »Čemu bi bilo zdaj ponovno sproženo vprašanje, kdo je lani dovolil ZEBOTU, da pride v Ljubljano. Zato, ker se je ob cestni aferi ZEBOT ponovno pojavil v vlogi nepoklicanega advokata stališč republiškega izvršnega sveta. Ta predstavnik včerajšnjega fašističnega krila slovenskega klerikalizma, ki se danes kiti s svojim perjem lažnega demokratizma, te svoje »misli« prav gotovo ne izvaja zato, ker bi mu bila tako všeč in pri srcu vlada naše soc. republike, marveč zaradi zelo prozorne politične špekulacije, usmerjene v pokopavanje enotnosti revolucionarnih sil slovenske sonc. družbe...«

Menim, da ob tej primerjavi obširnejši komentar ni potreben, dasiravno je presenetljivo, da imajo stari člani Katedre in Dialogov še sedaj močan vpliv in moč. Zato o dilemah študentskega tiska v Mariboru ni več mogoče govoriti, ampak lahko govorimo O DILEMAH SLOVENSKEGA KULTURNEGA PROSTORA IN O DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH.

Ti družbeni dejavniki delujejo v Mariboru povsem samostojno in nihče se ne vpraša, do kolikšne mere so nevarni? S tem v zvezi je tembolj drastičen primer, ko je MESTNI KOMITE ZK MARIBOR

pred nedavnim sprožil zasebno tožbo zoper aforizme Miroslava Slane (objavljene 17. avg. t.l. v NEDELJSKEM DNEVNIKU in ponatisnjene v NASI TOVARNI brez vednosti avtorja!). V tožbi očitajo: »Pisanje obtoženca ima vse objektivne in subjektivne značilnosti in znake kazniviga dejanja iz drugega odst. 170. čl. KZ. Pomeni dokajšnjo DRUŽBENO NEVARNOST, saj povzroča prizadetost in razburjenje velikega števila ljudi itd...« Če so tedaj moji aforizmi nevarni, kaj pravi Komite ZK o vsebini že omenjenega intervjuja ???

Obtoženi (M. SLANA!) sem vedno skušal odpirati kulturni prostor in ne ustvarjati nevarnih situacij za našo politiko! Moji aforizmi, ki so res dvorezen meč, niso bili napisani iz sovraštva do naše socialistične skupnosti, marveč sem v njih kritiziral le takšne »komuniste« (ki dostikrat niti niso v zvezi komunistov, ampak se na njo samo sklicujejo!), kot sem jih opisal — so torej piškoti brez sladkorja, ker niso člani ZK, pa se imajo za komuniste, čeprav v bistvu nimajo ničesar z ZK. Mednje spada (poleg pristavev omenjenega tabora!) M. Kramberger s svojim sestavkom ZAKAJ SE NISEM KOMUNIST, ki ga je objavil v Dialogih in ki nasprotuje delavskemu samoupravljanju. Prav tako je Kramberger ob moji lanskoletni »aferi trikotnik« menda iz deške sramežljivosti napisal v TT-ju, da so mariborski provincialci drugi (in ne on!). In tistih je v Mariboru kar za dva tabora — v enem taboru.

Če je tedaj omenjenemu taboru dovoljeno izpričevanje, da pri nas odklonilno govorijo o vlogi partije (ZK), tedaj ni nič hudega, če je stari uredniški odbor Katedre odstopil, čeprav je imel v zaledju idejno vlogo pri formiranju kulturne revije Dialogi. To ima še zdaj! Ali to ni družbeno nevarnejše od mojih aforizmov?

Ali naj to, da je Svajncer ml. napisal uvodnik za posebno številko Katedre (in bil celo nekakšen samizdatelj te številke, ker je bil stari uredniški odbor tedaj že razrešen) razumevamo tako, da se je Svajncer kot republiški poslanec za kulturo družil z antikomunističnimi elementi in jih je celo podprl??? Kje je tu opravičilo? In kje je potlej zavest komunistov? Kako si naj razlagam napad ter obsodbe tov. Snuderla na uredništvu Radija Maribor, ki me je prav zmedeno napadal takoj za tem, ko je Komite ZK sprožil tožbo proti meni? Mar je tudi radio vpleten v ta »mračnjaški tabor« (če pomislimo, da je tudi S. Kočev var v delovnem razmerju pri Radiu)? Kdo bo krivec, če se bomo v Mariboru znašli v neugodovinskem položaju? Ne razumem se najbolj na partijo kot organizacijo, ker me o tem ni nihče poučil, sklicujem se samo na človeka v sebi, ki se zavzema za zdravo, pošteno in pravično mišljenje, in ta človek v meni je spricho navedenih početij revoltiran in prizadet!

Kakšno partijo (šaha?) lahko odigramo na mariborski šahovnici, če se za imenom ŠTUDENTSKI TISK skriva čudno skrivene figure?

Če pa dileme vendarle so (to je razumljivo!), so močno potisnjene med vrste študentov, ki morajo spricho premoči omenjenega tabora lepo molčati.

Ugotavljam, da javnost še vedno ne pozna resničnih dilem. Nujno pa je, da bi jo čimprej spoznala — Zdaj, ko je novoizvoljeni kulturni urednik Katedre »znani slovenski« mislec pesnik, pisatelj, esejist in slikar Vladimir Avguštinovič-Gajšek, lahko upamo, da bomo kmalu spoznali resnico o mariborskem študentskem tisku ter bo sčasoma postalo jasno tudi to, kdo hromi napredek pri Dialogih! Naj omenim še to, da sem spricho despotičnih odnosov pri Dialogih pred kratkim umaknil vso svojo poezijo — tudi tisto, ki je bila planirana za objavo že julija. Urednik za poezijo (S. Kočev) mi je skrajno samozavestno povedal, da mi rokopisov ne bo vrnil, ampak bodo raje končali v košu! Kakšen pa je tisti koš — čigavemu taboru pripada? (In še nekaj je značilno za mariborski mračnjaški tabor: kadar kdorkoli sproži polemiko, pridejo vsi ostali na dan z osebnimi očitki, z žalitvami, z vsemi mogočimi priokusmi kompleksov in zagrenjenosti — taka je naša KULTURA! Ampak ljudje božji, tako se ne dela, tako ni mogoče ničesar rešiti, tako si lahko samo ogleujemo avtomobile v izložbah in plešemo folklorne plesel!)

Zaključujem: odločno se bom boril proti nezdravemu delovanju mariborskega provincialnega ter družbeno nevarnega tabora. Zmeraj in povsod se bom zavzemal za svobodo zdrave misli, za svobodo zdrave besede, za lepši in poštenjši mariborski kulturni jutri — brez jeze in brez sovraštva.

Oh, ta njihova trmoglava brezobzirnost!!!

Lepo Vas pozdravlja

Miroslav Slana-MIROS

Pismo Miroslava Slane izjemoma objavljamo v celoti, kajti načelno ne objavljamo pisem, daljših od dveh tipkanih strani.

Zavedamo se, da je za nas vsebina pisma popolnoma nepreverljiva in da so obtožbe ostre, prej ostre kot argumentirane, toda kaj se dogaja v Mariboru? »Črna kronika« mariborskega kulturnega in političnega življenja, ki jo pred nas razgrinja Miroslav Slana, implicira vsaj eno vprašanje: Kaj v Mariboru pravzaprav počno sredstva javnega obveščanja (in ni jih ravno malo), da neakteri skušajo reševanje konfliktov prenesti v Ljubljano in ji posredno ponujati vlogo razsodnika v stvarih, ki jih ne pozna in ne ne more poznati? Ali je morda molk o problemih in je pismo Miroslava Slane »huliganska« izpad neodgovornega posameznika, ki ne spoštuje »pravil igre« in skuša na cenen način priti do publicitete? Potlej pa recimo takole: Ze po Srotovem zapisu v 1. številki Tribune smo se odločili, da ne bomo odpirali polemike in pri tem še vztrajamo; tudi sicer se nimamo namenja vmešavati v politično in kulturno življenje drugega največjega slovenskega mesta, toda priznati moramo, da nas tare radovednost. In če bo objava tega pisma vsaj malo prispevala k poglobitvi naše radovednosti, bomo vsej prizadeti srenji iz srca hvaležni, kajti močno nam bo odleglo, ko bomo zvedeli, (o tem smo prepričani) da stvari vendarle niso tako črne, kot se kažejo našemu zastrtemu pogledu.

Sancta simplicitas, porečete.
Mi pa: vsak začetek je težak.

Uredništvo

Dvojezične variacije citati in pripombe

(Po Delu) »Poslanec svobodne avstrijske stranke (FPÖ — desni ekstremisti) Silla je zagovarjal za Koroške Slovence posebne slovenske šole. Po njegovem trpijo v sistemu dvojezičnega šolstva krivico tisti otroci, ki se ne želijo učiti slovensko.«

1. Francis Bacon, veliki empirist, je svetoval mladim Angležem, naj se naučijo jezik in običaje Francozov, če nameravajo potovati po Franciji. Opozarjal je celo na narečja posameznih pokrajin. Svetoval je tudi, naj čim manj govorijo, da ne bi užalili domačinov, če bi govorili kaj napačno. Toda zaradi tega spet ni potrebno biti preveč v skrbeh, ker Francozi znajo spoštovati tužce, ki kažejo zanimanje in spoštovanje do njihovega jezika, kulture in običajev. Kakšno vprašanje enakopravnosti jezikov, ki bi ga morali zgotoviti s silo zakonov, zame ne obstaja, oz. je dokaz revščine, duhovne omejenosti, kulturne in ekonomske zaostalosti. Kako naj živim skupaj s človekom, ki govori drugi jezik, če ne spoštujem njegovega jezika, njegovih običajev? Kako naj ga razumem, kako naj spoštujem njega samega. Kako lahko spoštujem sebe, če ne spoštujem druge?

»Silla se je pri utemeljevanju tega svojega stališča skliceval na resolucijo slovenskih slavistov, ki se zavzemajo za odpravo dvojezičnih šol v Pomurju v korist posebnih slovenskih in madžarskih šol.«

2. Slovenski lavisti — s častnimi izjemami — so dovolili, da so si jih desni ekstremisti prilastili, »sklenili« z njimi nekakšno zavezništvo. Oboji so v skrbeh predvsem le zaradi lastnega jezika.

»Predstavniki Komunistične stranke Raimund je očital desnici, da izkorišča takšno nacionalno stališče za svojo volilno propagando. S takšno rafinirano metodo, ki si nadeva plašč demokratičnosti, želi FPÖ izriniti slovensko manjšino v geto.«

3. Položaj manjšine v drugi državi je praviloma merilo za stopnjo demokratičnosti ter za značaj in razvitost družbenih odnosov v tisti državi. V državi z zaostalimi in nerazvitimi družbenimi odnosi je manjšina praviloma progresivni element.

»Poslanec Seitschnig pa je še dodal, da šolska politika, kakršno predlaga desnica, že zaradi političnih interesov, ki naj bi vodili koroško deželno vlado, ni sprejemljiva. Bil je tudi mnenja, da bi bila jezikovna delitev šolanja podobna delitvi po verski pripadnosti, kar bi pomenilo razbijanje načela o enotnem šolstvu.«

4. Enotno šolstvo pojmuje danes kot sistem, v katerem se enakopravno razvijajo in realizirajo sposobnosti vsakega posameznika. Za doseganje tega optimalnega smotra mora družba upoštevati vse faktorje razvoja posameznika in družbe: porast narodnega dohodka, celotne populacije, število zaposlenih, število šoloobveznih otrok, število dijakov in študentov ter diplomiranih in doktoriranih strokovnjakov. Za vsami temi faktorji in številkami stoji posamezni človek — ne glede na jezik, barvo kože, socialni položaj, družinsko poreklo ali pokrajinsko pripadnost. Vsiljevanje manjšinskih šol tam, kjer za to ni pogojev, pomeni neodgovornost, odpisovanje, neupoštevanje in prepuščanje stihiji faktorjev, ki so enako pomembni za razvoj pokrajine in celotne države.

J. KONC

MIMO CENZURE

Religija Revolucija

1
0

Po starem običaju so v vseh posvetnih koledarjih natisnjeni dela prosti dnevi z rdečo barvo. Ker sobote še niso povsod dela proste, so v večini koledarjev rdeče nedelje, državni ter nekateri republiški prazniki. Oddelek za ekonomsko propagando pri ljubljanskem podjetju »Jugotehnika« pa je vrlim običajem namenil koledar, v katerem ni vse po starem običaju. Naj jim bo odpuščeno, da so označili vse važnejše cerkvene praznike, saj bodo vsi koledarji za leto 1970 taki. Pač priznavamo še starejše običaje. Toda pri »Jugotehniku« so šli še dlje: nekateri cerkvene praznike so proglasili za dela proste. Citiramo koledar: Marec — 29 N Velika noč 30 P V. Ponedeljek: December — 25 P Božič, 26 S Štefan. Vsi ti štirje dnevi so natisnjeni z rdečo barvo. Naj se ljudstvo veseli za praznike. Da pa ne bi bilo preveč veselja, so namenili praznovanju dneva republike, 29. novembra, le en sam dan — in še to nedeljo. Tudi na dan zmage 9. maja bomo delali. Od posvetnih praznikov bomo doma praznovali le novo leto, praznik dela, dan borca in dan vstaje slovenskega naroda. Verjetno smo letos za dan republike preveč zapravili, tako da za Miklavža in Božič ne bo dosti ostalo. Drugo leto tega ne bo več: Miklavž in Dan republike sta enako označena. Vsaj v koledarju »Jugotehnika«!

NEKAJ POPRAVKOV IN DOPOLNIL K SPOMENICI *

„PETDESET LET SLOVENSKE UNIVERZE V LJUBLJANI“

Casovna stiska, ki je pritiskala na tehnično redakcijo in ji očitno odmerjala prekratek čas za korekture (avtor jih sploh ni dobil v roke), je na štirih mestih spravila moj prispevek o »življenju univerze od 1945 do 1969« v tolikšen nered, da so postala ta mesta nerazumljiva; eno izmed takšnih napak je povzročila tudi napačna tehnična korektura teksta. Ker misli, da je uporabnikom knjige treba podati pravičen tekst, objavljam na tem mestu popravke pokvarjenega besedila:

Str. 149, 1. kol., vr. 10–11. mesto »za srednje šole z neko obliko stopnjevanega študija« je pravično »za srednje šole« z neko obliko stopnjevanega študija.

Str. 155, 2. kol.: Po 1. vr. je meter izgubil sedem vrst teksta, ki jih je uvrstil kot zadnji dve vrsti te kolone in prvih pet vrst 1. kol. na str. 156. Začetek te kolone se torej glasi pravilno: »so spremeljale tudi nekatere slabosti. Precenila se je možnost in učinkovitost vpliva delovnih organizacij na vsebino celotnega izobraževanja, organizacijo in trajanje študija. Izobraževanje se je skušalo preveč ozko prilagoditi vsakokratnim specifičnim potrebam delovnih organizacij, kar je povzročilo pretirano razčlenjenost študija. Prav tako...« Konec strani pa bi se moral pravilno glasiti (od 3. vr. spodaj naprej): »Zahtevajo predvsem bistveno večjo prožnost kakor stališča iz l. 1959/1960« (in naprej v 6. vr. 1. kol. str. 156.)

Str. 159, 1. kol.: Med zadnjima dvema vrstama prvega odstavka je meter izgubil vrsto in je tako nastal nesmiseln tekst; pravilno besedilo se glasi: »kot je bilo pričakovati sicer po starosti prve generacije profesorjev, vprašanje kakovosti njihovih nekdanjih študentov in njihove uporabnosti za akademске učitelje«. Vprašanje uporabnosti se namreč nanaša na nekdanje študente in ne na njihove profesorje.

Str. 164, 1. kol., vr. 2/3: tehnični redaktor je napačno dostavil vejico in zamenjal eno besedo, s tem pa dosegel formulacijo, po kateri naj bi bilo povečanje števila asistentov »nevarno« (!), nadaljevanje pa je prav tako izgubilo smisel. Po pravilnem tekstu je poudarek povečanja števila asistentov samostojna ugotovitev, pravičen tekst pa se nato glasi »še bolj nevarno kakor na drugih (sc. fakultetah) pa so utegnili tu v takšnih položajih učinkovati pretresi od zunaj« (in ne »še bolj nevarno kakor na drugih, zato so utegnili tu v takšnem položaju učinkovati« itd.).

Posebno vprašanje pa je skrajšanje spisa za dobro stran rokopisa, in sicer za odstavek, ki je kritično obravnaval tudi sedanji zakon o visokem šolstvu. Ko je bilo na seji 14. maja 1969 dano pooblastilo »rektorju, glavnemu tajniku in pomočniku glavnega tajnika, da vse prispevke vsebinsko uredijo in opravijo končno redakcijo«, sem si izrecno pridržal pravico, da se moj tekst ne bo krajšal brez soglasja z menoj in zoper to zahtevo ni bilo nikakega ugovora. Kljub temu je bil tekst na tem mestu skrajšan brez vsakršnega vprašanja, kar je toliko pomembnejše, ker sem tudi vse prejšnje zakone obravnaval kritično (se pravi s podčrtovanjem dobrih novosti in z ugotavljanjem slabosti); le zadnji zakon je sedaj v drugačnem in prednostnem položaju. Poleg tega pri stališčih, ki sem jih navedel, v veliki večini ne gre le za moje osebne sodbe, marveč za stališča, ki jih je vsaj filozofska in morda še katera druga fakulteta zagovarjala med samo diskusijo o zakonu. Pomen teh stališč naj pokaže sam cenzurirani tekst:

»Le v nekaj vprašanih zakon ni popoln ali dovolj dosleden. Sploh ne vsebuje zahteve po objavi podatkov o življenju in delu kandidatov za fakultetne učitelje in mnenja komisije o njih, čeprav je to zelo pomembno za odgovornost komisije pred javnostjo in je opuščanje te nekdanje dolžnosti teklo vzporedno z nižanjem zahtevnosti kriterijev pri volitvah; na univerzi bi to mogoče nadomestili s statutom univerze, vendar bo to veljalo le za 9 od 27 visokošolskih zavodov, ki jih obravnava zakon. Nedosledno je seveda tudi, da na velikem številu visokošolskih zavodov (»višjih šolah«) zadošča za kvalifikacijo učiteljev vseh temeljnih predmetov kvalifikacija »predavatelja« na fakultetah, da pa veljajo te šole pri nadaljevanju študija kot enakovredne prvima dvema letoma fakultetnega študija. Nedosledno je, če zahteve po kvalifikaciji ne veljajo tudi »za redne profesorje, ki so v tem naslovu, ko začne veljati ta zakon«, marveč le za izredne profesorje in docente (čl. 33). Ko se dopušča uvajanje posebnih pogojev za vpis kandidatov, ki so končali »ustrezne« srednje šole, je nedosledno pripuščanje vpisa kandidatov brez vsake dokončane srednje šole (čl. 28), kolikor bi se preizkusni izpit bistveno razlikoval od dokaza celotnega povprečnega znanja absolventov ustreznih srednjih šol. Bistveno obsežnejše zahteve pri pridobivanju doktorata znanosti od kandidata, ki si je pridobil to pravico s poprejšnjim lastnim znanstvenim delom, v primerjavi s kandidatom, ki ima to pravico zaradi dokončanega podiplomskega študija, niso samo nedosledne in krivične, marveč na zelo dvomljiv način močno otežkočajo dosego doktorata vsem ljudem izven visokošolskih in znanstveno-raziskovalnih zavodov. Končno je zakon tudi o vprašanju višjega študija na fakultetah manj elastičen, kot so bili »sklepi«. Kjer se je določena oblika inverzije in zaokrožitve študija nižjih semestrov obnesla za študij na fakulteti ali je celo nujna zanj (kot n. pr. za dvopredmetni študij na filozofski fakulteti, ne glede na nepotrebnost splošne obveznosti diplome prve stopnje), bi bilo odpravljanje možnosti doseganja diplome višjega študija enako toga in napačna generalizacija, kot je bila nekdanja splošna obveznost stopnjevanja študija z obveznima dvema diplomskima izpitoma. Namesto vztrajanja pri stališčih, naj bo za organizacijo višjega študija na fakulteti »kriterij« njegova organizacija na višji šoli (n. pr. na pedagoški akademiji, kar je bilo vzeto kot merilo 1968 v prvotnem »predlogu ukrepov za racionalizacijo na področju vzgoje in izobraževanja« in je filozofska fakulteta z obsežno utemeljitvijo nastopila zoper to stališče), je edino umestno pač elastično stališče, da naj odloča o dosegljivosti diplome višje stopnje na posameznih fakultetah le organizacija lastnega fakultetnega dela in potrebnost ter uporabnost takšnih diplomantov v praksi.«

Končno naj opozorim še na napako, ki je nastala ob metiranju v zadnjih petih vrstah na str. 197. Vrste so postavljene v dveh polovicah in v treh vrstah je prišlo pri urejanju v strani do zmede: druga polovica 3. vr. od spodaj spada v 5. vr. od spodaj, sedanja druga polovica 5. in 4. vr. od spodaj pa se morata pomakniti za eno vrsto nižje (t. j. v 4. oz. 3. vr. od spodaj). Torej: »vpravljanjem akademskih učiteljev zanj se v stari Avstriji. Ze ob ustanovitvi univerze so napovedovali, da bo šele ta menjava predstavljala kritično obdobje za kakovost univerze v Ljubljani. Leta 1956 je imela fakulteta 37 akademskih učiteljev, izmed katerih jih je na njej danes še 9« itd.

Bogo Grafenauer

* S spomenico je mišljen zbornik ljubljanske univerze, ki je izšel ob njeni 50-letnici. Op. ur.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9

P. P. 214-IV — TEL. 312-553 — TEKOČI RAČUN 501-B-5/1

Št. 019/278-69/T
Datum: 16. 12. 1969

»Tribuna«
Ljubljana
Trg revolucije 1/II
Uredniškemu odboru

K članku, ki ste ga dne 22. 11. 1969 objavili v vašem listu o Planinskem Vestniku, vam pošiljam nekaj pojasnil, da jih po zakonu o tisku objavite v prihodnji številki »Tribune«:

Režek je bil pred vojno znan plezalec, zdaj pa že leta planinsko ni aktiven. Nima nobenega stika s planinsko organizacijo in z njenimi dejanskimi problemi. Zato je skoro nerazumljivo, da na tak način razsoja o delu uredniškega odbora PV in UO PZS. Ti organi delujejo in odločajo v skladu z mandatom, ki jim ga je zaupalo članstvo. Temu polagajo po statutu PZS redne obračune. V uredniškem odboru in v upravnem odboru PZS delajo izkušeni planinski delavci in med drugim presojajo tudi vsebinsko in oblikovno stran PV. Programski obračun o planinskem glasilu daje urednik vsake dve leti na običnem zboru PZS, finančni obračun pa je v računovodstvu vsak čas na razpolago nadzornemu odboru in družbeni kontroli. Vsi dokumenti so javni. Iz njih je razvidno, da je uredniško delo pri PV na običnem zboru PZS l. 1969 nadzorni odbor posebej pohvalil, l. 1966 pa je PV dobil najvišje športno odličje z Bloudkovsko nagrado.

Vsa ta priznanja za Režka seveda niso obvezna. Iz njegovega pisanja pa je razvidno, da je kot bra-

lec skrajno površen, saj sicer ne bi mogel napisati toliko neresnic, netočnosti in celo osebnih žalitev.

Vsebina Vestnika je taka, kot jo urednik lahko oblikuje po dospelih prispevkih planinskih pisateljev in sodelavcev. Urejanje mesečnega glasila, s poprečno 600 stranmi na leto, gotovo ni lahko delo. Urednik, ki je obenem lektor in korektor, opravlja vse dolžnosti glavnega in tehničnega urednika. Ob stalni pomoči in sodelovanju uredniškega odbora izbira pač najboljše prispevke, kar jih dobi. Da list ni tako slab, kot sodi in očita Režek, dokazuje 5600 stalnih in rednih naročnikov. Večina teh je stala Vestniku ob strani ob mnogih stiskah gmotnega značaja. Ti naročniki, ki domala vsi redno plačujejo letno naročnino 3000 Sdin in Vestnik podpirajo zelo požrtvovalno tudi s prostovoljnimi prispevki, so glavni ocenjevalec Vestnika. Po naročnikih se ravna tudi upravni odbor in občni zbor PZS, ko obravnava uredniško politiko. Pri tej je doslej še vedno obveljalo načelo »za vsakogar nekaj«. Vse, kar Režek očita, da ni, je mogoče najti v Vestniku. Iz poročila za letnika 1967 in 1968, v katerih je nastopalo na desetine starih in na desetine mlajših piscev, je razvidno, da je list obravnaval ideologijo, planinsko potopisje (tega je seveda največ), alpinistične storitve, ekspedicionizem, smučanje, film, fotografijo, planinsko zgodovino, imenoslovje, fiziologijo, geologijo, botaniko, favno, meteorologijo, etnografijo in še vrsto drugih področij, ki spadajo v integral planinstva, njegove kulture, raziskovanja in leposlovja. PV je seveda organizacijsko glasilo, zato mora biti odprto. Zato se je tudi v zadnjih letnikih dotaknilo slehernega količkaj pomembnega dogajanja v naših gorah in seveda tudi tistega, čemur svetovno planinstvo posveča večjo ali manjšo pozornost. Ta pestrost ne vodenj njegove zasnove, priteguje pa več bralcev, naročnikov in sotrudnikov. Motivi, ki ženejo ljudi v gore, so zelo različni in jih je po več celo pri posameznem človeku. Vsem je treba posvetiti pozornost in gojiti interese, ki so zplaninsko vzgojo in propagando pomembni. To opravljajo tudi informativne rubrike, ne nazadnje »Razgled po svetu«, ki menda samo Režku ne ustreže. V njej je možno dobiti bistvene poteze duhovnega in materialnega obraza sodobnega planinstva in planinskega slovstva po svetu.

Režkova ocena o Vestniku prizadene potemtakem tudi vse njegove sotrudnike zadnjih dvajsetih let. Med njimi so najvidnejši slovenski planinci, gotovo pa vsi priznani slovenski planinski pisatelji in seveda cela vrsta sotrudnikov, ki so marljivi delavci v planinski organizaciji.

Planinski Vestnik bi seveda mogel biti vsebinsko in oblikovno boljši. Mnogo načinov za izboljšanje nam je znanih in smo jih skupno z urednikom in uredniškim odborom preresetali in ugotovili. Ne moremo pa jih uresničiti, dokler smo gmotno tako na kratkem kot že nekaj let sem. Gotovo pa listu ni škodilo, če nekaterih problematičnih in zelo osebnih člankov ni objavil. Da neobjavljenih rokopisov uredništvo ne vrača, pa je sotrudnikom sporočeno v vsaki številki posebej.

Dokumentacija, ki bi naša pojasnila podprla, vam je na razpolago pri PZS, je pa seveda zbrana tudi v dvajsetih letnikih PV, skupaj ca 12.000 strani formata Vb.

Ne glede na vsa ta pojasnila pa radi sprejemamo vsako pobudo, predlog in pomoč pri izboljšanju planinskega glasila. Odklanjamo pa ton, kakršnega je uporabil Režek, ker ni primeren za javno razpravo in ker sam po sebi kaže, da Režku ne gre za izboljšanje lista.

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije
Uredniški odbor Planinskega Vestnika
z glavnim in odgovornim urednikom

p. n.

Uredniškemu odboru študentskega lista TRIBUNA!

Nepotrebno se nam zdi, da je nad člankom Borisa Režka o Planinskem vestniku izjava o mnenju uredniškega odbora Tribune negativna.

Prav je in edino pravilno, da mladi ljudje smelo in pogumno javno imenujejo posameznike, ki imajo enake ali še večje zaloge masla na glavi. Saj nazadnje tudi to ne pomaga, ker se taki ljudje kot »mački« postavijo spet na noge, če jih vržeš čez streho« in vse teče po starem naprej. Če bi vprašali administratorke oziroma tajnice, ki so službovale v senci Orla, bi znale povedati, da so ves pisarni material za številke Planinskega vestnika morale tipkati med službenim časom in to brez honorarja.

V zadnji številki PV pa si je Orel sam razgrnil sliko svoje grabežljivosti po honorarjih (glej kazalo PV!), zato ni čudno da vedno prosjačijo za podpora, če je glavni urednik nenasiten.

Za »Vašo srčno stran!«

upravi „tribune“

Ker odklanjam omalovažujoče pisanje o mojem pokojnem očetu dr. F. F. in stricu dr. J. T., ki sta skozi desetletja z delom in materialnimi žrtvami delala za razvoj slovenskega planinstva in tudi za Planinski vestnik (glej Tribune z dne 22. 11. 1969, str. 2), odpovedujem vaš list.

Prof. Tominšek Vlasta
univ. lektor
Ljubljana, Ulica talcev 2

Ljubljana, 30. XI. 1969

UNIVERZA OD ABRAHAMA DALJE

(Nadaljevanje in konec)

Se ena tradicija obstaja, prav tako malo spoštovana — tutorstvo. Izoblikovalo se je v 17. stoletju, ko je univerzitetni učitelj poleg drugega bil še mentor (tutor) ožje skupine študentov v moralnih in religioznih vprašanjih. Kasneje se je njegova skrb prenesla na vprašanja študija in in tega se je v saksonskih univerzitetnih sistemih izoblikovala vloga »adviserja« oz. izpopolnjen tutorski sistem študija.

Resnici na ljubo, na ljubljanski univerzi so ponekod ta sistem vpeljali, toda odpovedali so študentje. Dejansko ta metoda ne zahteva ne novega denarja ne novih prostorov itd.; zahteva pa novo zavest o študiju pri obeh strankah.

Najlepše je izhodišče vsakršnih oblik študija opredelil S. Braden na enem od posvetovanj »Univerza danes« v Dubrovniku: »Vsi, ki so zaposleni pri visokošolskem izobraževanju, vedo, da je cilj izobraževanja učenje. Univerza je mesto, na katerem se učenci vseh stopenj intelektualnega razvoja — bruci in priznani znanstveniki — zbirajo, da bi se učili. Univerza nudi orodje za to: knjižnico, laboratorij, raziskovalno atmosfero in medsebojne odnose, ki spodbujajo učenje. Področje neznanega je tako velikansko, da ima skoraj vsak dovolj možnosti, da se nauči še več, če se samo hoče potruditi.«

Kako je to izhodišče izpeljano v posameznih univerzitetnih sistemih? Nakazali bomo malce površno primerjavo italijanskega, francoskega, češkoslovaškega, ameriškega in našega slovenskega sistema glede obravnavanja selekcije študentov, študijskih metod in načrtov in režima študija.

Selekcija študentov je brez dvoma najpopolnejše izpeljana v ZDA. Dva razloga sta že zelo zgodaj privedla k izpopolnitvi selekcije: prvi je diferencirana kvaliteta univerz — tu je dobra »rekrutacija« študentov pogoj za visoko kvaliteto same šole, in drugi je kapaciteta univerz, collegeov ter predvsem campusov. (V ZDA namreč absolutno prevladujejo univerze z do 5000 študenti.)

Kandidat za vpis se navadno javi na več mest, in če ga povsod sprejmejo, potem izbira med šolami.

Običajno sta odločujoča dva selektivna kriterija: uspeh v srednji šoli in rezultat posebnega preskusa.

Uspeha v srednji šoli ne ocenjujejo po končnem spričevalu, pač pa na podlagi t. im. »transcripta«, ki vsebuje kompleksno oceno. Ta ocena vsebuje tudi relativno komponento — uspeh posameznika glede na povprečni uspeh njegove generacije. S tem se nevtralizirajo razlike v kriterijih ocenjevanja med posameznimi šolami.

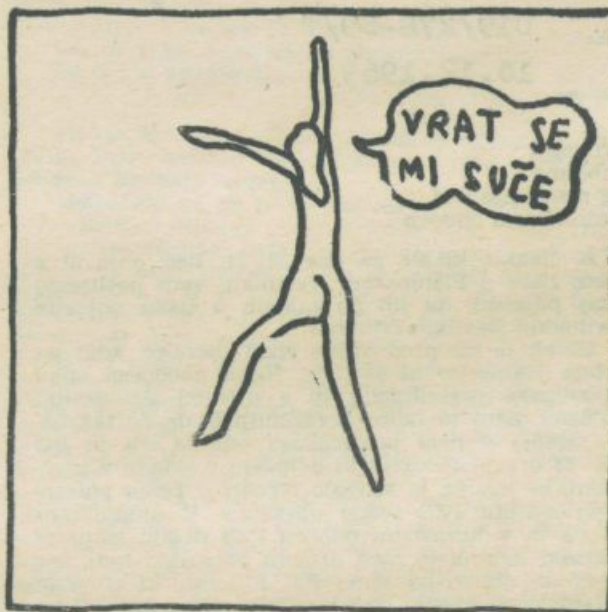
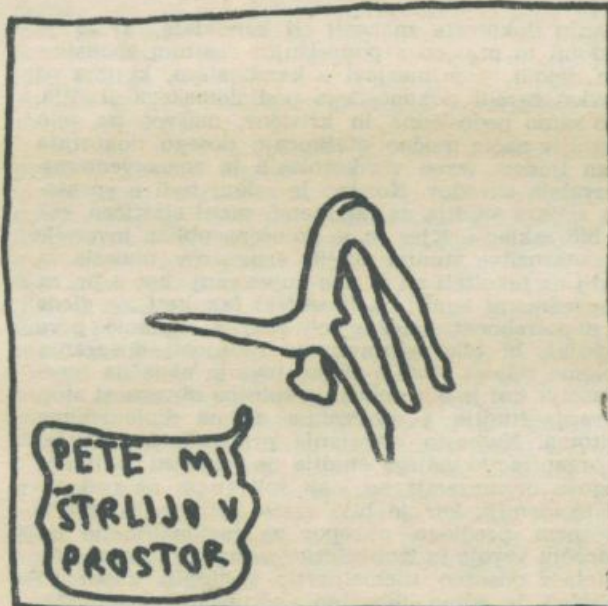
Posebej zanimiva pa je metoda testiranja. Nobena univerza si ne domišlja, da lahko to opravi kar sama. Že od leta 1900 se večina obrača k uslugam na »College Entrance Examination Board« iz Princetona. Sloves, velikanska koncentracija strokovnjakov in dosledno objektivne metode omogočajo šolam in študentom, da se z zanesljivostjo uravnavajo po rezultatih testov.

In še cena celotnega selekcijskega postopka z vpisno vred — ker to je za nas pogosto edino pomembna postavka — 22 dolarjev v povprečju! Primerjava s stroški, ki jih imamo mi z našim osipom v prvem letniku, je nemogoča.

Na Češkoslovaškem so glede selekcije pri vpisu uveljavili ruski sistem dolgotrajnega in strogega izpraševanja ob upoštevanju najrazličnejših socialnih, gospodarskih in političnih vidikov. Drugače od Sovjetske zveze pa v ČSSR kandidatom ne nudijo čisto nobene pomoči s tečaji, posebno literaturo itd...

Za Francijo je značilen usmerjevalni tečaj (letnik), ki niti ni nujno na univerzi, obvezno pa ga vodi univerzitetni profesorji; v tečaju se pokaže kandidatova zmožnost za univerzitetni študij. Tečaj hkrati izvede profesionalno orientacijo. (Lahko torej kdo tudi ne dobi dovoljenja za vpis na univerzo.) V tem letniku popravijo posledice kvalitetno izrazito neenake francoske srednje šole. Odgovornost za celoten postopek selekcije in usmerjanja je z novim zakonom naložena univerzi. Pri tem morajo sodelovati vsi ustrezni državni organi ter za to usposobljene pokrajinske službe. Na enak način je univerza zakonsko obvezana, da obvešča študente o možnostih zaposlitve ter jih usmerja pri izbiri poklica.

Mi in Italijani glede selekcije nimamo nikakršnega sistema. Tudi novi zakon ne predvideva takega sistema, ne govori pa proti njemu. 29. člen naveda nekaj možnih kriterijev »možnega« sistema selekcije: srednješolski uspeh, znanje iz predmetov, ki so bistveni za študij na zavodu, rezultat testira-

nja, poseben izpit in celo zdravniški pregled. Torej celo popolnejša skala kriterijev, kot jih imajo Američani. Sistem selekcije pa bi bilo treba šele izdelati, vendar je možnost že tukaj.

Določila o oblikah in metodah študija so Francozi v novem zakonu preprosto izpustili. Ne zato, kot

pravi obrazložitev, da v zakon kaj takega ne sodi, pač pa zato, ker o tem bistveno novega nimajo povedati. Zakon zaenkrat to prepušča univerzam.

Pravzaprav bi mi lahko rekli isto tudi za naš zakon.

Italijani pa ravno z zakonom skušajo vplivati na univerze, da bi si prizadevale najti ustreznejše študijske metode. Poseben člen govori o »eksperimentalnem interdisciplinarnem študiju«. Osebe, ki pri tem sodeluje, dobi posebne nagrade. Sam eksperiment pa nadzoruje prek svojih strokovnih služb najvišji državni prosvetni forum, ki po uspešnem koncu eksperimenta tudi poskrbi, da ga redno uvedejo.

Sploh je italijanski sistem z nekaterimi vidiki za nas zelo zanimiv. Predvsem gre za formiranje študijskega načrta. Tega si izoblikuje študent sam, vendar ima vedno tri sestavne dele:

1. Obvezni splošni predmeti, ki jih predpisuje zakon za dosego ene od diplom.
2. Predmeti, ki jih vsaka univerza sama postavlja za dosego ene od diplom.
3. Predmeti, ki si jih študent sam izbere.

Vsaka od teh vrst predmetov mora obsegati približno tretjino študijskega načrta. Vsak načrt, tudi individualen, mora potrditi fakultetni svet.

Tradicionalen je tak sistem za ZDA. Tudi tu se študent sam opredeli za svoj študijski načrt. Na podlagi enake izbire se potem študentje grupirajo v skupino (class) in vsaka skupina dobi svojega »adviserja« — mentorja skupine iz učiteljskih vrst. Nekaj predmetov je obveznih za vse, drugi del pa je odvisen od izbire specializacije, vendar so tudi pri tem predpisani določeni pogoji, koliko ur (credit) in katere predmete mora študent vseeno poslušati in delati iz njih obvezne preizkušnje.

Razširjeno je prepričanje, da so ameriški študentje duševno pohabljeni zaradi ozke in prezgodnje specializacije. Vsaj en del te sodbe gotovo ne drži — do te specializacije pride namreč šele v 5. semestru, medtem ko sta prva dva letnika domala splošno izobraževalna. Če pomislimo, da Američani tudi pojma srednje strokovne šole ne poznajo, potem se moramo kvečjemu mi prijeti za glavo, ko otroka pri 15 letih že postavimo pred odločitev za specializacijo. Res pa je, da je ameriška »splošna« izobrazba nekoliko drugačna od naše.

Češkoslovaški univerzitetni sistem je bolj kot po vsebini zanimiv po študijskem režimu. Obiskovanje pouka ni obvezno, tedenska obremenitev je 32 ur in študijsko leto traja le 22 tednov — torej celih 116 dni počitnic ali kar 32 odstotkov študijskega leta. Ker je časa dovolj, je izpitni režim silno strog. Izpit je tajen (»ni javen«). Prestopanje iz šole na šolo izrazito ovirajo — od istih predmetov na novi šoli priznajo le odlične in prav dobre ocene.

Kljub vsem »pazninam« pa je procent diplomiranih nenavadno visok — 75 odstotkov od vpisanih. (Jugoslavija 55 odstotkov, ZDA 60 odstotkov, ZRN 66 odstotkov, NDR 72 odstotkov, GB 86 odstotkov, SZ 86 odstotkov.)

Ameriški študent dela pet dni na teden s povprečno 15 urami obveznih predavanj in konsultacij, vendar z natančno odmerjeno obremenitvijo 40–50 ur na teden, pri težjih specializacijah pa tudi 60 ur. Je pa deležen vsestranske učiteljeve pomoči. Njegov obisk pri profesorju ni vezan na govorne ure in na ozko obravnavano tematiko. Razen tega lahko računa na stalno pomoč svojega »adviserja«. In še eden mu je na voljo — Dean of Students s celo svojo administracijo.

Študij traja 8 semestrov, vsak semester ima 17 delovnih tednov. (Torej 34 tednov študijskega leta proti češkoslovaškim 22 tednom!) Da bi bil izkoristek časa še večji, se šole odločajo tudi za tri semestre na leto, od katerih ima vsak po 12 tednov. V tem primeru je študijsko leto res daljše (36 tednov), toda cel študij je za leto dni krajši.

Najzanimivejši je odnos do — za nas misterioznega — izpita. Izpiti so večidel pisni, toda študent lahko mirne duše pobere svoje papirje in odide tja (domov, v park, v knjižnico), kjer misli, da se bo lažje zbral in resnično pokazal vse svoje znanje. Na koncu naloge se podpiše, da ni bil deležen pomoči in da ni uporabljal nedovoljenih pomagala.

Tudi Italijani so v svoj novi zakon postavili klavzulo »...študentu morajo biti zagotovljene na izpitu čim ugodnejše okoliščine, da lahko dejansko pokaže svoje pravo znanje«.

Mi takšne klavzule v zakonu nimamo, čeprav bi študentom nešteto koristila.

Italijani pa so izpit še podrobneje obdelali. Ipitnega reda se morata držati študent in profesor (ta ne more kar oditi v ZDA, recimo). Ipitna materija mora biti že pri uvedbi predmeta, iz katerega študent dela izpit, natančno določena. Študent lahko izpit prekine ali pa ga razveljavi, če misli, da bi naslednjič lahko pokazal več znanja.

Francozi izpit v zakonu demistificirajo. Preverjanje znanja mora biti redno in nepretrgano, končni izpit je le dodatna kontrola.

Nobena primerjava univerzitetnih sistemov ne bo prinesla boljših in že narejenih rešitev za naša vprašanja. Ima le to koristno lastnost, da poraja ideje za rešitve in širi spodbudno podobo možnosti naše univerze. To pa je tudi namen tega zapisa.

Popravek

V članku dr. Vojana Rusa v Tribuni št. 1. letošnjega letnika (str. 13.) je poleg drugih tudi nekaj napak, ki bistveno spreminjajo smisel.

V drugem stolpcu članka, 1. vrsta zgoraj mora namesto »in t. im.« stati »ni t. im.«. V 19. vrsti spodaj mora namesto »govorica« stati »govornica«. V tretjem stolpcu, 17. vrsta zgoraj namesto »nevidni« mora sta-

Rudi Dutschke

TEORIJA AKCIJE

Teoretičnih osnov študentskih gibanj in ekstra-parlamentarnih opozicij v svetu skoraj nihče pri nas ne obravnava, čeprav je naša javnost z velikim zanimanjem sledila silovitim in presenetljivim podvigom teh skupin spomladi lanskega leta. Cohn Bendit in Rudi Dutschke sta bila glavna teoretika. Oba sta vsak po svoje ocenjevala razmere in možnosti; kvalitativne spremembe v »sistemu nasilja«, ki danes obvladuje večino sveta.

Dutschke je svoje nove poglede na sedanji položaj in možnosti njegovega gibanja napisal potem, ko je ozdravel od hudih poškodb, ki jih je utrpel ob atentatu 11. aprila lani.

Objavljamo izbor.

»Ta sistem javnega miru in reda daje človeku »skoraj vse«: edino, česar ne dopušča, to je samostojna dejavnost, ki je bistveni pogoj človeškega življenja. Ko dosežejo to, začnejo ljudje sami odločati o svojem življenju in s tem oporekati celotni strukturi javnega življenja. Vendar sedanja družba, dokler obstaja, ne dopušča popolne samostojnosti v dejanju: zato že tisti med nami, ki samostojno delujejo, oporekajo javnemu redu in miru«.

Začasna ponovna vzpostavitev »javne varnosti, miru in reda« daje na prvi pogled prav ravno zabiti glavam, kot so Kiesinger, Barzel, Strauss, Wehner. Kakor da ne bi bil mogoč vsak dan nov polom... Nasproti nam tile uporabljajo najbolj normalna sredstva neo-buržoazne družbe:

a) policija hoče spraviti v zapore vse naše teoretike in vojskujoče se aktiviste ali z zvitimi sodnimi postopki onemogočiti našim revolucionarjem — prvoborcem, da bi nadaljevali začetno delo;

b) radio, televizija, časopisi, filmi in knjige se polasčajo revolucije, da bi iz nje napravili votlo frazo. Tako se ta pojavi v sedanjih institucijah kot ustaljena reč, a le zato, da bi onemogočila revolucijo, ki hoče resnično zrušiti državo nasilja. To je stalni poizkus integracije.

Alizadostuje navdušenje in spontanost?

Edino pravilno usmerjenost konflikta — nepričakovani, a globoko človeški bes proti ogromnemu Springerjevemu stroju — je »država javnega miru in reda« kaj hitro zadušila.

Ta naš bes je namreč kazal tudi na našo sramoto in impotenco. V temelju ga namreč preveča človeškost, ki se je preživela v tej nečloveški družbi. Še enkrat se je izkazalo, kako jalova je spontanost sama; še enkrat je bila dokazana nemoč »čistega študentskega radikalizma«.

Tudi če smo pognali v zrak nekaj kamionov, je kolesje velikega Springerjevega kompleksa delovalo naprej in izdajalo svoje časopise, polne laži in groženj... čeprav so Springerjevi ljudje pričakovali, da jim bo kolesje uničeno. Tudi oni so namreč, kot mi, precenjevali revolucionarno moč spontanosti pri študentih.

Na žalost spet ni bilo nič pravočasno pripravljene: nobena skupina, ki bi uničila kolesje, ničesar... bombe Molotov so prišle prepozno...

Po prvih demonstracijah proti utečenemu kolesju pa se je razvilo smešno razpravljanje o nasilju.

To razpravljanje je hotelo predvsem in samo ohraniti nasilje, ki je na oblasti. Geslo nenasilja pomeni vedno intergriranje konflikta, kdor to razume, se bori z vsemi sredstvi zase in za druge...

Kje so še ustvarjalne sile, ki razvijajo človeka? Vse se neprestano spreminja v rušilno moč, človeka je treba v bistvu ubiti; to je objektivni in subjektivni nesmisel današnje družbe.

Večkrat govorimo o ljudskih množicah; v resnici pa je naša skupina mislila le na študentske interese.

Da bi postali revolucionarji, moramo z univerz, poseči moramo naravnost v temeljne institucije in sodelovati pri njihovem razbitju, pomagati moramo pri nastajanju novih skupin delavcev, kmetov idr.

»Razbiti današnje strukture« pomeni samo podpirati delavce, učiti se od njih, sodelovati pri nastajanju novih revolucionarnih skupin.

V nobenem primeru ne smemo delati za sindikalne voditelje, kot smo to delali prej, ampak samo za delavce. Sindikalni voditelji imajo praktično le nalogo, da zagotovijo javni red in mir s tem, da zvišujejo od časa do časa plače. Sindikati so eden od stebrov javnega miru in reda v državi, sicer bi se že zdavnaj pojavile nove oblike stavk...

In sedaj, v navidezno mrtvi fazi antiavtoritativne fronte, ki se že prej ni istovetila le s študenti, se je pojavila komunistična partija Nemčije. Ta nima nobene druge funkcije kot oslabil »zavest fronte«, demoralizirati gibanje in ga na koncu integrirati v komunistično partijo, v socialistično stranko itn. Sistem »miru, reda in varnosti« naj bi tako končno prišel do parlamentarne »levice«, o kateri je toliko upal.

Postali smo že preveč nevarni za sistem, zato je lahko in celo morala nastati komunistična partija Nemčije.

Neokapitalizem in totalitarni socializem (stalinizem), ki vsebuje samo nekaj prvin komunizma, delujeta z roko v roki proti revolucionarnemu komunizmu, ki mora podreti oba sistema.

Totalitarni stalinizem je moral z orožjem premagati Socialistično republiko Češkoslovaško, ker bi sicer padla v krizo ekonomska baza revizionizma ali — bolje rečeno — groba nadoblast sovjetske buržoazije nad socialističnimi ljudstvi. Totalitarni socializem je prav toliko proti ljudskim množicam kot neokapitalistični sistem.

V metropolah se ne bojujemo le proti posameznim trgovlancem, da bi jih naši strelji podrli, to bi bilo po mojem protirevolucionarno dejanje. Sistem bi gotovo rad videl kaj podobnega, da bi nas potem lahko še bolj trdo zatiral in nas za nekaj let strl.

Gotovo pa je znak slabosti našega boja, ki smo ga doslej bojevali, da revolucionarne sile v glavnih mestih niso znale izrabiti priložnosti in ubiti perzijskega »državnega poglavarja«, ko je prišel na obisk k nam in v druge države. Tega se ne bi razveselil le en narod, ampak bi se izredno okreplil tudi revolucionarni boj proti orjaškim silam in vodilnim klikam.

Kot internacionalisti moramo dajati vso pomoč vsakemu ljudstvu, kot da bi bilo naše.

Sistem škriplje vsepovsod. Zato se ne smemo lotevati nepravilnih sovražnikov. Danes so sredstva masovnega obveščanja, ki služijo programirani laži, mnogo bolj nevarna od policije in vojske.

Seveda, na koncu bo treba premagati tudi vojsko in policijo. To je danes še nemogoče. Zato pritegnimo tiste, ki imajo sposobnosti revolucionarja — tudi v pravkar omenjenih institucijah se najdejo — počasi, ampak gotovo jih pritegnimo k nam, z njimi imejmo stik, da bodo pripravljeni za dan X — ko bo zmaga revolucionarja ali pa bo prišlo do državnega udara vojaške klike. Naše skupine morajo biti aktivne tudi znotraj vojske in policije.

Venceremos.

Izbral in prevedel: M. K.

K IZKLJUČITVI ERNESTA FISCHERJA

Podpisani zastopajo pravico nestrinjanja četudi znotraj neke partije. Ta pravica je edino zavarovanje proti duhovni poravnosti.

Smo za pravico, da vsakdo postavi svoja mnenja jasno in nediplomatsko na diskusijo, tudi znotraj neke partije.

Ta pravica je edino poročstvo nadaljnjemu dialektičnemu duhovnemu razvoju.

Zato obsojamo izključitev Ernsta Fischerja iz KPÖ. Kajti neko levo gibanje v Avstriji, kakor ga pojasnjuje KPÖ, je možno samo kadar je vsak pogled njenih članov pretehtan in nepreštet; kadar ne odločajo slučajni večinski odnosi v katerikoli celici o veljavnosti nazorov, temveč odprta, obvladana, neustrašna Diskusija.

Georg Breuer
Berta Czepka
Georg Eisler
Hans Escher
Dr. Hannah Fischer
Dr. Walter Fischer
Ing. Hans Fraenkel
Dr. Hans Friedmann
Christine Friedmann
Dr. Alfred Frisch
Fritz Glaubauf
Ing. Eduard Gold
Ing. Wolfgang Hammerschlag
Dr. Erna Hedrich
Dr. Paul Herrstadt
Heinz Hollitscher
Dora Hostowsky
Alfred Hrdlicka
Leopold Hrdlicka
Dr. Egon Jeger
Dr. Eva Köckeis
Gitta Kösten
Dr. Hilde Koplenig
Dr. Otto Kreilisheim
Dr. Gertrude Kreilisheim

Leopoldine Kummer
Prof. dr. Axl Leskoschek
Marussja Leskoschek
Franz Marek
Ing. Fred Margulies
Dr. Elisabeth Markstein
Karl Paryla
Dr. Theodor Prager
Arch. ing. Ernst Plojhar
Dr. Berta Regner
Dr. Margarethe Reinelt
Prof. dr. Marcel Rubin
Primarius dr. Friedrich Scholl
Dr. Hans Schreiber
Franziska Shreiner-Eckstein
Leopold Spira
Dr. Friedrich Seid
Dr. Felix Spreitzhofer
Dr. Selma Steinmetz
Heinrich Sussmann
Anni Sussmann
Dr. Robert Tauber
Dr. Max Vorauer
Dr. Karl Zerner
Dr. Harry Zimmermann

Proti izključitvi se je izjasnilo nadalje 27 od 87 članov CK iz prav tako 22 od 28 urednikov centralnega organa »Ljudski glas« (Volkstim me).

ŠTUDENTI V MEDNARODNEM PROSTORU

V sklopu korenitih sprememb, ki jih doživlja mednarodno študentsko gibanje, se spreminja tudi položaj, ki ga imajo jugoslovanski študenti v njem. Posebej še zato, ker so prav oni pobudniki smeri, ki teži bolj k akcijski kot pa organizacijski povezanosti študentov v svetu.

Najprej skušajmo odkriti, kaj pojmujejo z izrazom »mednarodno študentsko gibanje«. Mar ga pooseblja ta ali ona organizacija, ki se je oklicala za mednarodno, ali pa dobiva študentsko gibanje mednarodni značaj ob akcijah zoper agresijo v Vietnamu, Češkoslovaški in drugod, četudi med posameznimi deli (skupinami) tega gibanja ni neposredne organizacijske povezave? Tudi resolucij in za nikogar obvezujočih sklepov ne daje tako, na videz »neorganizirano« gibanje. Zakaj bi jih tudi, koristi bi tako ne bilo nobene. Predvsem ne politične, ko pa vemo, da je organiziranje študentov v nekako mednarodno telo vsaj zelo tvegano, če že ne vnaprej obsojena na neuspeh.

Kljub vsemu pa je Zveza študentov Jugoslavije pridružen član Mednarodne študentske zveze, ki trdi o sebi, da je napredna in politična organizacija tistih študentskih zvez, ki veljajo za demokratične in napredne. Če bi bili pri obravnavanju sleherne članice zelo dosledni, bi sicer kaj hitro spoznali, da vsaka včlanjena zveza ne zasluži, da bi o njej govorili kot »napredni in demokratični«, vendar nas to naj ne moti preveč. Veliko lažje je namreč nekaj zapisati v program, kjer so besede izbrane in vezane v usnju, kot pa tisto v resnici izvajati. Za tako ugotovitev nam navsezadnje niti niso potrebne mednarodne izkušnje.

Za lažje razumevanje nasprotja med zapisanim in resničnim naj navedemo naravnost neverjetno molčečnost, ki je zavladovala v sedežu Mednarodne študentske zveze v Pragi o sovjetski agresiji na Češkoslovaško. Mnogi od vas so morda že nekoliko naveličani poslušati, kaj vse se je zgodilo, ko so po praških ulicah zabobneli ruski tanki. Ampak v tej reči nič takega, da bi jo bilo vredno vreči med staro šaro. No, kljub vztrajnemu prizadevanju Jugoslovancev se uradnikom v Pragi ni zdelo vredno postaviti vprašanja sovjetske agresije na dnevni red ene sicer dokaj pogostih sej sekretariata organizacije. Nekdo bi rekel, da je to nerazumljivo, ko pa so prav ti ljudje tako zelo delovni pri pozivih zoper imperialistično agresijo! Ne, ne mislimo s tem, da morda nimajo prav, ko kažejo na vojaške intervencije v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki. Težko pa je razumeti, da molčijo, ko se nekaj podobnega zgodi pred njihovimi vrati.

V Evropi so skupine, ki so usmerjene k mnogo bolj neposrednim vprašanjem, kot je »imperialistična agresija«. Na primer gibanje zoper diktaturo vojaškega režima v Grčiji. Pri tem lahko rečemo, da so majhen, a ne najmanj pomemben del tega gibanja tudi ljubljanski študenti. Zanimivo je, da se mu ne pridružujejo študenti vzhodnoevropskih držav, medtem pa so — denimo — švedski zelo aktivni. To gibanje pa prihaja pred razpote, ki se mu tudi mi ne bomo mogli izogniti.

Geografsko-strateški položaj Grčije, članice NATO, je po mnenju zahodnih vojaških strategov tako pomemben, da ni tvegati nobenih svobodnejših akcij leve. Najboljše zagotovilo, da »demokratični popadki« te ali one skupine ne bodo rodili kdo ve kakšnih sadov, je režim, ki zmore take pobude že v kali zatreti. In priznati moramo, da generali, ki so zasedli vladna poslopja v Atenah, to nalogo izredno uspešno opravljajo. Napredni politiki so v emigraciji, prav tako vsi pomembnejši levo usmerjeni intelektualci. Če k temu dodamo, da je po vojaškem udaru Grčijo zapustilo tudi nekaj tisoč študentov, vemo, da so možnosti za upor proti režimu v Grčiji kaj skromne. Aktivnejši pa so tisti, ki začasno živijo v tujini, vendar — žal — niso združeni v enotno fronto. Gre predvsem za dva v osnovi nasprotujoča si pristopa.

Zagovorniki tradicionalne meščansko-demokratične družbe sicer nasprotujejo vojaškemu režimu, kaj več kot nekaj reformnih posegov pa ne zahtevajo. To skupino podpirajo v tujini živeči grški kralj in vlade tistih držav, ki menijo, da morajo biti navsezadnje tudi v meščanski družbi nekatere svoboščine, če že ne drugega, vsaj možnost različnega mišljenja. Verjetno je, da bi taka stremiljenja podprli tudi nekateri krogi v ZDA, predvsem pa v Veliki Britaniji.

Druga, in po naše pomembnejša, skupina je tista, ki ji ne zadošča počasne in za družbo navsezadnje ne bistvene spremembe. Zahtevajo spremembo družbenega sistema in da to dosežejo, se ne smejo ustrašiti nobenih sredstev. Predvsem pa ne oboroženih akcij proti režimu, čeprav so za to neopripravljeni tako v vojaškem kot v političnem pogledu. Predvsem v vojaškem. Kajti ni enostavno organizirati gverilsko gibanje v državi s takim vojaško-strateškim pomenom, kot je prav Grčija.

Zanimivo je, da ta radikalna usmeritev, ki jo zagovarjajo predvsem študenti in najnaprednejši intelektualci, ni naletela na preveliko podporo pri Sovjetih. Tako stališče kremelske vlade (in zatorej tudi

vsosovjetske študentske organizacije) je »razumljivo«, če si priključimo v spomin ameriško-sovjetski dogovor o interesnih sferah. Grčija sodi k Američanom, in resnejši vzpon leve, ki bi bil deležen sovjetske podpore, bi pomenil, da so v Moskvi prekršili dogovor o fair-playu. Zalostno je, da v skladu s tako politiko ravna tudi študentska organizacija. Se več, zastavila je svoj vpliv za to, da bi radikalno gibanje Grkov ne dobilo prevelike podpore tudi od Mednarodne študentske organizacije.

Vprašanje je sicer, kako daleč bi lahko šli v podpiranju grških radikalov jugoslovanski študenti, preden bi naleteli na odpor naše državne politike. Zaenkrat odkritih nasprotovanj še ni in potruditi se moramo, da se naša solidarnost z gibanjem proti vojaškemu režimu ne bo omejila na previdno formulirane deklaracije. Navsezadnje, pri tem so nam lahko za vzor tisti jugoslovanski komunisti, ki so se borili pred dobrimi tridesetimi leti v Španiji.

Govoreč o študentskem gibanju v svetu pa se seveda ne smemo omejiti zgolj na njegove najbolj spektakularne manifestacije. Ne moremo namreč mimo dejstva, da so študenti zelo pomemben del intelektualne leve svetla, ki je prisilila reakcionarne sile, da so se umaknile v defenzivo. Tega intelektualnega poleta ne more ustaviti niti nenehno ponavljanje konservativnih sil, da je komunizem s »človeško podobo« nemogoč in pri tem navajajo primer Češkoslovaške. Tudi dogmatsko in za normalnega človeka nesprejemljivo stališče sovjetskih in drugih vzhodnoevropskih teoretikov tega poleta ne more ustaviti. Zakaj, zgodovinsko gledano, Sovjetom poleg vojaške in nekdanje ekonomske moči ne ostaja v roki kdo ve kaj. Predvsem pa niso sposobni odgovoriti na vprašanja, ki tarejo človeka — posameznika.

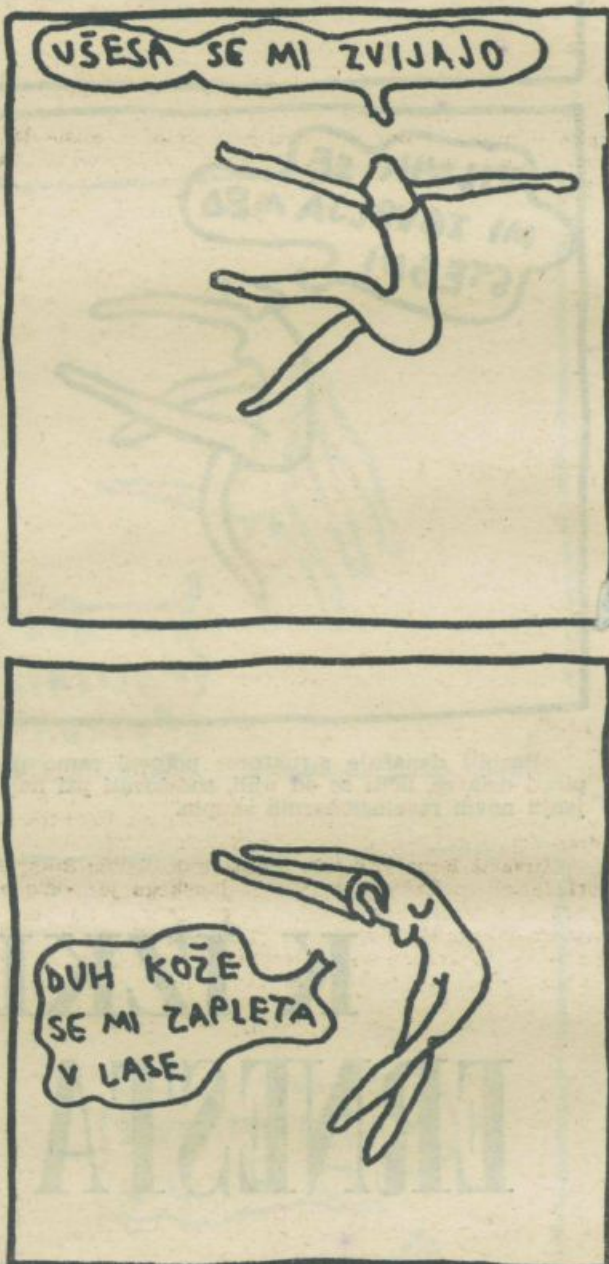
Študenti so sicer zelo neenotna socialna skupina, kjer so zahteve po spremembah postale že kar običajne. Naš človek doživlja silen vzpon leve, ki pa se je ogradila od partijskih struktur. Neposrednih rezultatov v bližnji prihodnosti ni pričakovati, še posebej ne velikih družbenih sprememb. Sile, ki so na oblasti na tej ali orni strani »železne zaves« bodo storile vse, kar je v njihovih močeh, da ohranijo sedanj položaj. Vprašanje, če se naj sprijaznimo s tako ugotovitvijo, pa seveda ostaja odprto.

Jugoslovanski študenti nimajo kdo ve kako pomembnega položaja v svetu. Res je, da smo člani MSZ, vendar je to članstvo brez kakšne globlje vsebine. Ne morda toliko po naši krivdi kot zavoljo razmer, ki vladajo v tej organizaciji. Postala je orodje sovjetske politike z vsemi diplomatskimi obeležji. Morda bi bilo vredno naše članstvo v tej organizaciji še enkrat pretresti, obenem pa se usmeriti na iskanje tistih oblik sodelovanja s tujimi študentskimi organizacijami, ki bodo temeljile na neposrednih vprašanjih. Vietnam. Češkoslovaška. Grčija. Blafra. Vrstni red vprašanj ni pomemben, gre le za primere.

Pri tem lahko ima pomembno vlogo tudi tako majhna skupina, kot je Mednarodni odbor pri Skupnosti študentov. Predvsem dosledno uresničiti že zdavnaj sprejeto načelo »sodelovati z vsemi«, ne glede na morebitne ideološke razlike med SZJ in organizacijo, ki jo imamo v mislih. Čemu bi ne mogli sodelovati z izraelskimi študenti in omogočiti našim potovati v Izrael in tam delati na katerem številnih kibucov? Ali pa prispevati pomembnejši delež na tistih srečanjih, kjer razpravljajo o vprašanju nerazvitosti? Taka pot sicer ni lagodna, od nas terja nenehno aktivnost. In to drugačno od tiste, ki se izraža predvsem v podpisovanju lepo zvenceh sporazumov.

Res pa je, da bomo za dosego takih odnosov morali še veliko spremeniti.

Ludvik Škoberne

PISMO DEKLICI V SZ

Razlikovati moraš med svetovnim procesom socializma in med stanjem današnjega razvojnega stadija. Družbene zakonitosti se v svoji totalnosti kažejo ideološko pogojenim sistemom, spor med zgodovino in omejenimi interesi posameznih generacij. Tako sem kot napreden človek navdušen nad zgodovinskim prelomom Oktobra, nad ruskim, našim revolucionarnim človekom, nad tistimi, ki so jih zdravi in športni ameriški kapitalisti s svojimi rokami pobijali, obešali, žive razteleševali v imenu svojega zdravja, nad revolucionarnim Trockim in ne Trockim kot državljanom SZ.

Ne morem pa ljubiti nobene Sovjetske zveze. Ali more kdo iz SZ ljubiti Jugoslavijo? Enakovredno je sovražiti svojo in tuje države, to je tudi edino pošteno. Ne sovražiti pomeni neumnost, neznanje. Zakaj ti ne sovrašiš svoje države? Ker ničesar ne veš o njej! Zakaj? Ker smo pač bedaki, ki verjamejo, da je država in narod še vedno najboljša organizacija.

Ti ne veš, da je SZ prodala del Slovenije za dolarje. TO JE DRŽAVA! Ali moreš reči, da je tvoj oče pomagal prodajati Slovenijo? Nesmisel! Ti samo veš, da ameriški vojaki pobijajo nedolžne v Vietnamu. Zakaj to veš? Da bi znala sovražiti ZDA, ker ničesar ne veš o sebi.

Kdo ljubi svojo domovino? Tisti, ki ji kaže pravi obraz, tisti, ki jo šiba, da bi jo spremenil, tisti, ki si upa protestirati. Kdor beži, je izdajalec. Heroji so tisoči v koncentracijskih taboriščih. Kaj ste storili za svoje heroje? To, da ne veste zanje?

Ali lahko država predpiše heroizem? Ne, ker ničesar novega ne prenaša. Država je policija, ta pa v omejenosti nikoli ni sposobna biti heroj. Heroji so ljudje. Država je samodržec, ki gradi na ljudeh, ločenih vsak-sebi z vero v slabo drugih. Država tako gradi na živali.

Država je policija. Govorim o pametni policiji? Ali sploh obstaja?

Zakaj v revoluciji ni policije? Kaj policija zna?

Zna braniti študente pred politiki?

Zna pretepati študente po ukazu politikov?

Zna pretepati študente zato, ker je pač policija?

Zakaj je policija nevarna? Ker vse dobro izkoristi v slabo.

Kaj dela policija pri nas?

Kaj dela policija v SZ?

Kaj dela policija v ZDA?

Kaj dela policija v Angliji? Zakaj moramo prenašati policijo? Zato, ker smo Jugoslavija, SZ, ZDA, Anglija. Torej — koga ščiti policija? SEBE, se pravi, državo. Kje je policija? Povsod, kjer je človek. Povsod, kjer še človek ni premagal lastne policije.

Tvoj prijatelj,
Marjan

Stane Hočevar

SRAMOTA SLOVENCEV

Deževno in megleno jutro pred praznikom republike ni prav nič vzpodbujajoče vplivalo na odločitev, da bom z našim poslancem Tonetom Remcem šel na Kozjansko. Vendar me je spremljala neprikrita radovednost. Videti sem hotel košček slovenske zemlje, ki mi ni bil znan in se mu zdaj Slovenci podzavestno izogibljemo. Ne mislim na vse Slovence, zlasti ne, na tiste, ki na Kozjanskem živijo. Kdo bi hodil na Kozjansko in zakaj? Mar ni zanimiveje na Bledu, v Kranjski gori, Kopru, Piranu, na Pohorju... V Kumrovec, Titov rojstni kraj se pride z vlakom ali z zagrebške strani po asfaltirani cesti. In čeprav je le 4 km od tod do Bistrice ob Sotli, jo redko kdo obišče. Tu in tam je kakšna obletnica, ko Kozjanskega ne smemo pozabiti. Pridemo, počastimo, proslavimo in odidemo... z lepimi spomini.

Baje smo narod, ki je ima narodni dohodek po prebivalcu nad 1000 dolarjev letno, kar pomeni, da smo se po standardu prebili na srednjeevropskem nivoju. Kljub vsemu pa še vedno govorimo o nerazvitih območjih. In Kozjansko je eno od teh območij. To me je spravljalo v čudne dvome in mikalilo predstavo o našem življenju. Od nekaterih tovarišev iz drugih republik sem slišal tudi pripombe, češ da ta tako imenovana slovenska nerazvita območja v jugoslovanskem povprečju nerazvitih sploh ne morejo biti upoštevana, da ne spadajo v njihov okvir pojma in predstave o nerazvitosti. Katera od teh informacij in trditve je resnična in ali naj sploh kateri verjamem?

Ze od mlaih nog sem bil radoveden in ta rado vednost me je kasneje pripeljala do sklepa, da je resnica zelo relativna stvar tudi v okviru majhnega naroda na majhnem ozemlju. Zato sem se lepo odpravil na Kozjansko, točneje v Bistrico ob Sotli, da bi sam občutil in presodil, kakšen delež informacij ustreza resnici...

Pot do Celja je bolj ali manj vsem znana, tudi v Rogaško Slatino je vrandar že marsikateri Slovenec. No, malo pred tem »želodčnim« zdraviliščem, kjer si marsikdo zdravi »socialistitisa«, se je začela odisejaja. Majhen odcep pri Mestinju vodi v kozjanski »rezervat«. Pokrajina ob poti ostaja skoraj ista: gričevnata, ob cesti, ki se vije med griči, tečejo potoki in pritoki bistrice Sotle, na vse strani pa rasejo bukovci gozdovi. Če bi ne bila pozna, nostalgčna jesen brez listja in zelene trave, bi rekel, da je zelo lepo. Bolj kot ta otožnost me je zmotilo nekaj drugega: lepih enonadstropnih in dvonadstropnih vikendov in urejenih kmetij je naenkrat zmanjkalo, avtomobilov nismo več srečevali (ali pa zelo poredkoma). Nekajkrat je avtobus peljal mimo skromno oblečenih ljudi, ki so stiskali glave med ramena in držali roke v žepih, da jih hladni dež ne bi preveč zmocil. Po dolgih letih sem zopet videl hišico iz blata, pritično, rumeno obarvano, krito s slamo. Na poti do Bistrice sem jih videl še več. Cesta je postajala ozja, vijugasta in na njeni površini je bilo vedno več odleskov luž, ki so napolnile globoke luknje...

UGOTOVITVE

Skupščini občin Sentjur pri Celju in Smarje pri Jelšah s sodelovanjem skupščin občin Laško, Sevnica Krško in Brežice ugotavljata, da je območje, ki je razdeljeno med vse našete družbeno-politične skupnosti in ga geopolitično imenujemo Kozjansko, še vedno popolnoma nerazvito in revno, da v republiki Sloveniji ni najti primerne. To pa predvsem zavoljo tega, ker gre za relativno obsežen kompleks slovenskega nacionalnega ozemlja v trikotniku med

Savo, Savinjo in Sotlo, kjer se več kot 20.000 občanov pretežno preživlja s kmetijsko dejavnostjo na skromnih obdelovalnih površinah (manj kot 1 ha odpade približno na enega kmetovalca — člana gospodinjstva). Kmetijske delovne organizacije gospodarijo le na neznatnih površinah, industrijske ali večje obrtne dejavnosti pa na tem območju sploh ni. Ocenjujemo, da je nacionalni dohodek na prebivalca Kozjanskega komaj 2000 N din. Kljub temu pa občani tega območja odvajajo skoraj 70 odstotkov KD za prispevke, davke in kmečko zdravstveno zavarovanje. Danes je že na samem Kozjanskem nad 1500 ljudi, ki zavoljo revščine niso deležni kmečkega zdravstvenega zavarovanja. Brezizhodna zaostalost pa jih je še prisilila, da iščejo zaposlitev zunaj ožjega območja in v tujini, kjer je sedaj zaposlenih že preko 1500 ljudi.

Gospodarska nerazvitost Kozjanskega in dejstvo, da dve tretjini Kozjanskega pokriva ozemlje šmarske in šentjurske občine, ki sta po gospodarski moči na samem repu lestvice slovenskih občin in da niti ostale štiri občine skupaj ne dosegajo povprečne slovenske gospodarske razvitosti, pogojuje tudi stanje družbene strokovnega kadra, ki zaradi neurejenih šolskih objektov, dotrajane opreme, neustreznih učnih pripomočkov in pomanjkanja strokovnega kadra uživa dobre znanja in prosvete pod neprimerno slabšimi pogoji kot druga slovenska mladina. Poleg že omenjene splošne gospodarske zaostalosti je tudi to eden od vzrokov, da izobrazbena struktura prebivalstva ne napreduje in da je iz leta v leto manj mladine tega območja vpisano na srednje, strokovne, višje in visoke šole. Ker so vse ceste II. in III. reda na Kozjanskem še vedno makadamske in poleg tega še izredno slabe, je tudi koncentracija šol do nadaljnjega nemogoča. Ceste same po sebi revščino na Kozjanskem tudi ohranjajo, saj ne omogočajo odliva nezaposlene delovne sile v obrobna industrijska središča niti ne sodobnega transporta kmetijskih pridelkov, od katerih to področje živi.

Ker nad vrsto problemov v današnji stvarnosti ni mogoče na Kozjanskem najti niti enega, za katerega bi lahko trdili, da je zadovoljivo rešen, postaja Kozjansko ne le v Slovenskem, ampak celo v merilu štetih občin, ki ga obsegajo, sinonim za revščino.

(Ugotovitve stališča in predlogi skupščin Občin Sentjur pri Celju in Smarje pri Jelšah o nadaljnjem gospodarskem razvoju gospodarsko manj razvitega Kozjanskega)

... V raznih krajih Jugoslavije so ljudje na razne načine praznovali Dan republike. Na Kozjanskem se je poročilo več mladih parov, plesali, pili in pili pa so vsi. Bilo je preprosto in veselo. Za trenutek so pozabili na svoje težave, ki se jih morda niti ne zavedajo vsi, saj so se v dolgih letih navadili težaško živeti. Uplahnila sta tista volja in elan, s katerima so se mnogi po vojni vrnili na svoje požgane in oropane domačije z mislijo na boljšo prihodnost.

Tovariš Beno Božiček, predsednik občine Smarje pri Jelšah, pripoveduje: »S Kozjanskega je odšlo v partizane okoli 1200 ljudi. Mnoge družine so partizanom pomagale, čeprav so imele Nemci to ozemlje za svoje (nekoč so se tu naselili Kočevarji) in so ga čvrsto držali. Veliko prebivalcev so internirali v koncentracijska taborišča in na prisilno delo v Nemčijo, mnoge domačije pa oropali in požgali. Danes dobiva borčevsko priznavalnino 188 borcev. Fond za borčevske priznavalnine znaša 300.000 N din, od tega prispeva občina polovico. To ni veliko. Borci dobijo od 50 do 250 Ndin priznavalnine na mesec, vedeti pa je treba, da je celoten občinski proračun 7.470.000 N din. Ta proračun ne zadošča niti za kritje najnujnejših komunalnih del.«

Ing. Krešo Spoljar, oskrbovalec gozdnega gospodarstva in tajnik Lovskega društva Bistrica ob Sotli: »Gozdno gospodarstvo obsega velik kompleks zemljišča. V glavnem je to bukov gozd, ki za predelavo v lesni industriji ni cenjen. Uporaben je za jamski les v rudarstvu in za embalažo.« Ob skromni izjavi tov. Spoljara naj pripomnimo, da on sam in njegov pomočnik oskrbuje in pregledujeta celotno gozdno gospodarstvo.

Tov. Cepin, predsednik Lovskega društva Bistrica ob Sotli: »Lovišče obsega okoli 3000 ha. Zaloga divjadi je zelo velika, tako da smo plan, predviden za 1972 leto, dosegli že leta 1968! Povprečni donos na ha je 6,12 Ndin letno. Planirano ceno ulova na 11 ha presegamo za 100 odstotkov. Lovsko društvo je staro že 25 let. Člani so večinoma kmetje, nekaj obrtnikov in dva uslužbenca. Ker je lovsko orožje drago, tisto, ki ga imamo pa je zastarelo, je ob rednem pregledu orožja ostale dosti lovcev brez pušk. Kar se tiče majhne divjadi, so možnosti za lovski turizem. Kljub izredno slabim cestam imamo pet stalnih gostov iz Italije, ki prihajajo vsakih 14 dni. Za večjo divjad (srnjad, jeleni itd.) potrebujemo izkušene lovce, to pa so v glavnem lovci iz Avstrije in ZRN. Teh iz že omenjenega razloga ni mogoče pričakovati.

Veliko je bilo vprašanj in radi so odgovarjali nanja. Niso tarnali in jadikovali, človeški ponos jim tega ni dovoljeval. Povedali so tudi, da imajo svoj kino-klub na Kozjem, da nabavljajo filme pri Croatia-filmu iz Zagreba in da je najemnina za prostore 8000 N din letno. Del stroškov pokriva občina, dobicek od predstave pa gre za nakup knjig za knjižico prosvetnega društva. Seveda, vprašali smo tudi po študentih. Srednješolci in študenti so trije na 1000 prebivalcev.

V Ljubljani imajo študenti svoj klub. Morda bi tudi oni lahko povedali kaj zanimivega o Kozjanskem. Ali bo večina njih po končanem študiju prihajala na Kozjansko le še na obisk k svojcem?

Po daljšem omahovanju in premisleku so povedali, da so nekateri republiški zakoni zelo dvorezni, če se izvajajo dosledno za razvita in nerazvita območja. Za primer so navedli kreditiranje kmetov. Po mnenju nekaterih je kreditiranje na Kozjanskem napočeno usmerjeno v nakup majhne kmetijske mehanizacije (majhni traktorji, ročne kosilnice itd.) Usmeriti bi ga morali v izboljšanje in povečanje produkcije (gnojila, hibridne vrste sadja, grozdja, koruze itd.) Druga zanimiv primer je tudi ta: kmet, ki ne plača davka, nima potrjene zdravstvena knjižica, kot občan pa ima pravico do bolniških uslug. Računi za take bolniške usluge prihajajo na občinsko skupščino.

no. Tudi proces kapitalizacije med kmečkim prebivalstvom so omenili. Maloštevilni kmeti, ki so imeli začetni kapital za razširitev in posodobljenje kmetijskih del, zaposlujejo na dminarski način svoje sode in si s tem omogočajo napredek.

Kljub vsem naštetim dejstvom, ki bi lahko navajala na precejšnji pesimizem, pa Kozjanci vedo povedati, kje je izhod in rešitev za njihove in naše skupne probleme. Pogoji za razvoj dveh najzaostalejših občin v Sloveniji so komunikacije, ceste. Izredno pomembna je vpadnica Kumrovec — Bistrica ob Sotli — Podsreda — Kozje — Lisično, sedanja cesta III. reda. Mimogrede rečeno je na nemških turističnih kartah ta cesta že četrto leto označena za asfaltirano. Zgraditev ceste II. reda Mestinje—Bizeljsko je predvidena do leta 1975. Vse ostale dejavnosti, ki bi omogočile razvoj kozjanskega območja, so bolj ali manj pogojene s cestami. Predvsem gre omeniti možnosti za specializirano kmetijstvo (sadjarstvo, vinogradništvo). Manjše plantaže črnega ribeza že obstajajo, vendar prevoz in predelava nista vedno zagotovljena. Tudi nekateri obrati večjih, dobrih podjetij bi bili lahko na tem področju ekonomsko rentabilni, če bi izboljšali kader in omogočili boljšo povezavo z okoliškimi industrijskimi centri (Celje, Velenje itd.). Nekdaj razvita in danes donosna bi bila domača obrt, povezana z možnostmi za lovski in ribolovski ter zdraviliški turizem (Podčetrtek — »atomsko« toplica...).

V dveh dneh se ne da videti in slišati vsega, pa tudi naša naloga ni delati ekonomske in razvojne analize. Za to so pristojni drugi ljudje in ustanove. Zelim le obvestiti slovensko javnost o dejstvih, ki povzročajo dvom v povprečje 1000 dolarjev letnega dohodka na prebivalca, in poudariti dilemo: ali pustiti, da migracijski procesi tečejo spontano (z drugimi besedami — migracijsko izprazniti nerazvita območja, kar deloma predvideva predlog dolgoročnega ekonomskega razvoja cele Slovenije) ali pa z materialno intervencijo republike in slovenskega gospodarstva zagotoviti skladnejši razvoj na celotnem republiškem ozemlju.

Težko je povedati vso kozjansko resnico, še težje pa se je vanjo vživeti, saj so časi, ko je večina Slovencev živela v podobnih razmerah, precej daleč za nami. A vendar nas naša preteklost kot rdeča nit spremlja v sedanjosti. Ob naglem razvoju v zadnjih 25 letih smo marsikatero perečo vprašanje odlagali za čase, ko bomo gospodarsko močnejši. Mar smo danes še vedno tako šibki?

OPOMBA

Za dopolnilo članka objavljamo kriterije za do- ločevanje nerazvitosti posameznih območij v SR Sloveniji; dogovorjeni so bili na posvetovanju predsednikov slovenskih občin v Murski Soboti, v skupščinski razpravi pa jeto prenesel poslanec Ivan Kreft.

- Kriteriji:
- poraba sredstev v osnovnem šolstvu na prebivalca
 - narodni dohodek na prebivalca
 - vrednost poslovnega sklada na prebivalca
 - dohodek na zaposlenega
 - odstotek kmečkega prebivalstva
 - proračunska sredstva na prebivalca

Dr. Sifer je predlagal naslednje kriterije:

1. narodni dohodek na prebivalca
2. Delež kmetijskega prebivalstva
3. gostota naseljenosti

Po tej klasifikaciji so nerazvita območja v Sloveniji naslednje: V Pomurju Gornja Radgona, Ljutomer, Lendava, Murska Sobota, v celjskem rajonu Smarje pri Jelšah in Sentjur pri Celju, na Dolenjskem Trebnje.

PROLETARIAT IN DELAJSKI RAZRED DANES

Najprej moramo razčistiti pojmovno razliko med kategorijama delavski razred in proletariati. Prva je namreč empirična, druga filozofska. Proletariat pomeni Marxu revolucionarni subjekt modernih družb. Marx uporablja oba izraza sinonimno (največkrat), vendar ju loči. Proletariat mu pomeni tisti družbeni razred, ki nosi utelešeno vso negativnost družbenega reda, popolno izgubo vsega človeškega, je »razpadni produkt« (fizikalna analogija) vse dosedanje razredne družbe, pol nelastnine oziroma beda. Ta beda ni zgolj materialna, temveč vso eksistenco zadevajoča beda. Ker ta beda zahteva svojo ukinitve, zahteva torej bogastvo, ki ni samo materialno (čeprav je tudi materialno.) To je bogastvo eksistence. Torej zahteva »boga« človeka in bogato človeško potrebo. Bogat človek takrat, kadar čuti potrebo po totaliteti človeškega izkazovanja življenja, to je, kadar mu njegovo udejstvovanje eksistira kot notranja nuja. Človeška je potreba takrat, kadar ji je predmet človek (kot človekov svet), a predvsem kot drugi človek. Ta beda torej »povzroča občutek bogastva drugega človeka kot potrebo.« Torej beda proletariata ne zahteva bogastvo kapitala za svojo zadovoljitev, ampak kot skrajna, eksistenčna beda zahteva bogastvo človeka (eksistence). A ne samo to, ta beda je prisotna tudi v razredu buržoazije, pa je zakrinkana z nepravim bogastvom predmetov potrošnje in kapitala. Torej ta beda zadeva v resnici ves svet in vse ljudi, toda edino proletariati ima zgodovinski interes po odpravi te Bede; torej je eksistenca proletarcev neposredno povezana z zgodovino.

Zgodovina je akt nastajanja človeka kot človeka, to je s človeškim delom, kot nastajanje narave za človeka (ker je delo proces izmenjave med človekom in naravo), kot bitja prakse, torej je sledenje njegove prakse skozi čas. Temelj zgodovine je čutno predmetna dejavnost človeka-praksa. Človek kot bitje prakse biva samo na ta način človeško, da iz stvari dela predmete svoje dejavnosti, ki je ravno zato predmetna; ker pa mora biti človeška in naravna, je čutna — zato čutno predmetna dejavnost.

Tako je tudi teoretska dejavnost čutna — čuti postanejo teoretični. Zgodovina človeka se deli na fazi, ki ju Marx imenuje predzgodovina in dejanska zgodovina. Prehod v dejansko zgodovino pa ne sledi iz avtomatizma, tok zgodovine je alternativen. To se pravi, ali se človeštvo zavzame za barbarstvo ali za komunizem. Ta alternativa se pokaže kot taka šele v svetu Bede-kapitalizma. Ali se bo v svetu našel proletariati ali ne, od tega je odvisno, ali bo človeštvo ostalo v predzgodovini ali pa bo krenilo na pot dejanske zgodovine. V poteku predzgodovine relativno ločeno tečeta dva zgodovinska tokova: zgodovina ljudi in zgodovina narave, pri čemer pa šele človek kot edino pravo zgodovinsko bitje omogoča obe zgodovini (ker je praksa možna samo kot zgodovinska praksa). Tako obstajata dve znanosti: znanost o naravi in znanost o človeku. Toda ker človek vedno veže v svojem delu, (praksi) naravo na določen zgodovinski način (način proizvodnje), se mu tudi narava kaže na zgodovinski način. Narava se kaže človeku skozi čutnost, torej na človeški način, zato proučevanje narave vodi na proučevanje človeka, a proučevanje človeške zgodovine vodi na proučevanje naravne zgodovine (ker je naravna predpostavka za vsako zgodovino proizvodni proces, torej posredovanje med naravo in človekom). Ostra ločitev zgodovine narave od zgodovine človeka je zato absurd, taka narava je zgolj zunanja, torej je za človeka nič. V stadiju predzgodovine je zato narava relativno ločena od človeka, stoji mu nasproti. V poteku dejanske zgodovine pa prihaja do počlovečenja narave in naturaliziranja človeka. Zato je teoretska predpostavka za svet Zgodovine ena edina znanost: znanost Zgodovine. Razlika med tako imenovanimi naravoslovnimi in humanističnimi vedami se razplete v humanizaciji narave in naturalizaciji človeka. Zato mora proces socializacije (permanentne revolucije) voditi k prevladanju razlike med obema.

Proletariati je torej opredeljen kot pol nelastnine (v eksistencialnem smislu) nasproti buržoaziji kot polu lastnine (materialne), toda oba predstavljata pola odtujenega sveta. Interes proletariata pa ni zgolj razredni interes, ker je njegov interes v popolnem novumu — pridobitvi totalnega bogastva eksistence, zato ni njegov interes pozicija moči, elite, obvladovanja, diktature (kot smo jih vajeni) itd. Le v smislu prej omenjene Zgodovine je zgodovinski interes (ta izraz je filozofski pojem in zato ga lahko predcramo le filozofski kategoriji-proletariati in ne empirični kot npr. delavskemu razredu).

Delavski razred je določen pozitivno po položaju v procesu dela, predstavlja namreč pol živega dela nasproti mrtvemu, preteklemu delu — kapitalu. Njegovo delo je izvor vseh vrednosti, kot odtujeno delo pa je samo postalo kupljivo na trgu »vrednosti«. V procesu socializacije se delavski razred ukinja

skupaj z vsemi drugimi razredi (odmiranje države). Če smo delavski razred opredelili sociološko, tedaj ne bi mogli govoriti o nekem občem, zgodovinskem interesu tega razreda, temveč le o množici individualnih, konkretnih interesov, ki ga po svoje določajo. To pa so ravno interesi za enakopravnostjo v delitvi dela in zaslužka, za resnično samoupravno demokracijo itd. Zato ima prav to. Podmenik, ko meni, da moramo določati delavski razred predvsem po teh interesih, ne pa anketno ali apriori. V nasprotnem se nam dogodi, da na vprašanje, v kateri družbeni razred spadaš ti in tvoji domači, dobimo odgovor: »Moji starši so bili delavci, jaz sem pa intelektualca« (iz neke ankete). Poleg iskanja delavskega razreda se nam danes pojavljajo še druga vprašanja ob njem. Vprašanje je namreč, koliko je delavski razred še proletariati in, če je, ali samo on. Tu moramo ali razširiti obseg pojma delavski razred ali pa v proletariati šteti tudi druge sloje družbe (in imeti še nadalje staro ozko pojmovanje delavskega razreda da tvorijo delavski razred samo tovarniški delavci). Jasno je danes, da revolucionarnega subjekta ne tvorijo samo oni, temveč tudi druge skupine, predvsem napredna inteligenca in študentje. Sem spadajo tako »delavci v modrih kot tudi v belih haljah«. Še ostreje! Danes je klasični delavski razred vedno bolj razred na sebi (zgolj po družbeni poziciji), ostali deli rev. subjekta pa bolj razred za sebe (po razredni zavesti).

Kaj pa sploh dela proletarce za razred, za enotno družbeno skupnost z relativno enotnimi interesi?

To napravi le skupna stiska, to je skupna eksistenčna stiska, ki jih dela za razred (kot neko določeno razporeditev ekstistence). V tem, ko proletarce prepoznavajo v svojem tovarišu svojo lastno stisko, se začne javljati zavest skupne usode in povezanosti. Tako nastaja razred za sebe. Zato ni proletarska zavest enotnost, ki plava nad »množicami« proletarcev, ampak je izraz skupne stiske in revolucionarne povezanosti.

Z rastjo te zavesti raste iz proletarce resnični komunist (in ne zgolj partijski).

Preden nadaljujem, moram nekaj pojasniti glede terminologije, ki jo uporabljam. Izraza proletariati in delavski razred sta se do sedaj uporabljala v glavnem deloma v obratnem smislu, kot se uporabljata tukaj. Delavski razred se je štel kot širša kategorija od proletariata, ki je pomenil delavski razred v kapitalističnih družbah, v vsej njegovi izkoriščenosti. Le redko kdo je imel proletariati za filozofsko kategorijo = revolucionarni subjekt. Od tod tudi zmota, da je proletariati Marxova konstrukcija, ki jo je napravil iz empiričnega francoskega, nemškega in angleškega proletariata. V resnici pa je Marx izpeljal proletariati iz filozofske poobčitve del. razredov teh treh dežel. Njegov pojem transcendira vsako empirijo in obsega najsplošnejše lastnosti, ki delajo določen razred za revolucionarni subjekt. Možni ugovori, saj vendar delavski razred danes skoraj nikjer ni v tako obupnem položaju, kot je bil v Marxovih časih, izhaja iz preozkega (empirističnega) pojmovanja bede in alienacije. Toda o tem sem govoril že prej, v splošnem, filozofskem delu razprave, in mislim, da je smisel uporabe osnovnih pojmov jasen.

Sploh pa je treba danes uporabljati pojme proletariati, del. razred, buržoazija globalno, v svetovnem merilu. Zato se mi ne zdi smiselno opredeljevati proletariata in buržoazije zgolj po državah in republikah in sploh po starih merilih razrednosti. Samo tisti ljudje, ki vidijo resnično rešitev svojih eksistenčnih problemov v svetovni razrešitvi in vsak napredek v tej rešitvi pri sebi kot del svetovnega gibanja, uspeh enega kot uspeh drugega, sodijo danes v revolucionarni subjekt. Socializem je enoten proces, ki se sicer lahko vrši v manjših celotah, državah itd., toda nikakor ne v vsaki zase; sanje o socializmu v eni državi so že zdavnaj minule. Ravno zato vidim v povezavi naprednih gibanj pri nas s tujim, tudi neposredno možnost večje socializacije pri nas (na primer v neposrednem sodelovanju našega študentskega gibanja s tujim).

Proces socializacije (permanentne revolucije) je danes zaradi vseh mogočih in nemogočih okoliščin več ali manj zavrt, proces ukinjanja razredne družbe je prekinjen. Tako se najdeta klasični proletariati (opredeljen kot nasprotje buržoaziji — op.: je tudi filozofsko opredeljena, njena empirična upodobitev pa je razred kapitalistov) in nove forme buržoazije tudi tam, kjer ju ne bi pričakovali (recimo v državnem kapitalizmu vzhodnega bloka). Namesto stare buržoazije se v »socialističnih« in socialističnih državah pojavljajo novi sloji, ki zavzemajo mesta stare buržoazije (polburžoazna birokracija). Kakor delavski razred v socializmu izgublja obeležje klasičnega razreda, ostro nasprotnega kapitalu, tako tudi novi parazitski sloj birokracije nima obeležij klasične buržoazije, zato tudi razredni boj dobiva nove, dokaj nejasne oblike. Delavski razred v teh državah (v vseh, ki so naredile osnovne revolucionarne spremembe, ne glede na to, kaj je iz tega nastalo) se še ni zavedel, da socialistična revolucija ni končana, da ostaja permanentna, kar pomeni borbo proti vsem novonastalim oblikam odtujevanja. Menim, da je proces samoupravljanja edino pozitivno gibanje v tej smeri. Z neprestanim revolucioniranjem vseh obstoječih struktur (odstranjevanje odtujevanja, ki jih povzročajo) se spreminja vloga delavskega razreda (vedno v razširjenem smislu). Ta se ukinja s tem, da njegova revolucionarna vloga prehaja na vse ljudstvo, tedaj se tudi rev. subjekt ne pojmuje več kot proletariati (kot neposredni nosilec Bede in alienacije vsega človeškega), temveč kot nosilec dejanske zgodovine in ukinitve vseh alineacij, ki jih je prinesla doba kapitala, ali pa takih, ki bi človeka vodile nazaj v kapitalistični svet. Čim tega delavski razred ne dela, se vrača tako ali drugače v kapitalistični svet in ostaja rev. subjekt na način proletariata. S tem v zvezi ugotavljam, da rev. subjekt to ostaja še vedno na način proletariata. Vloga delavskega razreda se ne prenaša na vse ljudstvo (na vse ljudi dane socialistične družbe), temveč ostaja še vedno omejena na določeno skupino ljudi, ki imajo res neposreden interes za razvoj demokracije (socialistične). Zato je še vedno smiselno govoriti o del. razredu, proletariatu in o vseh novih oblikah »buržoazije«. Boji za ukinjanje vseh teh oblik, ki nas silijo v kapitalne odnose v družbi, pa vodijo pri nas najnaprednejši deli del. razreda (visoko izobraženi delavci, študentje, rev. inteligenca itd.), zato jih ZK ne bi smela pustiti ob strani. Vzrok za obnavljanje kapitalističnih form v socializmu so v glavnem elitne pozicije komunističnih partij proti delavskemu razredu in v zavestni zožitvi pomena delavski razred na tovarniške delavce. Zato uporabljaj ta pojem stalno v razširjenem smislu. (Saj tudi večina inteligence živi samo od prodaje svojega dela, tudi študentje imajo po moje status delavca, saj ne ustvarja samo tisti, ki proizvajajo neposredno ekonomsko vrednost. To so sicer že davno preletle resnice, ki pa kažejo, koliko se je spremenil obseg delavskega razreda pri nas in drugod). Zoženo pojmovanje delavskega razreda je za birokratsko-etatske sile zelo ugodno. Tako namreč vidijo »delavski razred« vedno ogrožen od »kontrarevolucionarnih« sil, ki jih vidijo ponavadi v inteligenca in v demokratičnih gibanjih. Tak psevdorazredni boj zakrinkava resničen razredni boj, ki se vrši in s tem duši socializacijo. Te partije se hočejo paradoksalno imeti za najnaprednejši del delavskega razreda, da bi lahko vladale (birokratsko) v njegovem imenu. Zato je dobro, da je naša ZK opustila vladajoči položaj v družbi in s tem odprla pot demokratičnemu socializmu, vendar se to odpiranje izvaja s precejšnjimi zastoji, ker so konzervativne birokratske sile še močne in tako ali drugače spodkopavajo našo reformo in v vsakem nasprotovanju vidijo kontrarevolucijo (izrabljajo Titove besede v svoj namen). Marx je vedno enačil proletarce in komuniste (Millionen Proletarier oder Kommunisten). Zato zanj niso bili komunisti izbran del delavskega razreda, in vsi proletarci so mu bili komunisti, zato mu njegova Zveza komunistov ni pomenila vseh komunistov takrat, še manj pa oblast nad proletariatom.

Norman Mailer

ZAKAJ SMO V VIETNAMU

Zašto smo u Vijetnamu?, Naprijed, Zagreb, 1969.

Originalna izdaja: N. M.: Why are We in Vietnam?, a novel, G. P. Putnam's Sons, New York, 1967. V hrvaščino prevedel Tomislav Ladan.

Pravi, tipični Američan je doma v Texasu. V njem so utelešene vse lastnosti, ki so značilne za povprečnega Američana, tipičnega Američana. Velik, širokih ramen, ostrega pogleda, podjeten, posloven človek, resnicoljuben, demokratičen v smislu velike in vedno poudarjene ameriške demokracije. Ljubi dom in družino, je član vrste dobrodelnih ustanov, verskih sekt in klubov. Njegov sen je uspeh in čim večja popularnost. Ima trdna načela in od njih ne odstopi za nobeno ceno.

Ljudje, ki življenje opazujejo s kritičnim očesom, pa se vidijo drugačne. Mednje sodi tudi Mailer, ki v knjigi Zakaj smo v Vietnamu? pokaže na skupini tesaških ljudi Američane z drugačnega, nekonvencionalnega stališča. Po naslovu dela bi lahko sodili, da avtor direktno raziskuje vzroke za prisotnost ameriških sil v Vietnamu. Vendar opazimo direktno zvezo naslova romana z Vietnamom samo na zadnji strani, ko zremo, da glavni junak in njegov prijatelj Tex, mladeniča osemnajstih in devetnajstih let, odhajata v Vietnam.

Lahko bi rekli, da je roman podoba Američanove podzvesti, slika tistega česar noče priznati, čeprav dobro ve, da obstoji. Glas potlačene zavesti je Randal, pripovedovalec zgodbe o lovu. V prvih poglavjih nam predstavi osebe, ki nastopajo: sebe — genij, ki spregleda svojo okolico in jo opisuje z besedami, ki jih po njegovem mnenju zasluži (zadnjice, posranici, križanci, merjasci, itd.). Njegova mati se izživlja v seansah pri psihiatru, v spogledovanju z njim, v skrbi za sinovo družbo. Oče Rusty, uspešen človek, se sicer kaže vzornega državljana, v resnici pa je pokvarjen, slavohlepen. K njegovemu družbenemu ugledu bi prispevala tudi kaka lovska trofeja, n. pr. lep aljaški medved. Zato se odpravi na Aljasko s sinom, njegovim prijateljem Texom in dvema prisklednikoma, ki jima bi lov skupaj s šefom utrdil položaj v družbi. Najamejo vodiča in se odpravijo na safari.

Ta lov pa je pravzaprav spretno pripravljena predstava, ki jo zrežira družba za lov z svojimi vodiči za vse turiste, ki si zaželijo lova. Prepeljavajo jih s helikopterji sem in tja in vodiči jim malodane priženejo divjad tik pred puške. Družčina uprizori pravi pokol med divjadjo v tundri. Rustyju ne uspe ustreliti medveda, zato se on in sin Randal odpravita po svoje loviti medveda. Tu zremo precej o odnosu med očetom in sinom. Medveda sicer ustrelji Randal, vendar si ga kot trofejo prisvoji oče Rusty. Randal in njegov prijatelj Tex se navsezadnje naveličata vsega skupaj in jo mahmeta sama z opremo peš proti goram. Sem je vključen opis narave in živali, ki jih opazujeta. V tem delu romana je tudi precej namigov o odnosih med prijateljskima.

To je v glavnem zgodba, oziroma realni dogodki, ki se jih da izluščiti iz romana. Tehnika pisanja je namreč taka, da je opis realnih dogodkov drugotnega pomena in je le nekaj okvir, v katerega avtor vnese vse polno namigovanj, pripovedovanj o preteklih dogodkih in razmišljanj, ki gredo skozi Randalovo zavest. Randal se spominja mladosti, prvih konfliktov z očetom, razmišlja o ameriških poslovnih ljudeh, o odnosih šefov do podrejenih in podrejenih do šefov, o nasilju in hlapčevstvu, o lovu za prestižem v človeški družbi, o človekovi krvočnosti. V središču pripovedi sta Randal, — opazovalec in Rusty — tipični ameriški poslovni človek. V njem je utelešen poslovni človek, za njegov prestiž so mu potrebne trofeje in priskledniki. Randal se prepušča svojim nagnjenjem in mislim, opazuje svojo okolico, cinično komentira dogodke in nič manj cinično o njih razmišlja. Svet mu je cirkus, v katerem so vsi klovn, ki se pretepajo za nepomembne malenkosti in vse skupaj jemljejo zelo resno.

Zelo zanimiva je zgradba romana. Delo je avtor razdelil na poglavja. Pred vsakim poglavjem pa je nekakšen krajši uvod v naslednje poglavje, ki ga avtor imenuje »uvodno znamenje«. V »uvodnih znamenjih« Randal razmišlja o osebah, njihovih dejanjih, nazorih, itd., včasih pa posega tudi nazaj v lastno mladost. V »znamenjih« tudi najavi o čem bo govoril v poglavju, ki sledi. Poleg tega pa v teh uvodnih poglavjih včasih posega tudi nazaj v prejšnje poglavje, tako da imajo nekatera od teh »znamenj« tudi funkcijo povezave med posameznimi poglavji.

Dejstvo, ki morda šokira brave, so psovke. Vsa pripoved in razmišljanja so namreč bogato komentirana in opremljena z obširnimi seksualnimi in seksualno — patološkim slovarjem. Seksualno izrazoslovje daje osnovni ton in poudarek razmišljanjem. Randal svoja dejanja, kakor tudi dejanja drugih ljudi povezuje s psovkami in seksualnimi namigovanji. S temi preplete pogovore na zunan »spodobnih« ljudi, ki kaj takega ne govorijo, skozi njihovo zavest pa se jim podi pravi vihar psovke. Randal sam pravi n. pr. o svoji materi: »... če je videti, da moja mati, Randalova lastna mati govori, kot je tu navedeno,

potem si ti bravec bolešno neumen, ker moja mati je južnjaška dama, ona tako ne govori, ... ona tako samo misli.« Randal torej vsem skupaj polaga na usta psovke in jih izgovarja namesto njih, ker ne ve, da če bi svojemu govorjenju dodali tudi vse tisto, kar sicer samo mislijo, potem bi iz njihovih ust prihajalo ravno toliko psovke, kakor iz njegovih.

Kaj hoče pisec s tem doseči? Zdi se, da se mu ameriška družba kaže tako zelo degenerirana in propadla, da svojega zaničevanja in gnusa ne more priznati drugače kot z uporabljanjem t. im. »prostaških« izrazov. Dejanje, ravnanje, teženja in mišljenje oseb so mu »sranje, govno, mafija, libido, ritolizništvo« itd. Kaže se nam torej podoba skrajno gnile, propadle in zavojene družbe.

Osrednjo misel romana verjetno izraža Randalovo mnenje o Rustyju: »Rustyjeva skrivnost je v tem, da vidi sebe kot enega od stebrov Oboka, prav-

zaprav, človek, propad sveta vidi v tem, da je on najedal. Če je on manj velik, kot mu je Bog določil, je Amerika v škripcih. Kajti Tesačani se ne rodijo zastoni. Velika je Rustyjeva filozofija, izjavlja Randal, morate pa biti pošten pasji sin, da to lahko uresničite...«

Če torej pisec prikazuje v romanu degeneracijo in skomercializiranost ameriške družbe, njene člane pa v tradicijo uklenjene, ker je preveč udobno ostajati v starih izvoženih tirih, hkrati pa jih navdaja strahoten strah pred vsemi novimi idejami, ki jih zlepa ne pripoznajo, kaj šele da bi jih sprejeli v svoj način življenja, zakaj ima potem delo naslov »Zakaj smo v Vietnamu?«

Naslov dela je vprašanje in nanj odgovori v romanu. Zato smo v Vietnamu, ker smo taki, kot smo prikazani v samem romanu: primitivno okrutni nasilni morilci, prepričani v lastno pomembnost, uklenjeni v nerazumna načela in dogme. Medvedja trofeja je znamenje prestiža, ki ga hoče Rusty (Amerika) na vsak način doseči, tudi z množičnim nasiljem in pokolom. Lovci, ki iz samega veselja do nasilja pobijajo živali danes in ki jim je ravnanje z orožjem domače in igrača, bi prav tako lahko jutri pobijali ljudi, če bi si s tem ustvarili boljši družbeni in z njim povezan ekonomski položaj.

Problematika, ki jo z vso ostrino in malce ne navadnimi izraznimi sredstvi podaja pisec, je torej nasilje pa tudi spolnost.

Slepo nasilje srečamo že v Mailerjevem prvem romanu, s katerim je doživel uspeh pa tudi nasprotovanje, to je roman »Goli in mrtvi«. Tu je narednik Croft, ki je prav tako Tesačan in je okruten in primitiven kot junaki lova na medvede. V »Golih in mrtvih« pobijajo ljudi, v romanu »Zakaj smo v Vietnamu?« pa ljudje pobijajo živali. Osnovni motiv je isti: nasilje zaradi nasilja.

Drugi problem, ki muči pisca, je problem seksualnosti. Že v »Golih in mrtvih« in v »Barbarski obali« posveti precej pozornosti seksualnim problemom junakov. Še več je tega v »Parku jelenov« kjer trdi, da je »seksualnost tam, kjer se prične filozofija.« Naslednje delo »Ameriški sen« je polno spolnosti, sadizma in nasilja. V romanu »Zakaj smo v Vietnamu?« doseže višek. Prevajalec dela v hrvaščino Tomislav Ladan pravi, da je delo »... ameriška lascivnada. V njej je vse kar lahko šokira, vse kar je družbeni in jezikovni tabu.«

A. M. Urbanija

Dragi moj; nikakor si ne misli, da bi te hotel s tem, kar ti bom pisal tlačiti v našo romantično dobo, to bi bil absurd! Ampak vidim, da živiš v čisto drugačnem svetu kot do sedaj. Zdi se mi, da si šel le tako daleč od nas. Zdaj lahko vidim, da se posmehuješ, ko mi živimo in se pogovarjamo o sedanjosti. Tudi tebe bo to srečalo in te zajelo.

Vestno in večkrat sem prebral kritike, ki si mi jih prinesel in primerjal sem jih s tisto, ki je prišla pred dnevi iz mojega sveta, da se tako izrazim. Cisto me je spodnesla in žalosten sem te gledal na dnu, daleč od vzgoje in domačnosti, ki si jo užival do sedaj. Nikakor se ne morem pogumno srečati s to PUPILJO, lahko si predstavljaš, da bi vstal in odšel, če bi bil tam. Težko se bom vživel v to, da si svoje mnogostranske talente vložil ravno v to anonimno dejavnost, ki jo poznam, priznam, samo iz kritik. Zdi se mi, da se ta Jovanovič norčuje, in to še kako, ne samo iz široke publike, ki po kritikah sodeč ne ve ne kod, ne kam, temveč tudi iz prizadevnosti izvajalcev.

Hotel bi, da bi vsemu navkljub ostali prijatelji, seveda ne morem jaz na tvojo raven, upam, da boš ti stopil par korakov navzdol. Lahko si prepričan, da te bom vedno poskušal razumeti, pozdravlja te tvoj dedek (74 let)

Fotografija: Tone Stojke

KRLEŽA „BEZ MUKE“

Ob knjigi P. Matvejevića: Razgovori s Krležo

Če je slovenski modrici sploh dovoljeno predstaviti neko knjigo, avtorja ali misel, kulturnega območja, ki leži (geografsko) južneje od nje same, naj to v tem primeru storim kar se le da skromno. Grmenje je brez pomena, kajti vsaj za literaturo je dokazano, da glasu kulture s tega končka sveta naš prostor ne daje odmeva. Toda kljub dvomom in morda zaradi tega, ker imam opraviti z menda prvo knjigo take vrste pri nas, pa še o tako eminentnem možu kot je Miroslav Krleža, velja vendarle poskusiti.

Razbijaštvo je grd opravek, razbijati nekaj, kar je avtor mukoma razvrstil po predalčkih, je še grje. Pa vendar človeku ni nič hujšega kot znati se v tako lepo urejenem in očiščenem svetu. Spominja na šalo, v kateri snažilka v ateljeju alikarja-kubista lepo uredi like na platnu — trikotniki skupaj, posebej krogi, pravokotniki v ravni vrsti, razvrščeni po velikosti. Kajpak, nek sistem mora biti; Krleža je napisal veliko, še vedno piše in kdor se sprašuje kdo bo vse to bral, ta se prav gotovo sprašuje trezno. Ali pa je to že opravičilo za tak sežeti total? In kaj naj doseže tako očitno industrijsko pripravljen obrok — hitrejša konzumiranje, omogoči pasivni odnos?

Toliko o sami formi — v opozorilo, če bo morda koga na Slovenskem prišlo, da bi na podoben način opravil s kakim slovenskim vspešnikom.

Toda igrivost terja opravičilo. Kot zapis o nečem mora imeti opravičilo prav v delu, ki ga obravnava in opravičilo našemu početju je Krležin delež v omenjeni knjigi. Toda v imenu česa si lastimo pravico, da obravnavamo knjigo razbijamo na avtorjev in Krležin delež? Ničesar ne razbijamo, celote ni, prav zaradi tega ne, ker je avtorjev sistem natančnega razvrščanja v preočiten nasprotju s Krležinim pojmovanjem umetnosti, književnosti in besede v družbi. Krleži kot umetniku je svet do kraja prepleten, totalnih rešitev ni, sistemi preraščajo v grozo in nasilje. Vsaj tako beremo v za nas najzanimivejšem delu knjige, v »poglavju« *»O inflaciji besed«*. Matvejevićeva knjiga je sicer v celoti posvečena vprašanju razmerja med umetnostjo in družbo, vendar se zdi, da je odgovarjanje na to vprašanje najpristnejše prav na nivoju problematike besede in govora. Prav besede, gradivo oblikovanja predstavljajo neko realno soudeležbo v svetu najrazličnejših socialnih manifestacij. In Krleža odkriva prav v nenehni prisotnosti najrazličnejših govorov (političnih, agitatorskih, birokratskih, tehnokratskih in drugih »žargonov«) nevarnost, ki nenehoma ogroža moč umetniške besede. Poglavitno nevarnost, ki grozi umetnosti opiše Krleža kot »čas v katerem je inflacija besed zavzela ogromne razsežnosti in na pojmovni borzi povlekla za seboj stalno razvrednotenje pomenskosti.« Krleža podrobno opiše zgodovinsko prisotnost in sedanjo soudeležbo besed v človekovem socialnem svetu. »Besede vladajo človeku odkar ta obstaja. Isto se dogaja pred našimi očmi: nekatere besede so danes še posebno glasno in vsiljivo zavladale ljudem; zaslužile so ljudi in sedaj upravljajo naše sočasje po katerem blodiijo ljudje popolnoma zmedeni. Te današnje besede so človeku zavladale usodno, morda še resneje od tega, kar označuje ta pojem, saj mu odredajo pot v daljino bodočnosti tako vsiljivo, da se jim je človek slepo podvrgel na način kot se podvrže diktatu višje sile. Te besede niti niso posebno srečno izbrane; niti dostojanstvene niso, so pravzaprav neka vrsta hieroglifov, ki jih izgovarjamo kot tajinstvene svetlinje s katerimi razrešujemo celovitost človekovega življenja danes in za vedno.« Krleža te besede tudi imenuje, to sta npr. semantika in kibernetika, besedi znanosti in tehnologije. Seveda pa to ne pomeni, da Krleža nastopa proti znanosti in tehnologiji. Oglašja se umetnost v borbi z rastočim vplivom znanosti, vendar pa gre tu za spopad s čisto določenim pojmovanjem znanosti. »Semantika skriva v sebi nejasen pomen vseobsegajočega, ki se ujema s pojmom sintetičnega smisla tako imenovane kvintesencialne »Biti«, toda ta smisel je tako sam po sebi hipnotičen, da lahko po zakonu namenskosti vsak čas preraste v prvotno počelo vsega.« In nadalje: »V očeh zaslepljenih apologetov je semanti osmišljanje brez-smisla, čudodelni magnetni kamen s katerim se stvarjem in pojavom vceplja smisel »po sebi« ne glede na to ali gre za materialne ali duhovne pojave. Tako razumljena predstavlja semantika neko vrsto izgubljanja v prvotnem pomenu Biti in Prabit od rojstva pa do smrti vseh pojmov in vseh pojavov.«

Nevarnost, ki preti umetnosti se torej pojavlja s strani čisto določenega pojmovanja znanosti — znanosti od katere ljudje pričakujejo univerzalnih rešitev, znanosti, ki bo zapolnila vse vrzeli človekovega življenja in popeljala človeka v pristen kontakt s

pravo vsebino njegovega življenja, v izvorno enotnost življenja. Očitno je, da tako razumljena vloga znanosti naseljuje tisti prostor, ki je bil od nekdanj območje dogajanja umetnosti in poezije in razumljivo je, da mora Krleža umetnik nastopiti proti take-mu pojmovanju, ki v imenu znanosti, jemlje umetnosti pogoje njenega obstoja. Nevarnost, ki preti poeziji je torej dvojne narave. Rastoča vera v znanost podarja besedam znanosti preširoko polje pomena, jim s tem odtuja pravi pomen in tako maliči bistvo človekovega govora, ki je v tem, da se besede pokrivajo s čisto določenim pomenom in so nosilke tega pomena. Sprejemanje in privajanje takemu govoru, ki ne prinaša vsebine pa pomeni resno nevarnost za poezijo saj ogroža njeno komunikativno moč, ki jo Krleža razume kot nenehno razkrivanje in sporočanje »prave podobe sveta«. Hkrati s tem pa se dogaja še nekaj drugega. Tako nastajajoča gola verbalnost prejema od znanosti njeno lastno moč in v imenu te moči zapolnjuje prostor nehnega razpora med človekovim obstojem in smislom njegovega obstoja. Za ta prostor pa je bilo rečeno, da je območje dogajanja umetnosti in godi se, da tako razumljena znanost umetnosti ne samo jemlje pogoje njenega učinkovanja, temveč ji v poslanstvu rešiteljice bistvenih dilem človekovega življenja jemlje tudi prostor in možnost njene lastne eksistence.

Tako razumljena znanost pa je seveda nekaj lažnega in varljivega, daleč od prostora resnice, ki je njeno pravo bistvo. Umetnost se v sedanjem položaju po Krležinem prepričanju torej ne spopada z znanostjo, temveč z lažno in nepravo podobo sveta. Prav zaradi tega, ker veruje, da kljubuje laži in neresnici, izkrivljanju in prikrivanju bistva je Krležin nastop sploh možen in smiseln. Vera v umetnost ostaja. Doklej?

Jernej Novak

IZIDOR CANKAR

LEPOSLOVJE — ESEJI — KRITIKA II

Drugi del Leposlovja, esejev in kritike Izidorja Cankarja je v novembru izšel pri Slovenski matici. Knjiga, ki ima 428 strani je razdeljena na tri dele. Prvi združuje leposlovje od 1913 do 1916. Kot prvo je v tem razdelku natisnjeno literarno delo *S poti*. Ta del knjige zaključuje vojaška slika *Razprava*.

Drugi del je namenjen esejistiki in izpričuje razvoj Cankarjeve misli od Evolucionizma v estetiki (Čas 1908 do *Dialoga o snovi in obliki* (Nova Evropa 1923)).

Tretji del knjige pa združuje devetnajst uvodov, ki jih je Izidor Cankar napisal za *Zbrano delo Ivana Cankarja*. Uvodi so nastajali med leti 1925 in 1936. Cankarjevo pisanje zaključuje njegov govor *Ob petdesetletnici rojstva Ivana Cankarja*.

Zadnjemu razdelku je pridružena tudi *Spremnna beseda Franceta Koblarja*, ki je leta 1936 s svojim uvodom k dvajsetemu zvezku *Zbranih spisov* zamenjal Izidorja Cankarja.

Če lahko ugotovimo nezadostno prisotnost leposlovnih prizadevanj Izidorja Cankarja v delu literarnih zgodovinarjev in teoretikov, ki vrednotijo obdobja v katerih je Cankarjevo pripovedništvo nastajalo in če upoštevamo sklicevanja, ki jih morajo opravljati razlagovalci literarnega dela Ivana Cankarja, moramo priznati pomen in ustreznost ponovnega — marsikomu vsiljenega soočenja z literaturo in esejistiko Izidorja Cankarja.

Spremljanje mlajše literarne zgodovine in kritike nemalokrat kaže pozornemu in zavistnemu očesu strah in bojazen pred odkritim pridevnikom ali glagolom, ki bi določnejše opredelili snov, ki jo vrednoti ali pa njenega tvorca, ki ostaja kljub vsem odrekam ena važna opora pri opazovanju literarnega dela. Zaradi vsega omenjenega pa bralca prevzame in osupne spremljanje beseda Franceta Koblarja. Urednik je imel v tem zvezku opravka z najboljšim delom pripovedništva in esejistike Izidorja Cankarja. Zakaj?

Za literarno delo, ki ga poznamo pod naslovom *S poti*, niti ni bistveno, če omahujemo, s katero literarno zvrstjo bi ga poimenovali.

Evropa pred prvo svetovno vojno. Severna Italija. Zdi se, da združuje Izidor Cankar potopis, razmišljanja o umetnosti in vedo o njej in v zmemirljivo love story v tisto idealno obliko romana, ki danes predstavlja delu sodobnih slovenskih literarnih prizadevanj nerazrešljivo uganko. V navidezni neskladnosti tem in motivov, ritma dogodkov, ki so to Cankarjevo literarno delo, pa lahko po ločitvi obeh osrednjih plasti — ljubezenske in umetnostne — najdemo in opišemo jasno in trdno zgradbo, ki se potrdi v *Razpravi* (Dom in svet 1916).

Fritz in Ester od prvega pisma, preko antologijskega prizora v Firencah ob Esterinem prihodu do naravnega premora, ki ga povzroči Fritzov odhod, ves ta del pripovedi je zgrajen enako kot zgodba umetnosti in vedenja o njej. Od Assunte, profesorja Schmitta do Karlinega plesa pelje drugi del literarnega dela *S poti*. Oba zaključka sta združena v zadnjih dveh poglavjih, da z relativnostjo padca ljubezni ali vrhunca vedenja o umetnosti dokazata ničnost obeh rezultatov, ki sta bila dosežena v Evropi v letih pred prvo svetovno vojno. In kaj je lahko naravnejši zaključek razdelka, ki ga uvaša *S poti*, kot *Razprava*. Hipersenzibilnost, nemir in nepričakovana krutost, ki smo ji priča na straneh »poučnega romana« *S poti*, so neugotovljivi vzroki položaja, ki ga udeleženci *Razprave* ugotavljajo.

Zdi se, da se s časom spreminjajo in zamenjujejo območja v »poučnem romanu«, ki so ob svojem prvem izhajanju in drugi izdaji pritegovala pozornost ocenjevalcev. Kaže, kakor da Assunto zamenjuje pogovor s profesorjem Schmittom in Esterino trpljenje Fritzov gnus. V kakšnem odnosu do vsega povedanega, pa je avtorjevo naročilo: »Uredi svoje misli in življenje. Bodi skladen sam s seboj, živi vsega človeka?«

Kljub ocenam (izšle so ob izidu knjige 1919), ki izpričujejo posluš za osrednje probleme tega literarnega dela, pa nam smeri v katere se je razvijala slovenska literatura po objavi tega »poučnega romana« kažejo, da je to literarno dejanje Izidorja Cankarja pomemben člen, ki pa ni bil nikoli ponovljen ali upoštevan v literarni praksi, kot bi to zaslužil. Kaže, da mu je bilo prav zaradi te neučinkovitosti posvečeno tako malo pozornosti.

Tretji del knjige Izidor Cankar Leposlovje — eseji — kritika, ki združuje uvode k zbranemu delu Ivana Cankarja, je na 169 straneh kljub vsemu najbolj zaključeno in hkrati morda najbolj tvorno pisanje o Ivanu Cankarju in njegovi literaturi.

(Se nadaljuje)
M. S.

50 let slov. univerze v Ljubljani

* S spomenico je mišljen zbornik ljubljanske univerze, ki je izšel ob njeni 50-letnici op. ur.

OBVESTILO!

14. Letna redna skupščina skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov

Torek 23. 12. 1969 ob 9. uri sejna dvorana Mestni trg 1

Dnevni red:

1. otvoritev skupščine, izvolitev delovnih teles sku.
2. referat predsednika, diskusija o referatu in poročilih
3. poročilo nadzornega odbora, razrešnica in volitve novega IO, volitve nadzornega odbora
4. sprejem statuta SS
5. sprejem statuta Tribune
6. volitve sveta Tribune
6. sprejem pravilnika MO
7. sprejem finančnega načrta za leto 1970
8. razno:

a) naslednji sklic skupščine o socialni in materialni problematiki študentov

Po tretji točki odmor z malico.

Stavilo delegatov s fakultet, šol, pokrajinskih klubov, 11. vabljeni: rektorat, Republiška izobraževalna skupnost, Sekretariat za prosveto in kulturo, Sekretariat za finance, ZMS, predsedstvo republiške in mestne konference, UK ZKS, Skupnost študentov Maribor, Zagreb, Beograd.

Đuro Damjanović

Tone Stojko

HILOPANJE

LONEC

Kar to poletje potujem, je zdaj osmi dan; vse je ravno. Vse njiye žitja in travja, žitje je nizko in travje je nizko, pot kar sem je prehodil in pot pred mano je ozka in prašna ter vegasto krevljasta, a bolj je strma kot pa ravna. Zelodec imam predrt od gladi. Zdaj je vse tako isto kot na pričetku hlopanja. Vse je isto, le komaj vzvele sončnice vztrajajo obračati glave v sonce. Ne vem čemu se obračam videti sonce v pripetju obledelomodrega neba, sonce zabuhlo, z rumeno krono smrti dneva. Izginotja sonca radi — plašč sončnice. To je podvečer.

To mi je konec potovanja, to mi je del potovanja: konec, če nocoj mrknem, del, če ostanem pri živem. Tudi to noč naj potujem hodé, treba je dalje, ampak skoz gost gozd, zakaj zdaj je vse gozd in v gozdu so volkovi. Saj nisem imel inačega izhoda, zadremati na obronku ali pasti v sen sredi hoste, vse je eno, mogoče le smrt ne bi bila ena in ista.

Prej kot sem znova stopil v korak nadaljevati hlopanje, sklenim svoji piski žeji pribrskati studenec vode. Ozrl sem se okoli in brez haska motril okoliš in tedaj sem tudi bil brez kanca nade najti tak studenec. In ko sem se namenil v korak in na pot žejen, ugledam ženi, kot žene pod večer hodijo po vodo, kako se spuščata nizdol v nižine krečja.

Nimam misli o tem, ko sem zaklenil v tem mučnem trenutku: prva je koračila prežrto, gledala je strmo predse, kanto za vodo je nosila na ledjih; kanti na njenih ledjih je bilo ime brenta; druga je koračila ostro, gledala pa je več vstran ko predse in brento je nosila na rami: a obe sta urili in prva je bila starejša, ko je bila druga mlajša. Došel sem ju tik vira. Obe sta me gledali z gotovim sumom, starejša dolže. Nisem se mogel meniti za njiju, nisem imel časa, da bi se menil, poletje si krivo žeje, in sem iskal in tipal izvirka. Ženi sta, toliko vem, bili izmozgani in razdrapanega oblačila.

Ti si gotovo žejen, pravi mlajša.

Sem.

Zelo?

Zelo.

Tedaj mi da korec vode. Jaz pa sem se zgražal, kako je voda kalna. Stopim od izvira, tudi motna, kot po kakem dolgotrajnem dežju. Kaj se čudim, to je sušna doba.

Zakaj je ta voda motna, o j le zakaj.

Motna je, o j vedno vedno je motna, odgovarja starjša baba.

Kaj ni bistre vode. Ni je bistre vode, ni, in ta je najmanj kalna od vseh. Ko zapazi — to spet stara — da kanim iti, reče o tem, da bi koristilo iz gozda preganiti kaj volkov, pa bi se voda zbistnila. Boj se ti volkov!

Saj sem vedel, da je to praznoverje, to se ve, ženska je imela prav.

Po neki priliki sem spet prišel od kjer sem bil ugledal ženi. Stal sem tu z licem v obzorje, s kate-rega se je pravkar odlepil predvečer. Sence pred mano plešejo zanalašč. Z desne slišim mrmranje reke vitkega trebuha — vse kar je tu je vitkega trebuha — na levi pa je steza, na kateri sem ugledal in po kateri sta malo prej odšli vodnarki, jaz sem na sredi, levo od reke in desno od steze.

Med korakom sem čutil skrivaško tihoto soseske, v tej tihoti je bil moj strah in moja žaloba je bila v njej. Bila pa sta strah in žaloba v meni enake zadržotnosti; še naprej pa se je kot prej in prej enakotnosti in zategadelj sem se obeh želel enako koprneče merno od že preje vsenaokoli širil in dvigoval vonj prepotenega poletja. Bila je noč, da ni bil čas premišljanja: kot je noč volkovov in lopovov, sem si rekel in sem si notri govoril: Kam si zašel. Vidiš, psi lajajo. Psi venomer samo lajajo, oni ne govorijo. Volkje so okrog nas, med nami. Volkje so za našimi hrbti: Ako greš naravnost dalje, tedaj greš po bližnji v smrt, ako si pribrskaš skrivališča, je smrt spet gotova, je pa v tem primeru nevidna. Tedaj sem stopil naprej.

Držal pa sem se raje obronka hoste, kolikor sem razlikoval, kaj je obronek, in kolikor je ta hosta sploh imela obronek. Nič se ni videlo, nič se ni videlo. Upal pa sem, in ne vem zakaj, jutro je bilo še daleč, da me volkje ne zasačijo. Od kod pa oni pravzaprav morejo vedeti, da sem tu? In, ne čisto nazadnje, kako naj oni vejo, da sem jaz sploh na svetu, da sem bil kdaj rojen? Tako sem upal in pri tem sem tudi vedel, da je tako upanje noro in ničevno.

Tedaj sem preklinjal, a tiho, da bi kletve kdo ne čul, preklinjal sem sebe, da sem se moral roditi v svetu nizkega travja, krečja in žitja, preklinjal sem mesec, da ga ni od nikoder v tej prekleti noči, ko bi mi moral v mojem nesnu biti trabant.

Mogoče je bilo okrog polnoči, v dalji so kukurikali petelini, kot prvi petelini zapojejo prav o polnoči. Hodil sem, da nisem vedel, kam sem prispel, ker nič se ni videlo, nič se ni videlo; mogoče da sem hodil v krogu in nisem prispel nikamor, kot mogoče, da sem prispel kam zelo daleč.

Nekoga trenutka, ko tedaj niti še nisem vedel zakaj, so se mi razprle oči in lasje so mi stopili pokonci. Noge so mi vzdrhte. Nisem videl stopinj, sem jih pa čul. Vse bliže, o j, vse bliže mi hodijo stopinje, ko je noč, ko sem v hosti med svojimi in nekoga in nekoga koraki; moji koraki, ti so tihi od mojega strahu, nekoga koraki, oni pa so brez šuma od onega zlih nakan. Postojim. Okoli, blizu, nekaj volkov. V krdelu med njimi pa je eden oni pravi

volk, ki ga vsi ubogajo, katerega ukaze poslušajo. Iz oči jim sveti. Iz gobcev jim vidim klene zobe, s katerimi koljejo. Naprezam se zbrati in najti izhoda iz nemile usode. A vem, da izhoda ni, kje neki — izhod v tej temni noči, tako daleč od zara. Cutim znoj na čelu in znoj je hladen. Ne, ni poletje krivo mojega znoja, to so hosta, noč in tema, najtemnejša tema, ki so krivi, poletje nima nič pri tem, volkje imajo opravka i s poletjem i z mano i z nami i s temo. Pripravljeni so mi skočiti v ledja, pripravljeni skočiti zadaviti. Ne ljubijo oni mene, kot jaz njih ne ljubim.

Zarinemo ti kremplje v telo, reče glavni.

Zarinemo ti kremplje v telo, rečejo drugi.

In resnično že čutim, kako mi rinejo kremplje v telo. Skušam klicati. Ne morem. Saj mi ne dovolijo, saj ne dajo čeznje karkoli govoriti. Začno mi piti kri. Branim se kaj z rokami, kaj z besedo. Volkje pa so tolsti, da jim nič ne morem, ko oni meni morejo vse. Nikoli več ne poverjamem očetu, ako ostanem pri živem, da samo le mršavi volkje napadajo in koljejo ljudi. Nikoli več.

To je bilo poslednje kar sem sodil. Čudi me, zakaj sem tako sodil pod težo smrti, zakaj so mi pravzaprav prišle reči take pred oči. Spominjal sem se vsega, najmanj sebe, a vse le zaradi sebe. Zadnje, kar sem vedel o sebi in volkih, je bil krik, ritem mojega bila je jenjal, čeravno mi je srce tolklo in ječalo. Potem ko so volkje menili, da sem ob življenju, so odšli. Ko premišlujem, pravzaprav ne vem, ali me volkje niso mogli snesti, ali tega niso marali; verjetno bo tako, da so me pustili ležati, da bi me bolelo. Oni ljubijo da koga boli. Naša sleherna bol je njihova radost. Tako moja bol slejko prej ostaja le del njihove radosti. In dokler se oni radostijo, dotlej bo nas bolelo.

Najprej sem videl jutro, še vedno mlado, in najprej sem videl predele, na katere so lajali jutranji psi. To sem videl najprej, čeprav se je razprostiral pred mano cel horizont velike žalobe, a vsega tega nisem videl, čutil sem in videl sem, da je to živetje brezsmiselno, da tako naprej ne morem. Razdrapani obleka na mojem mršavem telesu je to govorila. Čutil sem boli, globoke v ranah nepomnljive žalosti, in medtem ko se je jutro, prek tega ko se je zarjail, in medtem ko sem sodil svojo proketo vzravnan senco, je napočil deveti dan mojega hlopanja.

Prev. in adapt. M. Š.

Slišati je Ivano, ko vpraša, če bo kaj sreče, in voz ravno takrat zavije v levo. Ivana stopa po pločniku in njeni koraki so kot majhni poskoki. Odgovora ni in le voziček cvili. Spraskana in izrabljena kovina se drgne med sabo. Kadar pride na pot nekoliko večja in privzdignjena kocka tlaka, poskočijo kvišku kolesa, osi, leseno ogrodje, vreče in ostalo in je vse, kot bi se hotel kdo igrati s temi rečmi. Sinek je čutiti tudi v roki, naslednji trenutek pa ima z držajem opraviti že vso telo. Takrat so tu neke besede in jebem ti majku. drugače besed ni slišati. Tu so samo jutranji šumi ulice, koraki, škripanje nenamazane verige kakšnega kolesa, kašelj in ropot vozička. Kdaj pa kdaj je slišati še budilko. Toda to je samo spomladi, poleti in jeseni in še takrat deset čez peto.

Vsake pol ure pripelje tovorni avto smeti, iz dna jame se vidi samo njegov zadnji del. Sivo je obarvan in čisto pri vrhu se vijugajo rdeče in bele proge. Slišati je hidravliko in kotalenje stvari proti dnu. Telo se ti za spoznanje skloni, roki se iztegneta in še preden gredo prsti med pepel, papir, razne olupke, postano hrano in podobne reči, je že čutiti vonj. Iz goitanca pride suh kašelj in preklasto telo hoče poskočiti. Prsti se iztegnejo zdaj tako, da lahko prodrejo skozi vrhnjo skorjo, in za tem, ko je roka do zapestij ali še dalje v nečem, se prsti razširijo. Toda to širjenje prstov ni hitro. Prsti se niti ne morejo razširiti kar tako, naenkrat. Počasi, da lahko oči sledijo dvigovanju površine, se prsti oddaljujejo drug od drugega, se nekoliko skrcijo in dlan je verjetno kot kakšna šapa. Sledi lahen nagib zgornjega dela telesa proti pobočju smeti. Potem te prešine misel. Kot kos stekla je. Na blazinici desnega kazalca je nekaj čutiti. Nekaj trdega in nekaj topega je. Morda bo za klobasico. Leva roka se premakne desno in še ona zadene ob top rob. Morda bo pa res za klobasico. Prsti se oprimejo roba, še prej pa blazinice previdno tipajo naokrog. Potem se vso telo skloni nekoliko nazaj in je, kot bi kaj držalo v roki. Toda to kaj je pod površino in še zataknilo se je. Ali pa morda ni tisto, na kar sem pomislila, da bi lahko bilo. Leva noga se v kolenu malo skrci in stopalo se namesti ob vznožju vzpetine. Od drugega konca jame, torej od tam, kjer pripelje v jamo pot, pride Ivanin glas.

»Si že kaj našla?«

Glas je tak, kot da bi prihajal iz mlinčka in zdi se, da se v soparnem zraku porazgubi. Vse mišice se znova napnejo. Površina med rokama se zdaj nekoliko dvigne. Potem mišice naenkrat popustijo in so videti kot kakšno vime. Prekleta reč, nekje se je zataknila. Roki se osvobodita in sta na soncu, kot bi oživele. Prsti se nekajkrat skrcijo in blazinice so takrat na dlani in pri gubi, ki pomeni dolgo življenje. Nato se prsti sproščijo in zopet skrcijo. Skozi zrak pride nekaj in je kot jeklo.

»Stara, saj ni nič spodaj.«

Telo se vzravna in roke obmirujejo kar sredi gibanja. Glava se pomakne nekoliko nazaj in kot oglje črni kroglici tipata po robu jame. Tam je sofer Ignac. Razkoračen je, v roki drži velik in mlahav penis in urin pada v loku na smeti nekoliko nižje pod njim.

»Nikar ne razkazuj svoje domovine.«

Slišati je smeh, čez nekaj časa hidravliko in za tem kotalenje odpadkov. Še sreča, da je postavil avto na drugi strani jame. Lahko bi še zasul moj predmet. Potem pride krik.

»Berta, Imam ga.«

»Kaj?«

»Krožnik. In skoraj čisto nov je.«

Ivana čisti krožnik in ga potem da v vrečo na levi strani voza. Toda prsti se znova zarijejo v zemljo. Pa ne gredo tako globoko, kot so bili poprej. Dlan so kot lopate in zemlja se nabira ob obeh straneh jame. Najprej se prikaže nekaj nedoločnega, nato pa je videti stv, ob roboh zaukrivljen del pločvine. Oči so, kot bi kdo gonil meh. Potem je obraz kot kakšna sončnica in usta so razpotegnjena, tako da se koža pod ličnicami malo zguba in verjetno je videti ostre poteze od nosu do konca ustnic. Za cesto žgo dračje in dim sili v jamo.

»Dež bo.« pride iz one strani jame in Ivana deva star papir v vrečo.

»Vedno ko se spusti dim k zemlji dežuje.«

Ampak roke imajo še naprej opravka z zemljo. Stvar pričanja dobivati zdaj že vidnejše oblike. Prsti kar sami silijo vanjo in zemlja pada v kosih čisto k vznožju vzpetine. Ustnice so na pol odprte in verjetno se oprijema obraza pot. Potem pride še nek prah in dlan desne roke gre čisto do ustnic. Prsti se tu iztegnejo in prilepijo k ustnicam. Telo strese močan kašelj. Roka pade zopet nazaj in videti je vedno več prahu. Potem se prikaže tudi stvar. Iz zemlje požene star ponikljan in zmečkan lonec. To je torej tisto. Roke obmirujejo, telo se dvigne iznad pobočja in roke gredo k telesu. Umazana in pozakrpana obleka je preveliko krojena in sedaj se še naguba. Ničesar ni slišati in je, kot bi kdo razbil vse glasove. Od zadaj se pojavi Ivana s svojo poskakajočo hojo in gleda navzdol proti škaf veliki jami. Potem dobi njen obraz tisto gubo pod ustnico in tudi ustnice se ji razširijo.

»Ne stoj, saj je vendar navaden pisiker.«

POPEVKE TRIBUNE

Draga braćo Slovenci. Kao ljudima od pera ne znam kako da vam se obratim, jer ovo je vreme tehnike. Konkursna komisija ili kompjuteru! Ako se opijate vinom i poezijom, od kojih bi kompjuter za poeziju zardjao, onada izvinitе.

Budi te srećni što sam raspoložen i što me ne mrzi da vam uzmem prvu nagradu. Što se tiče sudbine emocije i srca, bumо sutra videli, što rekla braća Hrvati.

Nagradu mi pošaljite na adresu: Slavko Protić DRINSKI BEOGRAD Vojvode Bogdana 7

P. S. Ako dolazite u Beograd, treba da znate da su najbolji čevapi u Srpskoj Kafani. Za sve greške moje daktilografkinje, izvinjavam se.

mahniti mi cvećem ispred očiju
pa ćeš videti kako padam

u zanosu
gledam te bosu
kako trčiš kroz livadu
rosa
je ponosna
što ti se haljine dotakla

donesi mi tri cveta
sa kraja sveta
sa kraja šume

jedino proleće ume
da me zanese do bola

zvezdana kola
puna nesreće
skrhaše se sa neba
sad tamo tvoje lice stoji

pa te ljubim
pa te skidam
pa ti
šta ti
to dole radim
tu cveće što si ga sa korenjem donela
u tebe
i u pesmu sadim

Jože Slak

Danes sem nor!
Ko sem jutraj vstal sem bil že nor!
Potem sem postajal vse bolj nor!
Še pred kosilom sem videl potres!
In v kosilu so bile gliste!

Zdaj je ura sedem in ne vem
ali bom opolnoči najbolj nor
ali pa bom spal

morda sem podlegel
posledicam

Stanoje Makragić

U sokratovom domu

Pričaju mi Sokrate
Da su te opet videli na trgu
S mladicićima kako stojiš

Lažu te Ksantipa
Evo imam devedeset godina
A veliku ljubav ne doživih

Pričaju mi Sokrate
Da se noću iz postelje izvlačiš
I lutaš bez traga i glasa

Lažu te Ksantipa
To duša moja nemirna
U prvobitni oblik svoj
Hoće da se vrati

Milan Dekleva

RITMIČNE VAJE

O, to ja, to,
pluskni z roko tu čez
in dlan zaokroži
sproži prste, sem jih položi,
tako, bliže si
ko se stokrat ponoviš
ne bežiš?

O, in se vraćaš ves vroč
in vse znaš
moč ti je ravna
vzporednost ki
rabi prostora
lisičja radost je
v igri z menoj
ki sem dno za njen tek
spet ... in spet ...
kakšen skok!

zdaј tega ne čutim,
ker vem, da me sločiš,
ker vem, da me viješ,
da sem razumna
in polna v stisku
da sem pogumna
in prav blizu blisku

da rada sva gladna
razlaga pa plaha razvada
a da sva stvar zdaј
sva rast
past strastna
sva strašna rana
ta sladka rama
sva kasta
zdaј
sva

Milan Osrajnik

KAKO JE MOGOĆE

izvaja ljudski pevec ob spremljavi
kitare
spretno oponaša teške obtožujuće
glasove treh mož
posebno se izkaže pri refrenu

pod lipco zeleno tri mize stoje
tri mize kamnite tri teške želje
na mizi je vsaki vina bokal
rujnega vinca kot bog bi ga dal
za vsako od mize gospod siv sedi

gospod siv sedi in modro molči
pa vstane od mize prve kamnite
prvi gospod
z levo čašo drži čašo drži
in tako govori
slovenec
kje tvoje so pesmi čiste nebeške
beseda preroška
s papirja zdaј govno smrdi
bit ali ne-bit srce nam mori
NAROD PA JOĆE
KAKO JE MOGOĆE

pa vstane od mize druge kamnite
drugi gospod
z levo čašo drži čašo drži
in tako govori
slovenec
kje je tvoja lepota idile
spokojni počitek poštenu dobitek
zdaј ti televizor hrešči
avto ropoće beatnik kriči
NAROD PA JOĆE
KAKO JE MOGOĆE

pa vstane od mize tretje kamnite
tretji gospod
z levo čašo drži čašo drži
in tako govori
slovenec
kje tvoja je mati premila
misel prejasna dejanja preglasna
žrtvujoća odrešujuća
NAROD PA JOĆE
KAKO JE MOGOĆE

Alojz Ačnik 9 u 2

Smradovi po popišanim haustorima
i pokislim cuckima.
I stolice s toplinom tuđih guzica.

Repatice, opatice, komarci

i amerikanci.
Pjesma Boba Dylana,

spavaća vreća,

i milicaјci.
Skalp na vrhu Orlandova
maća.

Kažiprstom noge
stao sam na mrava.
Zarežao je: m-r-r-av, m-r-r-av,
Zalajao je: mr-av-av, mr-av-av.
I vumrl.

ZVALI SU JE ELIZABET
A BILA JE BARA
NEKO MU JE REKO DA JE LJEP
A BIO JE KVAZIMODO
ZVALI SU GA DREK
A BIO JE GOVNO

SLINAVI PUZ TRAZI KUĆICU (slinavu)
Hoš? Neš?
Daš? Nedš?
Ne? Da?

Krepaču ko muha,
na nekom prozoru.
Krepaču ko glista,
u nečijem stomaku.
Krepaču ko razglednica
u poštanskom sanduku...

Ona je kao prodavačice u dućanima sa
izlogom na ulicu,
kadgod prodješ mimo čini ti se da samo
tebe gledaju.
Kad udješ uopće te neće vidjeti.
One gledaju samo napolje.

Nježno ga je primila,
sa dva prsta
prinjela licu, i onjušila njegovu
crvenu glavicu. (lavendla)
Snažno protirjala oba pazuha,
stavila kupaču kapu (nije volio da ga
golica njena kosa)
i skočila u krevet.

1 leptir + 1 žohar + 1 lkomarac
1 prase + 1 gušter + 1 šišmiš
1 žaba + žaba žaba

Antoni Artaud

CHANSON

In košček zemlje ki povsod, in ostanek
se je že odtujil
in ki govori
ni bil nikoli tak kakn bi bil
niti ki bi bil.

yo merrin
di
bartarelda
bartarelda
ti matra

yo markoum
ti forradira
ya meditra
tenitra

to kanpoumg
a

askourda
a
tenskida
fatsitra

Drek

golanckant
te zavazina
zovazina varun
Zodiak nasprotuje su

yo kengranft
la varasita
varasita
fertin
alkai
golatura
golatura
patira

Oborožim se,
bistroumnež se reši blema
in pozove
neobudljivo
neobstojeće.

berertig la zo
la bera
la erker
belima

Zodiak nasprotuje strah jetri,
krinka gozda
in nasprotja.

Proč z bitko med bogi in hudičem
Pozaba napada je neizbna
kot neučinkovitost tegukaj.
Prefinjeno zlo.

Oni,
oni, njihovo vprašanje se ni več zastavljalo,
zadostovalo je da bi čakali na prostranost
postave
da bi jih počakali resno v telesu.
So trenutki ob katerih je treba odločiti da
tvegaš t s trpljenjem, da si
nasilen nad naravnim

to archting
te ar tau
gazura
te gazura
ta hetra

Nujnost temeljne moč utemelji brez
konca.

cohedir tarj
a coedira
coedira
a coedi

To je volja ki ustvarja strah,
in ne božji strah volje

droarg taorg
egherdi
droag daorg
leter gherdida
droarg daor
leter ghiti

tekhul adan
teter kirdida
tekhul adan
teter kiti

Volja nosi svoj kodeks
kianom rede
ne dominira
ne berrini
o

nebermi
in predpisuje načrt in moto telesa
in ne svojega bivanja

ta garshin
za gherefeti
gherefeta
ta ikafera

ki ni drugega kot smrt.
Torej ne da bi dobil
to kar je pričakoval njega in od njegovega
telesnega napora
preide samega sebe
tja kamor sta hotela

Bernard

bivanje samo in njegova zavest
za lastno ceno
samo ko je živel
njihovo smrt.

koergang ko koerda
ra koerdura
tepegan

Ko je dosegel ceno odpovedi: tako/imenovano
srečno nirvano,

ponovno se odreči nirvani

in preiti

k pokorščini vsega

korishi sha

keri bima

a keriti

zato da bi bila celo dobra volja

izčrpana

in da se izostri

kai rish

o la kavira

la kovire

keri vo

v celotnem hotenju telesa,
temelj v plamenih,
in svinec ognjenega brezna
se ne more več iskriti
in udarja z glavo ob tla,
globine telesa

njegovemu obrazu
ne dajejo ničesar več
kajti obraz ni vzel zunanosti in bistva,
ampak tišino.

ka les sha sha

ti kovire

ta

ta ovire

sa pata

Hočem reči

1. to ne gre preko božajočega trenja, ki mu

ponovno razkriva skrivnosti

ki vzbujajo telo

ampak preko njegove porazdeljene volje,

divja nedotaknjena

češnja.

lo gerner

ner e relebila

re le bi la

te ti ber

Z vso močjo je nabral

svojo utrujenost,

vbrizga si jo

kot hrano

in pusti da se telo bori

za svoj obstoj

in ne za svoj obraz, svojo postavu,

svojo razsežno postavu.

Zakon sile

si je končno začrtal svojo pot

preko njega,

preko njega in

to,

To.

o fardu

ta a o fardumo

o fardumo

kainir

Ne,

kajti zakon je zapisan,

je jasnovidnost in logičnost,

prihaja čas gonjenja,

pogona norosti,

izbrisati pravilo Igre,

yo tankankit

ta a o katira

tarktir

več igre,

osvoboditev zakona ki ga daje

bivanje, ki ga

je ljubljalo.

Jetra.

o erfi sfan

a sfata ruda

sfasa ruda

kaibi

Niti drža, niti obnašanje,

niti dejanje, niti bivanje,

telo več,

fa mi lon

fu a fur

ta me la

fu ta me la

familo

ne bo prodrlo vame,

izstopilo iz mene,

niti ne bom stopil vanj,

ko ender

ro o

fu kaira

fu kaira

fokri tel

niti devica

mi ne bo vbrizgavana po kapljah

skozl stopala

in me zadrževala

da bi nečistoval z ničem.

Udarjati moje telo

dokler ne izroči duše

in telo postaja vedno bolj neprosojno,

gosto in prenapolnjeno,

yo un bi

o o eghi unto

ehti vinto tchevo

kar pomeni da se uore in razžari v močnejšo

žerjavico (napetost) življenja,

iskre se vrnejo,

vse bistvo,

nič.

Tekst je bil objavljen v
TEL QUEL no: 39/au-
mne 1969

Prevreda iz francoščine:
S & A/M

Na dnu moga grla izvor okružen palmama
u hladu oko izvora plavo cveće
jedan mali kolibri nektar siše
i stoji na plavom cvetu
pesnici cvrkutani zar vi ptice razumete
otkud vi znate da golub golubici nije rekao:

Draga!

jebao bih te u letu
na plavom cvetu ...
na plavom cvetu ...
DRINSKI

BESEDA BERE MARIJANA

Marijan Vogrinc se je rodil 1948 leta v Pa-
kracu (Slavonija), kjer je končal osemletko in
gimnazijo. Zdaј je študent tretjega letnika ju-
goslovanskih književnosti in filozofije na fi-
lozofski fakulteti v Zagrebu.

Letos je pri Matici Hrvatski izšla njegova
prva pesniška zbirka »SILAZAK U DOLINE«, kma-
lu pa bo izdal svojo drugo zbirko z na-
slovom »KOSOM PUTANJOM VREMENA«. Pesmi
je, med drugim, objavljaj v »Republi-
ki«, »Poeziji«, »Poletu«, »Mladosti«, »Večer-
njem listu«, »Radio Zagreb« in drugod. Razen
s pisanjem poezije, se ukvarja tudi s prozo in
književno kritiko.

Zaludu nam posvećenje

govore o nama silnim riječima
u velikom času
kad gradovi šutke dolaze u naše oči
govore i nad naše glave polazu riječi
u obredu posvećenja
tražeći u klečanju dostojanstvena držanja
tijela

spremaју nas za velike zadatke na koje ćemo
poći uznosito
vjerujući u idole što ćemo spoznati putem
opremaју nas temeljito i s marom
štit i mač u ruke nam daju

i zatim kad ustanemo šutke
za posljednje molitve
dovode nas u hramove uzvišene

a kad se raskoli Vrijeme posustanu naši ati
prсну štitovi o grebenje sunca i mačeve
neomaščene

rda popadne
obremo se pusti pred silnim morem
obremo se razoružana tijela i duha pred
pućinom neizvjesnom

i zaludu nam nauk sveti
zaludu nam posvećenje

I

kada je došlo naše doba osjećanja
pošli smo duboko u sebe strnim stazama
za onim mjestom
gdje tih bijeli obluci blagaju napušteni sprud

II

kada više nije bilo mjesta
naše usne da sagore raspukle u svojim
ponorima
zar se moglo dalje putom hodočasnika svetih
kada utabanom stazom žuljevite stope gorki
ostaviše trag

III

i prohujaše vremena kamena i vodena i
neslućena
a vratismo se iskonu ko griješni buntovnici
a miriše opet dim i mljeko pastirskih
prvih plandišta
kada više nije bilo mjesta ni snage ni moći
još je sunce samo moglo zorom brojiti
kaplje rose na viatima trave
i pomilovati trudna leđa plodnih ravica
još je mogla neka žena koju ne znam
podojiti svoje dijete
što je plakalo po svu noć zbog prvih zubi
još je rijeka mogla odnositi zlato i prosipati
niz slapove

Brodolom

Napokon ćeš odlutati u gluho doba noći
bez svjetiljke na pramcu,
bez svjetiljke na pramcu,
s vjetrom tajnim u izgnjilom trupu.
Neke besano duge noći kad se ponapiju
mornari,

kad u duši odjekne praznina,
a voštanice tiho dogorijevaju ...
Bit će mahniti vali,
otrovna pjena po bokovima, na pramcu,
na krmi ...

I bit će prokletu mljeko na kamenju svuda,
plač i jauk na svim putovima
nekoć vremena u gluho doba noći.
Mrtve će ribe izaci da bdiју
nad odmorštem posljednjim
za staru, umornu galiju.

Doba umiranja trava

budu zagasita doba umiranja trava
nemušta propadanja cvijeta i korijena
u neznanoj buntovna poklećanja
u prolaznome obilježavanju prisustva

Obnavljanje

Otvori kamen i proteće
voda, rijeke protekoše po suhoj
pustini.
PSALAM CV, 41

osjetih se vlažnim zrakom praskozorja
silno odjednom
u raspiranju svoda među krilima ptica
koje dolaze iz nepoznatih zemalja
koje promose mirise mirte i mora
odutih se kiljanjem iskonskim
i razlistavanjem
u prostranom uhu Bivanja
valovima moćne pućine raznjihan
između grebenja i neba
silno odjednom
raspucaše spone sjemenki u mojoj krvi
odutih Beskraj trajanja
u kolobarima sunca među zjenicama svojim
rijeke moćne spoznah
u plodnom tijeku od korijenja k cvijetu

GILLES DELEUZE

DIONIZ IN ZARATUSTRA*

Nauk o večnem povratku pravi, da ni povratka iz negativnega. Večen povratek pomeni, da je bitje selekcija. Vrne se samo tisto, kar pritrdi ali je uveljavljeno. Večen povratek je reprodukcija nastanka, toda reprodukcija nastanka je tudi produkcija aktivnega nastanka: t.j. nadčlovek, Dionizov in Ariadni otrok. V večnem povratku se bitje izraža z nastankom, toda bitje nastanka se izraža samo z aktivnim nastankom. Nietzschejev spekulativni nauk: (nastanek, mnogoterost, slučaj) ne vsebuje nobene negacije: razlika je čista afirmacija; povratek je bistvo razlike, ki izključuje vse negativno. Nemara bo ta nauk ostal mračen, brez praktične jasnosti, ki pa mu je dana. Nietzsche zanika vse mistifikacije, ki pačijo filozofijo: aparat slabe vesti, lažne vplive negativnega, ki so ustvarjeni iz mnogoterosti, nastanka, naključja, razlike same ter koliko je nesreče zavesti in nesreč zavesti, toliko je trenutkov oblikovanja, refleksov ali razvoja. Naj je različna srečna (naklonjena), naj mnogoterost, nastanek, naključje zadovoljijo, naj so sami po sebi predmeti veselja; veselje samo se povrne: takšen je Nietzschejev praktičen nauk. Mnogoterost, nastanek, naključje so čisto filozofsko veselje, kjer se vsakdo združuje s samim seboj, ravno tako bitje in nujnost. Po Lukreciju (edina izjema je Spinoza) ni bil kritični prijem karakterizacije filozofije nikdar tako poglobljen. Lukrecij je zanikal duševni nemir in tiste, ki potrebujejo ta nemir za to, da utrdijo svojo moč. — Spinoza je zanikal žalost, vse vzroke žalosti, vse, ki si gradijo moč na tej žalosti. — Nietzsche je zanikal masčevalnost, slabo vest, moč negativnega, ki jim služi s principom »neaktualnosti« do- ločene filozofije, ki se izdaja za predmet osvobo- njenja. Ni nesrečne zavesti, ki bi ne bila obenem zasluž- njenje človeka, past za voljo, priložnost vseh nižjih za misel. — Vladavina negativnega je vladavina ob- lastnih neumnežev, Cerkev in Država, ki nas zaradi svojih namenov uklepajo v verige. Morilcu Boga je bil naložen žalosten zločin, ker je imel njegov zločin žalostno motivacijo: hotel je prevzeti mesto Boga, ubil je, da bi »ukradel«, ostal je v negativnem, prev- zemajoč božansko nase. Potreben je čas, da bo smrt Boga končno našla svoje bistvo in postala vesel do- godek. — Čas za odstranitev negativnega, izluščenje reaktivnega, čas aktivnega nastanka: ta čas je na- tančno ciklus večnega povratka.

Negativno se konča z bitjem. Opozicija preneha z delom, diferenca prične z igrami. Toda kje je bit- je, ki ni drugi svet in kako gre selekcija? Nietzsche imenuje »transmutacija« točko, kjer je negativnost spreobrnjena ter na ta način izgubi moč in lastnost. Negacija preneha biti avtonomna moč, t.j. kvaliteta moči uveljavljanja, ne pa dela opozicije, bolečino ne- tovilom v voljo moči; iz tega izvede preprosti način moči uveljavljanja, ne pa dela opozicije, bolečino ne- gativnega, temveč bojno igro difference, afirmacijo in veselje do razrušenja. Ne, ki izgubi svojo moč, pre- ide v obratno kvaliteto; s tem sam postane afirma- tiven in ustvarjalen: takšna je transmutacija. Bistvo Zaraturstre definirata transmutacija vrednosti. Če pa Zaraturstra preko negativnega, kot pričujejo njegov gnus in skušnjave, ga ni mogoče uporabiti za nekakš- no gibalno, niti za to, da bi prevzel nalogo ali zaključ- ček, ampak da bi se dosegla točka, kjer je gibalno zamenjano, zaključek presežen, vse negativno prema- gano ali pretvorjeno.

Vsa zgodovina Zaraturstre je v odnosih z nihiliz- mom, se pravi z demonom. Demon je duh negativ- nega, moč zanikanja, ki izvršuje različne naloge v nasprotujočih pojavnih oblikah (zunanjih videzih). Včasih si dovoli, da ga nosi človek in mu sugerira, da je teža, ki je v njem, pozitivnost sama. Drugič pa nasprotno, preskoči človeka, mu odvzame vso voljo in moč. Kontradiktornost je očitna: v prvem pri- meru je človek nazadnjaško bitje, ki se želi polastiti moči, zamenjati lastne sile s silo vladajočega. Toda v resnici demon najde tu priložnost, da se lahko po- naša, da si lahko privzema, da opravlja svoj posel in pri vsem tem ostane prikrit z lažnim pozitiviz- mom. V drugem primeru je človek poslednji od lju- di: še vedno je nazadnjaško bitje, nima več moči, da bi se dokopal do hotenja. Demon odvzema človeku vse njegove sile in ga pušča brez moči in volje. V obeh primerih se demon pojavlja kot negativni duh, ki poleg človekovih sprememb ohranja svojo moč in varuje svojo lastnost. Pomeni voljo ničla, ki se po- slučuje človeka kot nazadnjaškega bitja, si dovoli, da ga prenaša, ampak ravno tako se z njim ne spoji in ga »preskoči«. Od vseh teh točk transmutacije se volja razlikuje od ničla kot Zaraturstra od svojega demona. S Zaraturstro je negacija izgubila svojo moč in svojo lastnost: onstran nazadnjaškega človeka je uničevalec znanih vrednosti, onstran poslednjega od lju- di je človek, ki hoče trpeti in biti premagan. Zaraturstra pomeni afirmacijo, duh afirmacije kot sile, ki ustvarja iz negativnega nek način ter iz človeka

aktivno bitje, ki hoče biti premagano (ne pa »presko- čeno«). Znak Zaraturstre je znak leva: prva knjiga se odpre na levo, zadnja se zapre z levom. Toda lev, toč- no »ne posvečen«, je postal ustvarjalen in afirmati- ven, vendar ne to, kar afirmacija lahko izrazi, v kateri je vse negativno spreobrnjeno, pretvorjeno v moč in kvaliteto. S transmutacijo volja po moči preneha biti vključena v negativno zato, ker nam da prilož- nost da jo spoznamo; kljub temu pa ohranja svoj neznan obraz. Vzrok, da bi bila nepoznana, je v tem, da iz negativnega ustvarja preprostost bitja.

Ali sta Zaraturstra z Dionizom ter transmutacija z večnim povratkom v celotnem odnosu? Na dolo- čen način je Zaraturstra vzrok večnega povratka in oče nadčloveka. Človek, ki hoče trpeti, človek, ki hoče biti premagan, je prednik in oče nadčloveka. Razru- ševalec vseh znanih vrednot, lev »neposvečenega« pri- pravi svojo poslednjo metamorfozo: postane otrok. In z rokami, zaritimi v levovo grivo, Zaraturstra za- čuti, da so nam otroci blizu oziroma, da prihaja nad- človek. Toda v kakšnem smislu je Zaraturstra oče nad- človeka, vzrok večnega povratka? V smislu pogoja, kajti večni povratek se vrši po principu nepogoj- nosti, ki mu je Zaraturstra sam podrejen. Večni po- vratek je s stališča principa, ki ga pogojuje, odvisen od transmutacije, toda transmutacije je odvisna mno- go bolj od večnega povratka z ozirom na nepogoj- nost. Zaraturstra je povržen Dioniz: »Kaj sem? Ča- kam nekoga, ki je več vreden, kot sem jaz, ki nisem niti toliko vreden, da bi se razbil ob njem«. V tro- jici Antikrista, Dioniza, Ariadne in Zaraturstre, je Za- ratustra Ariadni pogojni zaročenec, toda Ariadna je Dionizova nepogojna zaročenka. Zavoljo tega ima Zaraturstra v odnosu do večnega povratka in nad- človeka vedno podrejen položaj. On je vzrok večnega povratka, toda vzrok, ki zamuja v izvedbi namena: — prerok, ki se obotavlja izvršiti svojo nalogo, ko spozna omotičnost in skušnjavo negativnega in ga morajo ohrabriti njegove živali; — oče nadčloveka, toda oče, katerega plodovi bodo zreli, preden bo on sam dozorel zanje; — lev, ki mu manjka še posled- nja metamorfoza. V resnici sta večni povratek in nadčlovek na križišču dveh genealogij, dveh genetič- no neenakih potomstev.

Po eni strani jih pošiljajo Zaraturstri kot pogoj- jočemu principu, ki jih »postavlja« samo hipotetič- no; po drugi strani pa Dionizu kot nepogojnočemu principu, ki dela njihov značaj neovrgljiv in absolu- ten. Tako je v Zaraturstrovih obrazložitvah vedno zaple- tenost vzrokov ali zveza trenutkov, sintetični med- sebojni odnos trenutkov, ki služi za hipotezo o po- vratku istega trenutka. Toda z Dionizovega stališča je ravno nasprotno: to je sintetični odnos trenutka s samim seboj kot s sedanostjo, preteklostjo in pri- hodnostjo, ki determinira povsem svoj odnos do vseh drugih trenutkov. Vrniti se — to ni želja nekega tre- nutka, ki so ga drugi premaknili, temveč aktivnost trenutka, ki določa ostale, s tem da določi sam sebe. Ozvezdje Zaraturstre je ozvezdje leva, toda Dioniz- ovo je ozvezdje biti: »da« otroka — igralca je bolj globok kot »ne«, ki ga je posvetil lev. Zaraturstra je vseskozi pritrdilen, celo tedaj, kadar on, ki zna za- nikati, reče »ne«. Toda Zaraturstra ni celotna afir- macija niti ne najgloblji del afirmacije.

Zaraturstra prenaša negativno proti afirmaciji v volji moči. Treba je le še, da je volja moči v odnosu z afirmacijo kot s svojim vzrokom obstajanja, ter da je afirmacija na voljo moči kot elementu, ki po- vzroča, odraža in razvija lasten vzrok — takšna je naloga Dioniza. Vse, kar je potrditiv, najde v Zaru- tustri svoj pogoj, toda v Dionizu svoj nepogojeni princip. Zaraturstra določa večni povratek; še več: determinira večni povratek v povzročitvi učinka — nadčloveka. Toda ta determinacija se navezuje samo na vrsto pogojev, ki najdejo svoj zadnji mejnik v le- vu, v človeku, ki hoče obvladovati, v rušilcu vseh znanih vrednot. Determinacija Dioniza je drugačna; identična je z absolutnim principom, brez katerega pogoji sami ostanejo nemočni. In natančneje — to je poslednje, najvišje Dionizovo pretvarjanje, da podre- di svoje produkte pogojem, ki so mu sami podrejeni in jih produkti prehitijo. Tako lev postane otrok, to je razrušitev znanih vrednot, ki omogoča nastanek novih vrednot; toda uresničenje vrednot, afirmacija otroka — igralca, — ne bo izvršena pod temi pogoji, če ne bodo presojeni istočasno z eno najglobljiš gene- alogij. Ni se torej treba začuditi, če bi bil ves nietz- schejski koncept na križišču dveh genetično ne- enakih potomstev. Ne samo večni povratek in nad- človek, temveč tudi smeh, igra, ples. Navezani na Zaraturstro so smeh, igra, ples afirmativne moči trans- mutacije: ples pretvarja težko v lahko, smeh trplje- nje v veselje, igra raztrosi nizko v visoko. Toda v zvezi z Dionizom so ples, igra, smeh afirmativne moči mišljenja in razvoja. — Ples potrdi nastanek in bit nastanka, — smeh, izbruh smeha pritrdijo mnogoterosti in enemu v mnogoterosti; — igra po- trdi naključje in nujnost naključja.

ZAKLJUČEK

Moderna filozofija je zmes, ki priča o svoji sili in živosti, pa vsebuje tudi nevarnost za duha: bizarna mešanica ontologije in antropologije, ateizma in teo- logije. V različnih poročilih je malo krščanskega spiritualizma, malo hegeljanske dialektike, nekaj fe- nomenologije kot moderne sholastike, nekaj nietz- schejskih poblikov — in vse to tvori neobičajne kombinacije. Tako si Marx in predsokratiki, Hegel in Nietzsche podajajo roke v krogu, ki slavi minulos- metafizičnega in hkrati samo smrt filozofije v čis- tem pomenu besede. Res je, da je Nietzsche name- raval izraziti »minulost« metafizike; isto je storil tudi Jarry v tem, kar imenuje »patafizika«, sklicujoč se na etimologijo. V tej knjigi smo poskusili pretrgati nevarne zveze. Zamislili smo si Nietzscheja, ki se od- teguje svojo vlogo v igri, ki ni njegova. O filozofih in filozofiji svojega časa je Nietzsche dejal: slikar- stvo vsega, v kar se je kdajkoli verovalo. Nemara bi to rekel tudi za aktualno filozofijo, kjer so nietz- schejanstvo, hegeljanstvo in husserljanstvo deli nove pisane misli.

Med Heglom in Nietzschejem ni možen kompro- mis. Nietzschejeva filozofija ima velik polemichen ob- seg: formira absolutno anti-dialektiko, namerava za- nikati vse mistifikacije, ki najdejo v dialektiki po- slednje zatočišče. To, kar je Schopenhauer sanjal, a ni realiziral, vzel v mreži kantizma in pesimizma, je Nietzsche dočel na svoje — za ceno razdora s Schopenhauerjem; njegova naloga je: postaviti novo podobo misli, osvoboditi misel bremen, ki jo malič- jo. Tri ideje definirajo dealektiko: ideja moči negativ- nega kot teoretični princip, ki se manifestira v opo- ziciji in kontradikciji; ideja vrednosti trpljenja in žalosti, ovrednotenje »žalostnih strasti«, kot praktič- ni princip, ki se manifestira v razcepitvi, v razkolu; ideja pozitivnosti kot teoretični in praktični produkt negacije same. Ni pretirano reči, da je vsa Nietzsche- jeva filozofija v svojem polemičnem smislu napoved teh treh idej.

Če dialektika najde svoj spekulativni element v opoziciji in kontradikciji, je to predvsem zato, ker odseva napačno podobo difference. Kot okroglo oken- ce odbija dialektika obratno podobo razlike: hege- ljanska dialektika je odsev difference, toda v njej pre- obrača podobo.

Pri afirmaciji razlike, takšne kot je, zamenja ne- gacijo s tistim, kar je njej nasprotno, pri afirmaciji samega sebe, pri negaciji drugega; pri afirmaciji afir- macije, pri znani negaciji negacije. — Toda to ne bi imelo smisla, če ne bi bilo praktičnega gibalca v silah, ki imajo interes, da se to zgodi. Dialektika izraža vse kombinacije nazadnjaških sil in nihilizma, zgo- dovine ali evolucije odnosov. Opozicija, postavljena na mesto difference: — to je zmaga reaktivnih sil, ki najdejo v volji ničla princip, ki jim odgovarja. Ma- ščevalnost potrebuje negativna prerokovanja, dve negaciji, da lahko ustvari privid afirmacije; asket- ski ideal potrebuje masčevanje samo in slabo vest, tako kot slepar svoje prevarantske karte. Povsod vla- dajo nizke strasti, nesrečna zavest je bistvo cele dia- lektike. Dialektika je najprej človekova teoretična misel v protigri z življenjem, kjer se pretvarja, da sodi življenje, ga omejuje, odmerja. — Na drugem mestu je dialektika kot misel svečenika, ki življenje

* Gilles Deleuze: NIETZSCHE ET LA PHILOSOPHIE, P. U. F. Ed. (druga izd.) Pariz 1967, p 217-226.

1 O prvem aspektu demona, prim. teorijo o oslu in kameli. To- da tudi Z. III »o vizi in enigmi«, kjer se je demon (duh težine) usedel na ramena Zaraturstre samega. In IV, »o nadčloveku«: »če se hočete povzpeti visoko, uporabite lastne noge! Ne dovolite si, da vas nosijo v višino, ne sedite na hrbtih in glavah drugih.« — O drugem aspektu demona, prim. slavna scena Prologa, kjer norec do- hiti plesalca na vrvi in ga preskoči. Ta scena je razložena v III, zv. »O starih in novih tabajah«: »Samega sebe moreš premagati po šte- vilnih poteh in načinih: na tebi je, da se do tega povzpneš. A nor- ček je edini, ki misli: človeka je mogoče tudi preskočiti.«

2 Z. II, »Najtišja ura«.

3 Z. II, »Najtišja ura«: o, Zaraturstra, tvoji plodovi so zreli, to- da ti še nisi dozorel zanje.« O omahovanjih in skrivnostih Zaru- tustre o večnem povratku, prim. II, »Veliki dogodki«, predvsem »Naj- tišja ura« (»to je nad mojimi močmi«); III, »Okrevanje«.

podreja delu v službi negativnega: potrebna mu je negacija za utrditev svoje moči, predstavlja tujo voljo, ki vodi nazadnjaške sile do zmage. Dialektika je v tem smislu povsem ideologija krščanstva. Končno je tudi miselnost sužnja, ki izraža nazadnjaškost življenja v samem sebi in na: njajškost prihodnosti vesoljstva. Tudi ateizem, ki nam ga ponuja, je klerikalni ateizem, sama podoba učitelja je slika sužnja. — Naj torej ne bo čudno, da dialektika izvaja samo slepilo afirmacije. Preseženo opozicijo ali odločeno kontradikcijo, podobo pozitivnega je moč najti ponarejeno v temelju. Dialektična pozitivnost, resničnost v dialektiki — to je trditev bedaka. Bedak si upa trditi za to, ker vse prevzema nase, toda: prevzema samo zaključke negativnega. Demonu, Zaratustrovi opici, pa je bilo dovolj, da je skakala po naših ramah; tisti, ki prenašajo, so vedno v skušnjavi, da verjamejo v to, kar pritrjujejo nosijo na ramah, ker kar pozitivno pridobi vrednost s težo. Osel pod levjo kožo — to Nietzsche imenuje »človek sedanjega časa«.

Veličina Nietzscheja je v tem, da je znal razdvojiti ključ maskevanja ter slabe zavesti. Če filozofija ne bi imela drugega kot samo ta aspekt, bi bila Nietzschejeva filozofija še pomembnejša. Toda prijem je polemična samo agresivnost, ki se odvíja z neke globlje stopnje, aktivne in afirmativne. Dialektika je izšla iz kantovske kritike ali iz lažne kritike. Ustvariti resnično kritiko, filozofijo, ki se razvija sama zaradi sebe in ne vzdrži negativnega kot načina obstoja. Dialektikom se je Nietzsche približal s tem, da je ostal na abstraktni konceptu splošnega in delnega; bili so ujetniki simptomov in niso pokazali ne volje, ne moči, da bi jim bila dana smisel in vrednost. Razvili so se v okviru vprašanja: »Kaj je...?«, ki je izvrstno kontradiktorno vprašanje. Nietzsche je ustvaril lastno metodo: dramatično, tipološko, diferencialno. Iz filozofije je ustvaril umetnost, umetnost interpretiranja in razvijanja. Za vse postavlja vprašanje: »Kdo?« Tisti, ki..., to je Dioniz. »Tisto, ki...«, to je volja po moči kot plastični in genealoški princip. Volja moči ni sila, temveč element, ki včasih determinira odnos med silami (kvantitativno) in medsebojno kvaliteto sil, ki so si v odnosu. To je v tem elementu razlika, ko se afirmacija manifestira in razvija kot ustvarjalna. Volja moči je princip mnogolere afirmacije, princip darovalec ali krepost, ki daje.

Naj bodo mnogoterost, postanek, naključje objekti čiste afirmacije — takšen je smisel Nietzschejeve filozofije. Afirmacija mnogoterosti je spekulativna propozicija, kot je veselje do različnega praktična propozicija. Igralec ne izgubi zato, ker ni dovolj afirmiral (vložil), temveč, ker je uvedel negativno v naključje, opozicijo v nastanek in mnogoterost. Resničen met kock nujno daje zmagovito število, ki povzema met kock. Pritrdi se naključju in nujnosti naključja, nastanku in bitju nastanka, mnogoterosti in enemu od mnogoterosti. Afirmacija se razdvoji, nato podvoji in se povzpne na najvišje mesto svoje moči. Razlika odseva in se ponovi ali pa znova pojavi. Večen povratek je ta najvišja moč, sinteza afirmacije, ki najde svoj princip v Volji. Lahkotnost tega, ki mu pritrdi, je nasprotje uteži negativnega; igre volje in moči, proti delu in dialektiki; afirmacija afirmacije proti tej slavni negaciji negacije.

Negacije se, resnično, najprej pojavi kot kvaliteta volje moči: toda v smislu, kjer je reakcija kvaliteta sile. V temelju negacija ni nič drugega kot eden od izrazov volje moči, izraz, pod katerim nam je znana v tisti meri, kjer je poznavanje samo izraz reaktivnih sil. Človek ne prebiva drugje kot na osamljenem robu zemlje, v tem razumeva samo reaktivni nastanek, ki ga preide in ustanavlja; zaradi tega je zgodovina človeštva zgodovina nihilizma — negacija in reakcija. Toda dolga zgodovina nihilizma ima tudi svoj konec: končna točka, kjer se negacija obrne proti reaktivnim silam samim. Ta točka označuje preobrazbo ali prevrednotenje; negacija izgubi svojo moč, postane aktivna, ni več nič drugega kot način moči za afirmacijo. Negativno menja svojo kvaliteto, prehaja pod vpliv afirmacije; vrednost ni nič drugega kot začasna napadalnost, kot posledična agresivnost. Negativnost kot negativnost pozitivnega sodeluje pri odkrivanju Nietzschejeve anti-dialektike. Od transmutacije se vrne celo k izjavi, da služi pogojem večnega povratka, toda, da je odvisna od mnogo globljega principa. Kajti volja moči ne vrne drugega kot to, kar je afirmirano: včasih preobrača negativno in reproducira afirmacijo. Kajti eno je zavoljo drugega, drugo je v drugem, pomeni, da je večen povratek bitje, toda bitje je selekcija. Afirmacija obstaja kot edina kvaliteta sile, aktivnega nastanka, kot ustvarjalna identiteta moči in hotenja.

Prevedla N. Golob

Luis Althusser

FREUD IN LACAN

Uvodna opomba

Povejmo naravnost: kdor danes hoče preprosto razumeti revolucionarno Freudovo odkritje, torej ga ne le priznati, temveč tudi poznati njegov smisel, tisti bo moral s precej kritičnega in teoretskega napora premagati veliko ideoloških predsodkov, ki nas ločujejo od Freuda. Kajti Freudovo odkritje so ne samo reducirali na discipline, ki so mu po vsem bistvu tuje (biologija, psihologija, sociologija, filozofija) — tega revizionizma so okrivi številni psihoanalitiki (predvsem tisti z ameriške šole) — ampak je ta revizionizem objektivno služil neznanski ideološki eksplo-

ataciji, ki si je vzela psihoanalizo za svoj predmet in žrtev. Zato ni bilo brez razloga, ko so francoski marksisti (1948) v tej eksploataciji napadli »reakcionarno ideologijo«, ki da služi za argument v ideološki borbi proti marksizmu in za praktično sredstvo zastraševanja in mistifikacije zavesti.

Vendar danes že lahko rečemo, da so bili taisti marksisti direktno ali indirektno prve žrtve ideologije, ki so jo napadali: ker so jo zamenjevali z revolucionarnim Freudovim odkritjem, so tako dejansko sprejeli pozicije nasprotnika, bili deležni njegove usode ter tako vsiljeno podobo jemali za dozdevno realnost psihoanalize. Celotna zgodovina odnosov med marksizmom in psihoanalizo v bistvu temelji na tej zmešnjavi oziroma prevari.

Da se je bilo temu še posebej težko izogniti, lahko razumemo predvsem iz funkcije te ideologije: »vladajoče« misli so dovršeno odigrale svojo vlogo »vladanja« in so se nehote vsilile tudi tistim duhovom, ki so jih hoteli potolči. Toda to lahko razumemo tudi iz obstoja psihoanalitičnega revizionizma, ki je to eksploatacijo omogočil: padec v ideologijo se je v bistvu začel s padcem psihoanalize v biologizem, psihologizem in sociologizem.

Tudi to lahko razumemo, da se je ta revizionizem mogel sklicevati na dvoumnost določenih Freudovih pojmov, saj je bil Freud, kakor vsak inovator, prisiljen misliti svoje odkritje v obstoječih teoretskih pojmi, torej konstituiranih v druge namene. (Ali ni bil tudi Marx prisiljen misliti svoje odkritje v določenih hegllovskih pojmi?) V tem ni ničesar, kar bi nas moglo presenetiti: če smo le malo poučeni o zgodovini novih znanosti, oziroma, če dovolj skrbno zaobsežemo ireduktibilnost kakšnega odkritja in njegovega predmeta v pojmi, ki so ga izrazili ob njegovem nastanku in ki ga utegnejo kasneje, ko jih bo napredek spoznanja potisnil v ozadje, zakrinkati.

Povratek k Freudu torej od nas danes zahteva:

1. da kot grobo mistifikacijo zavrremo ideološki sloj njegove reakcionarne eksploatacije;
2. da se izognemo padcu v nove, subtilnejše dvoumnosti, za katerimi stoji ugled nekaterih bolj ali manj znanstvenih disciplin psihoanalitičnega revizionizma;
3. da se posvetimo resnemu historično-kritičnemu delu, da bi v pojmi, ki jih je moral uporabljati Freud, identificirali in definirali resnični epistemološki odnos, kakršen je bil med temi pojmi in njihovi vsebini.

Brez ideološke kritike (1., 2.) in epistemološkega pojasnjevanja (3) (kar je v Franciji praktično inavguriral Lacan) bo specifičnost Freudovega odkritja ostala zunaj našega dosega. In za Freuda bomo jemali tisto, kar so pač postavili pred nas, bodisi, da ga hočemo odkloniti (reakcionarna ideološka eksploatacija), bodisi, da ga bolj ali manj nepremišljeno sprejemamo (različne oblike bio-psihosociološkega revizionizma). V obeh primerih bomo (na različnih nivojih) ostali ujeti v eksplicitne ali implicitne kategorije ideološke eksploatacije in teoretskega revizionizma. Tisti marksisti, ki iz izkušnje vedo, kakšne deformacije so nasprotniki vsilili Marxovi misli, bodo zlahka razumeli, kako je tudi Freud mogel doživeti isto usodo in kakšno teoretsko pomembnost ima neki avtentičen »povratek k Freudu«.

Zato bodo radi dopustili, da se mora tako kratak članek, ki se skuša lotiti tako pomembnega problema, če naj ga ne zgreši, omejiti na bistveno: postaviti predmet psihoanalize, da bi dali o njem neko začetno definicijo, v pojmi, ki dovoljujejo lokalizacijo, vnaprej potrebno za pojasnitev tega predmeta. Nadalje bodo radi dopustili, da ti pojmi nastopajo v kar se da rigorozni obliki, podobno, kakor dela vsaka znanstvena disciplina, ne da bi jih priskutili v nekem komentarju preveč pri bližnje vulgarizacije, toda tudi tega se nismo mogli lotiti, da bi jih resnično razvili v kakšno analizo, saj bi le-ta zahtevala nek povsem drug prostor.

Edino resno proučevanje Freuda in Lacana, ki se ga lahko loti vsakdo, bo tem pojmom dalo natančno mero, hkrati pa bo dovolilo definirati nedorečene probleme v teoretski refleksiji, ki ima že sedaj bogastvo rezultatov in obetov.

Prevedel J. R.
Objavljeni uvod je informativen
Tekst bo v celoti objavljen v eni zadnjih
Številkk letošnje Tribune (op. ur)

PREDAVANJA O SPLOŠNI LINGVISTIKI

I.

Snov in naloga lingvistike; njeni odnosi z mejnimi znanostmi

Snov lingvistike sestoji najprej iz vseh manifestacij človeške govorice, naj gre za divja ljudstva ali za civilizirane narode, za arhaična, klasična ali upadajoča obdobja, upošteva v vsaki dobi ne samo pravilno govorico in »leporečje« (»beau langage«), ampak vse oblike izražanja. To še ni vse: ker se govoriča najpogosteje izmika opazovanju, bo moral lingvist upoštevati pisana besedila, kajti samo ta mu omogočajo spoznavanje minulih ali oddaljenih jezikov.

Naloga lingvistike bo:

- a) da opiše vse jezike, ki jih bo mogla doseči, in njihovo zgodovino, kar bo povzročilo, da bo treba napisati zgodovino jezikovnih družin in rekonstruirati, kolikor je mogoče, prajezike vsake družine;
- b) da poišče sile, ki delujejo stalno in vsesplošno v vseh jezikih, in izlušči splošne zakone, na katere lahko speljemo vse posebne pojave zgodovine;
- c) da se omeji in sama sebe definira.

Lingvistika ima zelo tesne odnose z drugimi znanostmi, ki si včasih pri njej sposojajo podatke, včasih pa ji jih prinašajo. Meje, ki jo ločijo od njih, niso zmeraj dovolj jasne. Lingvistiko je treba na primer skrbno razločevati od etnografije in prazgodovine, pri katerih jezik nastopa samo kot dokument; razločevati jo je treba tudi od antropologije, ki preučuje človeka le z gledišča vrste, medtem ko je jezik socialno dejstvo. Toda ali bi ga bilo treba tedaj inkorporirati v sociologijo? Kakšni so odnosi med lingvistiko in socialno psihologijo? V bistvu je v jeziku vse psihološko, vključno njegove materialne in mehanske manifestacije, kakor na primer spremembe glasov; in ker lingvistika prinaša socialni psihologiji tako dragocene podatke, se mar ne pokriva v celoti z njo? Toliko vprašanj, ki jih tu zastavljamo, da se jih samo rahlo dotaknemo, da bi jih pozneje povzeli. Odnosov lingvistike s fiziologijo ni tako težko razjasniti: odnos je enostranski v tem smislu, da preučevanje jezikov zahteva pojasnila od fiziologije glasov, njej pa ne daje nobenega. Vsekakor je zamenjava med obema disciplinama nemogoča: videli bomo, da je bistvo jezika tuje glasovnemu značaju jezikovnega znamenja.

Kar se tiče filologije, že vemo, pri čem smo: filologija se jasno razločuje od lingvistike kljub stičnim točkam obeh znanosti in medsebojnim uslugam, ki si jih delata.

V čem pa je končno koristnost lingvistike? Malo ljudi ima o tem jasne predstave; tu ni mesto, da bi jih ustalili. Toda očitno je, na primer, da lingvistična vprašanja zanimajo vse, zgodovinarje, filologe itd., ki morajo obravnavati tekste. Še bolj očitno je njen pomen za splošno kulturo: v življenju posameznikov in družb je govorica važnejša kot katerikoli drug faktor. Bilo bi nedopustno, da bi njeno preučevanje ostalo stvar nekaj specialistov; v resnici se ukvarjajo z njim več ali manj vsi: toda — paradoksalna posledica zanimanja, ki se veže nanj — ni področja, kjer bi se zarodile bolj nesmiselne ideje, predsodki, prividi in fikcije. S psihološkega gledišča te zmote niso nepomembne; toda naloga lingvista je predvsem, da jih razglasi in jih razžene, kolikor je to mogoče popolno opraviiti.

Kateri je hkrati celotni in konkretni predmet lingvistike? Vprašanje je izredno težko; zakaj, bomo videli pozneje; tu se omejimo na to, da bi doumeli to težavo.

Druge znanosti operirajo na predmetih, ki so vnaprej dani in jih je mogoče preučevati z različnih gledišč; na našem področju ni nič podobnega. Nekdo izgovori francosko besedo *nu*: površen opazovalec bo v skušnjavi, da bi videl v tem konkretnem predmetu jezikoslovja; toda bolj pazljivo preiskovanje nam bo pomagalo odkriti v tem zapovrstjo tri ali štiri popolnoma različne stvari, odvisno od načina, kako jo opazujemo: kot glas, kot izraz neke ideje, kot nekaj, kar odgovarja latinskemu *nudum*, itd. Daleč od tega, da bi bil predmet pred zornim kotom, dejali bi, da ravno zorni kot ustvarja svoj predmet, in seveda mi nobena stvar ne pove vnaprej, ali je ena metoda preučevanja danega dejstva časovno prva ali boljša od drugih.

Naj sprejmemo katerikoli teh metod, kaže jezikovni pojav (le phénomène linguistique) vedno dva obraza, ki sta si med seboj skladna (si odgovarjata) in ki veljata samo drug po drugem. Na primer:

1. Zlogi, ki jih izgovarjamo, so akustični vtisi, ki jih sprejemamo z ušesi, toda glasovi ne bi eksistirali brez govornih organov; tako n eksistira samo zaradi skladnosti teh dveh gledišč. Torej se jezika

ne da reducirati na glas niti odtrgati glasu od ustne artikulacije; glede na to se ne da definirati gibov govornih organov, če zanemarimo akustični vtis.

2. Toda denimo, da je glas nekaj preprostega: ali tvori govorico on? Ne, je samo orodje misli in ne obstaja sam zase. Tu se pojavi nova in nevarna zveza

(correspondance): glas, kompleksna akustično — govorilna (acoustico — vocale) enotna, tvori po vrsti skupaj s pomenom kompleksno, fiziološko in mentalno enoto. In to še ni vse:

3. Govorica ima individualno in socialno plat in ne moremo si zamisliti ene brez druge. Razen tega:

4. Zmeraj implicira hkrati ustaljen sistem in evolucijo; v vsakem trenutku je aktualna institucija in produkt preteklosti. Na prvi pogled se zdi zelo preprosto razločevati med tem sistemom in njegovo zgodovino, med tem, kar je in tem, kar je bil; v resnici je odnos, ki povezuje ti dve stvari, tako tesen, da ju je mogoče le s težavo ločiti. Ali bi bilo vprašanje bolj preprosto, če bi jezikovni pojav preučevali pri njegovem izvoru, če bi na primer začeli s preučevanjem otroške govorice? Ne, kajti to je zelo napačno gledanje, če mislimo, da se na področju govorice problem izvora razlikuje od problema stalnih pogojev, torej ne izstopimo iz kroga. S katerekoli strani se lotimo vprašanja, nikjer se nam ne ponudi celotni predmet lingvistike; povsod se srečujemo s to dilemo: ali se bomo lotili ene same strani vsakega problema in tedaj tvegali, da ne bi opazili dvojnosti, na katere smo opozorili zgoraj; ali pa, da se nam bo, če bomo preučevali govorico z več strani hkrati, predmet lingvistike zazdel zmeden skupek raznorodnih reči brez medsebojne zveze. Ravno ko tako ravnamo, odpiramo vrata mnogim znanostim — psihologiji, antropologiji, normativni slovnici, filologiji itd. — ki jih jasno razlikujemo od lingvistike, ki pa bi po zaslugi nepravilne metode lahko zahtevale govorico kot enega svojih predmetov.

Po našem mnenju je samo ena rešitev za vse te težave: najprej se je treba postaviti na področje jezika (langue) in ga postaviti za normo vseh drugih manifestacij govorice (language). — V resnici se zdi, da med toliko dvojnostmi samo jezik omogoča avtonomno definicijo in daje duhu zadovoljivo oporno točko.

Toda kaj je jezik? Za nas ni isto kot govorica; jezik je res samo njen določeni, bistveni del. To je hkrati socialni produkt zmožnosti govorice in skupek dogovorov, ki jih je iz potrebe sprejelo družbeno telo, da bi odobrilo uresničevanje te zmožnosti pri posameznikih. V celoti vzeta je govorica mnogolična in raznorodna; zaobsega več področij hkrati, fizično, fiziološko in psihično, pripada pa še individualnemu in socialnemu; ne pusti se uvrstiti v nobeno kategorijo »človeških dejstev« (faits humains), saj ne vemo, kako bi izluščili njeno enotnost.

Jezik pa je, nasprotno, celota na sebi in princip klasifikacije. Od trenutka, ko mu priznamo prvo mesto med dejstvi govorice, uvedemo naravni red v to celoto, ki se ne more prepustiti nobeni drugi klasifikaciji več.

Temu principu klasifikacije bi lahko ugovarjali s tem, da uporaba govorice temelji na zmožnosti, ki jo imamo po naravi, medtem ko je jezik nekaj pridobljenega in dogovorjenega, kar bi moralo biti naravnemu instinktu podrejeno, namesto da bi mu vladalo.

Odgovorimo lahko takole.

Najprej, ni dokazano, da je delovanje govorice, tako kot se manifestira v govoru, v celoti naravno, se pravi, da bi bil naš govorni aparat ustvarjen za govorjenje enako kot naše noge za hojo. Lingvisti se v tej točki še zdaleč ne strinjajo. Tako se po mnenju Whitneya, ki ima jezik prav tako za socialno institucijo kot vse druge, čisto slučajno, preprosto zaradi udobnosti poslužujemo govornega aparata kot instrumenta jezika: ljudje bi prav tako lahko izbrali kretanje in uporabljali vizualne podobe namesto akustičnih. Ta teza je nedvomno preveč absolutna; jezik ni socialna institucija, ki bi bila v vseh ozirih podobna drugim; še več, Whitney gre predaleč, ko pravi, da smo govorne organe izbrali zgolj slučajno; narava nam jih je kar nekako vsilila. Toda zdi se nam, da ima v bistveni točki ameriški lingvist prav; jezik je dogovor in narava znamenja, za katerega so se dogovorili, je nepomembna. Vprašanje govornega aparata je torej pri problemu govorice sekundarnega pomena.

Neka definicija tega, kar imenujejo artikularna govorica (langue articulée), bi lahko potrdila to misel. V latinščini pomeni *articulus* »člen, del, podrazdelek v zaporedju stvari«; v materiji govorice artikulacija lahko zaznamuje ali razdelitev govorne verige na zloge ali pa razdelitev verige pomenov na pomenske enote; ravno v tem smislu pravijo v nemščini *gegliederte Sprache* (razčlenjen jezik). Če se oprimemo te druge definicije, bi lahko rekli, da za človeka ni naraven govorjeni jezik, ampak zmožnost, da konstruira jezik, se pravi, sistem posebnih (distincts) znamenj, ki ustrezajo različnim idejam.

Broca je odkril, da je zmožnost govorjenja lokalizirana v tretjem levem čelnem zavoju; tudi na to so se opirli, da bi mu pripisali naravni značaj. Vendar vemo, da so to lokalizacije ugotovili za vse, kar se nanaša na jezik, všteti pisavo, in zdi se, da te ugotovitve skupaj z opazovanji, ki so jih opravili pri različnih oblikah izgube govora zaradi poškodbe teh centrov lokalizacije, kažejo:

1. da so različne motnje v govorjenem jeziku (langue oral) na sto načinov prepletene z motnjami v pisanem jeziku;

2. da je v vseh primerih afazije ali agrafije prizadeta ne toliko zmožnost tvorbe takšnih ali drugačnih glasov ali risanja takšnih ali drugačnih znamenj kot zmožnost evocirati s katerikoli instrumentom znamenja regularne govorice. Vse to nas vodi k sklepu, da obstaja nad delovanjem različnih organov še bolj splošna zmožnost, ki ukazuje znamenjem in ki je jezikovna zmožnost par excellence. To nas vodi do istega sklepa, kot smo ga sprejeli.

Da bi jeziku priznali prvo mesto v preučevanju govorice, lahko končno uveljavimo argument, da se zmožnost — naravna ali ne — artikuliranja besed uresničuje samo s pomočjo instrumenta, ki ga je ustvarila in oskrbeala skupnost; torej ni izmišljotina, če rečemo, da je jezik tisto, kar tvori enotnost govorice.

Prev. B. Premrl
(Dalje prihodnjik)

»Zakaj glejte: tako so oblatili in okamenjali mojo umetnost, mojo ubogo in lepo Jacinto, da mi ne ostane drugega nič, kakor da jo prodam za trideset srebrnikov, če jih bo kdo dal zanj. Predsinočnjem mi je kanila misel z neba, da sem se ji smejal kakor otrok. Vse slovenske umetnike z njih umetnostjo vred bom spravil na oder in v knjigo. To bo farsa v treh aktih ter s prologom in epilogom. V prologu bom Jacinto preoblekel v spokorniško haljo, v farsu jo bodo umetniki prodajali, v epilogu pa se bo videlo, da niso nič opravili. Scena: muzej ljubljanski, umetniška galerija; na stenah ne vise umotvori, temveč umetniki; nastopim jaz, v livreji služabnika ter razlagam slavnemu občinstvu zasluge in življenje obešencev. Tako, cenjeno občinstvo, sva si povedala, kar sva si mislila povedati. Klanjam se!«

Ivan Cankar

TUDI NOVI IVAN CANKAR!!

(Odkritje profesorja Marcarija Šviligoja)

Po za vse prave Slovence razveseljivi novici, da smo končno dobili portret »mladega« Franceta Prešerna, se nam kot nalašč za novoletno čestitko obeta novo presenečenje. Prof. Marcarij Šviligoj je namreč odkril portret, za katerega sumi, da je mladi Cankar, najverjetneje v letih 1899 ali 1900! Profesor je nad svojim odkritjem izredno navdušen in je našemu novinarju izjavil, da šele sedaj prav razume Knjigo za lahkorniselne ljudi, postalo pa mu je tudi jasno, zakaj je mnogo kasneje Cankar napisal Belo krizantemo. Seveda nam je obenem zatrdil, da je avtentičnost portreta nedokazana in jo je treba šele znanstveno dognati. Ako

se hipoteza izkaže za pravilno, podarja profesor Šviligoj vse avtorske pravice in pravico ponatisa študentskemu listu Tribuni.

Profesor Marcarij Šviligoj je ob svojem epohalnem odkritju konzultiral nekaj najprominentnejših slovenskih vedežev iz območja literarne ikonografije. Dve izjavi je preljubeznivo prepustil v natisk.

Prof. dr. VIDOJE JOSIPINOVIČ: »Izredna stvaritev! Sedaj mi je pisati o Cankarju!«

Prof. dr. FRANK LESFEUILIESMORTES: »S

pomočjo anatomskih črt na Cankarjevih še živih sinovih potrjujemo in in oznanjamo: ON JE!!!«

Drage bralke, dragi bralci! Presenečenj ni konec. Lahko vam sporočimo: prof. Marcarij Šviligoj že okriva portret Kralja Matjaža, obljubil pa nam je tudi, da bo začel iskati pravo podobo kralja Sama, saj se mu zdi ona na steklenici za pelinkovec potrjena in izkrivljena.

Ob tem svečanem trenutku se je profesor spomnil tudi Toneta Stojka in Marka Svabića; naročil nam je, naj se jima v njegovem imenu zahvalimo, da sta mu asistirala pri odkrivanju tega spomenika naše kulture.

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA

ČESTITA

**UNIVERZI V
LJUBLJANI**

OB 50-LETNICI

SKUPŠČINA OBČINE KOPER

ČESTITA

**UNIVERZI V
LJUBLJANI**

OB 50-LETNICI

Splošno
gradbeno
podjetje

direkcija: LJUBLJANA, TITOVA C. 38

Program dejavnosti podjetja:

Podjetje gradi vse vrste objektov s področja nizkih in visokih gradenj v tuzemstvu in inozemstvu.

Specializacija podjetja je v gradnji in modernizaciji cest s težkim asfaltnim ali betonskim voziščem.

Podjetje gradi mostove, predore in letališča.

Opravlja gradbena dela za industrijo in družbeni standard.

Izvaja vsa v asfaltno stroko spadajoča dela, kot so ureditve parkirnih površin in komunikacij v naseljih, liti asfalt za tlake in kritine v industriji itd.

Posebne ekipe izvajajo izolacije in tlake, ki so visoko kemično in mehansko odporni za objekte v industriji in arhitekturi v vseh niansah – po postopku »ARALDIT« – CIBA.

V mehaničnih obratih opravlja remont gradbenih strojev. Izdeluje opremo za separacije kamnolomov in gradbeništvo.

Iz obratov gradbenega materiala dolbavlja opečne izdelke in apnenčeve agregate.

Projektivni biro podjetja izdeluje po naročilu projekte za objekte nizkih in visokih gradenj.

Ceprav bi bilo po nekajmesečnem premoru zelo vabljivo vsi teksti ponovno v delo in ga dopolniti, izpopolniti in popraviti, ga izročam uredništvu nespremenjenega. Kolikor so formulacije napačne, je to moja odgovornost, ne uredništva. Če so zadeve, o katerih govorim, danes morda manj kritične, kot so bile pred meseci, je to pripisati vmesnemu reševanju, če pa so še bolj zaostrene, je to razvoj zaradi nereševanja. V eni točki pa je odgovor danes podatkovno zastarel: v tretjem odgovoru. Atentatov na življenje in zdravje — to nam odlično zadnji meseci — je še neskončno več, in med pisanjem tele pripombe in njenim izidom v »Tribuni« bodo odkrili vsaj še enega. Vsi ti razlogi me vodijo do prepričanja, naj tekst ostane tak, kot je — in hkrati kot zapis mojih dobrih želja na pot »Radiu Student«.

B. D.

BOŽIDAR DEBENJAK

KDO GA HOČE POSLUŠATI!?

1. RADIO STUDENT

Kakšno vlogo ima lahko študentski radio, je predvsem odvisno od tega, kdo vse ga bo poslušal. Če naj ima kakršnokoli vlogo zunaj najožje študentske ali pa univerzitetne javnosti, potem mora biti programsko tako zastavljen, da bo govoril tudi širši (neuniverzitetni) javnosti. Obstoji seveda še ena možnost, ki je v preteklosti nismo ravno pogrešali: da vodi študentski radio dialog ne z javnostjo, pač pa s političnimi skupinami moči, da torej prireja svoj program tekočemu stanju slovenskih političnih struktur. Ta druga usmerjenost se mi zdi zgrešena: sektor delovanja, ki ga imenujemo politika, ne sme na drugih področjih srečevati samo svoje lastne podobe v zrcalu. Problemi univerze so stvar zase, nastopajo po lastni logiki, in če smo pošteno do sebe in s tem do skupnosti — pošteti, poudarjam — potem nam je lahko ta ali oni Platon zelo simpatičen, toda resnica nam je večja prijateljica. Z drugimi besedami: problematika univerze naj stopa v javnost po imanentni logiki, kot se pojavlja, nadaljnje simpatije do »Platonov« pa bodo odvisne od tega, koliko bodo pripravljeni in sposobni poprijeti pri odpravljanju težav. Širša zainteresirana javnost sestoji torej tudi iz ljudi, katerih kruh je politika, nikakor pa ne samo iz njih.

In dalje: po letu 1968 si bo komaj še kdo upal trditi, da univerzitetna problematika ni vseskozi sprepletena z drugo družbeno problematiko. Zato bo vsak poskus pomembnejšega reševanja univerzitetnih težav — pomembnejšega reševanja, ne drobnih korektur — povezan z odpravljanjem sistemskih težav globalne družbe; obenem pa sistemskih tegob globalne družbe ne bo mogoče odpravljati brez odpravljanja tegob univerzitetnega dela. K angažiranju zunanje univerzitetne javnosti lahko študentski radio resno pripomore samo tedaj, če bo omenjeni širši univerzitetni, oziroma o univerzitetnih problemih, ki so hkrati njeni. Vsi bistveni problemi univerze se bodo vselej izkazali za nacionalne probleme, vsi primanjkljaji v raziskovanju kot primanjkljaji nacionalne pomena, vsi primanjkljaji in odvečki v študiju kot nacionalni primanjkljaji in odvečki. Univerza danes tudi ni sama — ne v študiju ne v raziskovanju. To množstvo visokih in višjih šol ter raziskovalnih institutov je v dobrem in slabem rezultat političnega odločanja v polpretekli dobi.

2. TEGOBE VIŠKEGA ŠOLSTVA

Med perečimi tegobami našega visokega šolstva je na prvem mestu prav gotovo materialna revščina. O tej je bilo že dosti pisanega in govorenega, zato bi samo našel nekaj značilnosti te revščine: slaba tehnična opremljenost laboratorijev in praktikumov, v čemer ljubljanska univerza daleč zaostaja za npr. zagrebško, da ne govorim o tujni; pomanj-

kanje strokovnih knjig za celo vrsto strok, posebno kritičen je položaj pri družbenih vedah, kjer se nad vse bogata knjižnica Inštituta za sociologijo in filozofijo stiska v nemogočih prostorih in je že nekaj let skrajno utesnjena v nabavni politiki, oziroma takorekoč sploh ne nabavlja; a tudi Centralna tehniška knjižnica je nameščena v podirajoči se hiši itn. Dalje: kako malo je po fakultetah modernih razmnoževalnih naprav, s katerimi bi lahko za interno uporabo razmnožili tisto kar je neposredno potrebno za sam študij! Navsezadnje pa bi tudi dohodki univerzitetnih delavcev lahko štel s tem, pa dejstvo, da je bila kadrovska zasedba univerze zamrznjena leta 1964 in da lahko zato na prste ene roke preštejemo univerzitetne sodelavce, ki so mlajši od trideset let.

Drugi sklop tegob zadeva notranjo organizacijo študija in povezavo med študijem in raziskovanjem. Če je bilo prej omenjeno politično ustanavljanje šol in raziskovalnih institucij, naj tu še dodam, da »o se zlasti inštituti ustanavljali z namenom, da bi univerza postala samo učna ustanova, na inštitutih pa bi se gojila znanost. Naslednja faza je prinesla dvojnost: za goli študij so tu višje in deloma visoke šole, za golo raziskovanje inštituti, za kombinacijo obojega pa fakultete. Ta model ni mogel pokazati svojih morebitnih boljših plati, ker fakultetam ni bilo dano v zadostni meri obnoviti raziskovalno strukturo; nato so vse višje šole pokazale ambicijo postati visoke šole in so zahtevale tudi zase zakonsko nalogo, da razvijajo znanstveno delo. Povezava med pedagoškim in znanstvenim delom pa terja tudi nekatere organizacijske spremembe, med katere spada tudi nekaj podobnega »kolobarjenju«: kontinuirano znanstveno delo — kombinacija pedagoškega dela z znanstvenim — spet izključno znanstveno delo — spet kombinacija. Za to in še za mnogo drugih stvari je potrebno široko inštitutsko zaledje fakultet.

Dalje: za uspešen razvoj vsega tega dela je potrebno organizirati dokumentacijsko službo, povečati število internih publikacij etc. In končno: eden resnih problemov univerzitetnega študija v svetu, ki je začel segati že tudi k nam, je *masovni študij*. Ne smemo pozabiti, da število študirajočih narašča — kar je tudi družbeno progresivno. Izobrazba in študij nista več privilegij manjšine, bliža se celo dan, ko bo izobrazbeni nivo današnje univerzitetne diplome dosegla največja večina prebivalstva. Če se ne ukrene potrebno (bolje rečeno znova in znova ne ukrepa), bo nastala masovna univerza — izobrazovalnica, ki ne bo razvijala kreativnosti. Potrebna je torej taka nagla rast univerzitetnega sistema, da bo ohranjeno ugodno razmerje števila učiteljev ter sodelavcev glede na študente. Obenem pa je treba posvetiti mnogo več naporov tehnični in vsebinski modernizaciji študija, intenziviranju dela (morda se tu

lahko kaj naučimo od angleških univerz?), smiselni zaposlitvi študentov in razvijanju kreativnega mišljenja.

3. ZNANOST — INDUSTRIJA

Kar zadeva načrtovanje pedagoškega dela zunaj univerze, se mi zdi, da bi naš srednješolski sistem terjal vrste izboljšav in sprememb, preden bo spet dosegel tisto harmonično vveljenost v celotni študijski sistem, kot jo je v nekdanjem sistemu imela gimnazija. Tu ne plediram za obnovo osemletne gimnazije, ker je to najbrž nemogoče. Zdi pa se mi, da tudi osemletna osnovna šola slabo rešuje problem osnovne izobrazbe. Osnovna in srednja šola zanemarljiva po mojem predvsem razvijanje mišljenja in bolj »izobražujeta«; ob izobrazbeni natrpanosti prvih štirih let osnovne šole poznavalcem vstajajo lasje na glavi; ko je soočen z univerzitetnimi zahtevami, se mora pravkaršnji maturant šele naučiti nastopa v seminarju, pisanja referatov, seminarske diskusije itn.

Kar zadeva novo vlogo znanosti, je to v svetu docela res, pri nas pa še dokaj manj. Tista industrija, ki resno lahko vpliva na razvoj znanosti, vtem ko zalaga znanstvene institucije s sredstvi in naroča elaborate, je industrija, ki se mora stalno biti za tržišče. Gre za veliko, moderno, ekspanzivno industrijo. Ta industrija v svetu ne naroča samo čistih aplikacij, kot bi se zdelo po naši domači praksi. Ta industrija je razvila vrsto praktik, ki so primerne tudi življenju jutrišnje, humane družbe. Pri tem pa seveda zlasti humanistični intelektualci ne smemo pozabiti, da ta industrija v pogojih kapitalizma streže kapitalističnim razmeram. Vzemimo npr. farmacevtsko industrijo: ista industrija daje na eni strani velika sredstva za fizikalne, kemične in zlasti biološke raziskave, na drugi strani pa meče na trg premalo preizkušene preparate, ki lahko poškodujejo tisoče ljudi, ali pa z veliko reklamo plasira »Blažev« žegne. Pri tem torej ne gre pozabiti, da je tudi nevarnost odškodninskih tožb (ki globoko sežejo v mošnjiček!) tisto kar žene farmacevtsko industrijo po svetu v »humano poslanstvo«, da »podpira znanost«. Vse te aspekte bi morala univerza v svojem prizadevanju za načrtovanje slovenskega razvoja in za čim tesnejše sodelovanje raziskovanja z industrijo imeti pred očmi in jih tudi osvetliti pred javnostjo; naloga socialistične zakonodaje in eksekutive je, da brzda take vrste ekscese tržnega gospodarstva, kot so afera contergan, zastrupljanje z insekticidi in herbicidi, onečenje vode, hormonsko pitje živine, zastrupljanje zraka z izpušnimi plini ipd. — skratka vsi atentati na življenje in zdravje, do katerih prihaja po svetu in pa nas in katerih preprečevanje bi dalo znanosti neslutnega poleta.

4. UNIVERSITAS

Univerza kot eden od nacionalnih možganskih trustov mora biti stalno zvesta svojemu imenu: biti mora universitas, v njej mora biti ohranjen univsum. Nobena veja se ne sme povampiriti na račun drugih. Univerza je tista katere notranji poklic, katere poslanstvo je, da se stvari ne rešujejo partikularno, tako da bi bilo zadoščeno samo zahtevi ene stroke: če se recimo zdi tehnikom in energetikom, da bi po ljubljanskih ulicah bolj vozili »krpani«, mora biti meteorologova ugotovitev, da bi to zastrupilo že tako onečeni ljubljanski zrak do zdravstveno nevarne mere, priznana kot *veto* na izločitev trolejšusov In tako je na vseh področjih: vsaka stroka naj z argumenti ovrže načrt, porojen v drugi stroki, če ta načrt prihaja v navzkrižje z njenimi dognanji.

Za to pa je potrebna ustvarjalna kritična atmosfera, ki na univerzi še kako manjka — morda ne najmanj zato, ker so se v preteklosti podobni konflikti reševali z argumentom zunajuniverzitetne, predvsem politične moči namesto z močjo argumentov. Emancipirajmo se od tega — in pomagali bomo emancipirati javnost.

* Naštevaje bi bilo danes treba razširiti vsaj še s ciklamatom in natrijevimalutamatom.

EXPORT — IMPORT

Slovenija Sadje

LJUBLJANA • JUGOSLAVIJA

Naš znak:

Vaš znak:

Delovni kolektiv »Slovenija-sadje« čestita k jubileju — 50 letnici univerze v Ljubljani z željo splošnega nadaljnega razvoja.

Izvozno-uvozno podjetje

»SLOVENIJA-SADJE«

LJUBLJANA

Hladilnica in zorilnica banan: Zalog pri Ljubljani

Hladilnica: Bohova pri Mariboru

Predstavništva in skladišča

medex

IMPORT — EXPORT
Ljubljana, Miklošičeva 30

Umske in fizične napore boste lažje premagovali ako boste uživali medexove preparate v različnih oblikah:

GELEE ROYAL
MELBROSIN
POLLJUVEN

EKTRAN

edini jugoslovanski mesečnik za film in televizijo revija, ki strokovno in obširno poroča o aktualnih problemih sodobnega filma, revija, ki nudi obilo informacij iz filmskega sveta. Za EKTRAN pišejo vsi pomembni domači in tuji filmski publicisti. EKTRAN je primerno čtivo za vsakega ljubitelja sedme umetnosti; navkljub svoji zanimivi vsebini in bogati likovni opremljenosti je EKTRAN najcenejša filmska revija. Za študente daje EKTRAN pri celoletni naročnini 10 % popusta.

POSTANITE NAŠ REDEN BRALEC!

Priimek in ime
letnica rojstva
fakulteta
naslov

Podpisani nepreklicno naročam revijo za film in televizijo EKTRAN. Obvezujem se, da bom letno naročnino v višini 25 dinarjev poravnal ob prejemu 71. številke

EKTRAN-a.

Datum:

Podpis:

ODGOVARJA MITJA GORJUP

Predsednik Zveze mladine Slovenije

ZABIJATI ŽEBELJ V JEDRO STVARI! TRIBUNA

ZM je dolga leta veljala za drugorazredno družbeno politično organizacijo, za nekakšen privesek ZK, zadnji čas pa je tudi v njenem delu čutili premik v smeri večje avtonomnosti in večje kreativnosti. Katera programska izhodišča v sedanjem trenutku opredeljujejo ZM in katere so njene temeljne naloge?

MITJA GORJUP:

Samostojnost ZM danes ni problem ne teoretično ne praktično. Od našega dela in ustvarjalnosti, aktivne prisotnosti v družbenih dogajanjih, progresivnosti, smelosti in poštenja je odvisen naš resničen položaj v družbenih odnosih. Institucionalno dan položaj v družbenih odnosih danes sam po sebi ne pomeni ničesar, kolikor pa je ostal v mentaliteti nekaterih mladih aktivistov, je bolj ovira kot stimulans. ZM skuša biti maksimalno prisotna v družbenih gibanjih, brez rezerv in predsodkov. Danes resnično ni več vprašanje, ali smemo in ali si upamo, marveč ali znamo in ali nam uspeva izraziti interese mladih oziroma jim z našim delom omogočiti, da se ustvarjalno družbeno izrazijo in se aktivno vključijo v samoupravno urejanje družbenih zadev. Razumljivo je, da so nam takšen položaj in delo omogočile predvsem spremembe v družbenih odnosih pri nas ter reorganizacija ZK.

Naša velika naloga je v mladih ustvariti prepričanje, da je za spreminjanje obstoječega potrebna človeška akcija, tudi akcija mladih. Mnoge mlade namreč obvladuje občutek nesmiselnosti lastne družbene akcije in neučinkovitosti družbenih mehanizmov, temu pa mnogokrat sledi resignacija, pasivno opazovanje. Le, če se bomo v ZM smelo lotevali temeljnih družbenih problemov, odkrivali njihove vzroke, ovrednotili vsebino, nakazovali rešitve in se zanje aktivno borili, bodo mladi imeli občutek, da je ZM njihova. Naša težnja je zabijati žebelj v jedro stvari. Seveda ne računamo, da bi korakali tisoči, trudimo pa se ustvariti jedro sposobnih in angažiranih mladih ljudi, ki se bodo pripravili spopadati z družbeno realnostjo na vseh področjih, kjer mislimo, da so spremembe potrebne v interesu socialističnega družbenega razvoja, položaja človeka in njegovega dela, pa tudi v specifičnih interesih mladih. Nujno je, da pri tem naletimo tudi na močan odpor. Če ne bi bilo tako, bi bil to znak, da smo neučinkoviti.

Naše delovanje je kljub relativni skromnosti usmerjeno torej direktno v življenjske teme mladih in družbe. Zato smo načeli teme, kot so: položaj mladih v kmetijstvu in na vasi, položaj mladih v proizvodnji in delovnih organizacijah (gre za nujnost angažiranja mladih pri spreminjanju kadrovske strukture, pri uveljavljanju znanstveno-tehnične revolucije in razvijanju dejanskih samoupravnih odnosov) ponovno načenjamo problem vzgojne funkcije izobraževanja, njegove vsestranske primernosti in samoupravni položaj dijaka. Prav sedaj zaključujemo delo pri pripravi republiške konference o socialni diferenciaciji v naši družbi, pri čemer hočemo poleg drugega doseči tudi politično integracijo vseh slojev mladih na najbolj občutljivih področjih družbeno ekonomskih odnosov.

TRIBUNA

Govoril si o ustvarjanju nekakšnega jedra angažiranih mladih ljudi, ki bi se v okviru ZM spopadali z družbeno realnostjo. Ali si je to mogoče razlagati kot sprejemanje principa spontanitete, kot principa združevanja, nekako tako, kot si je to zamislila Skupnost študentov, ko se je reorganizirala iz Zveze študentov?

MITJA GORJUP:

Gre za različna izhodišča. Mi imamo svoj dolgoleten političen koncept in jasno programsko usmeritev. Prepričani smo, da omogoča vsakemu mlademu človeku, ustvarjalno in učinkovito družbeno delovanje.

AKCIJSKA INTEGRACIJA VSEH SLOJEV TRIBUNA

ZM pokriva mladino, ki pripada najrazličnejšim socialnim slojem, in možnost konfliktnosti interesov med posameznimi sloji znotraj organizacije je precejšnja.

MITJA GORJUP:

Konfliktnosti interesov posameznih slojev v ZM doslej nismo čutili. Z našim delom in odnosom do temeljnih družbenih vprašanj med mladimi ni bilo razlik zaradi pripadnosti posameznim socialnim slojem. Razlike so nastajale zaradi različnih idejnih konceptov, različnega znanja in sposobnosti, pa tudi različnih interesov. V vseh socialnih slojih mladih smo našli, po naših kriterijih seveda, progresivne in neprogresivne mlade ljudi.

Da različen položaj v družbeno-ekonomskih odnosih lahko pogojuje tudi različna idejna, filozofska in s tem tudi politična stališča, najbrž ni sporno. Res pa je, da vse to še ni znanstveno in empirično raziskano.

Toda čeprav je mladina gotovo zelo heterogen sloj, smo v ZM dosegli enotnost o osnovnih problemih razvoja samoupravne socialistične družbe.

V ZM skušamo omogočiti politično in akcijsko integracijo vseh slojev. Naše delo takšno orientacijo dokazuje.

TRIBUNA

Končno smo tudi v Sloveniji priznali, da imamo nerazvita področja in, da je možnost šolanja na teh področjih omejena, da nam vsako leto propade toliko in toliko možganov, skratka socialna diferenciacija je najbolj prizadela tiste, katerih položaj je najtežji.

MITJA GORJUP:

Sistem in možnosti šolanja ohranjata danes še nekatere socialne, družbene in politične razlike na naravnost brutalen način. Ohranjati tako stanje, da je kdo od rojstva ne glede na sposobnosti obsojen, da bo lepega dne imel visoko izobrazbo in temu primeren družbeni položaj, drugi pa bo nekvalificiran delavec ali ne dosti več — to je za nas mlade eden najbolj bolečih problemov socializma, ki ga le težko opravičujemo z omejenimi ekonomskimi možnostmi, čeprav moramo z njimi resno računati. Za nas politika do problemov socialne diferenciacije ni socialna demagogija. V ZM zavestno pristajamo in podpiramo sistem delitve po delu in rezultatih dela, zavestno podpiramo uveljavljanje tržnih mehanizmov v družbeno-ekonomskem sistemu pri nas. Torej zavestno pristajamo na določeno stopnjo socialne diferenciacije, za katero mislimo, da je nujna in vzpodbudna za nadaljnji družbeni razvoj. Naša družbena praksa povzroča tudi takšne deformacije, ki že dosegajo tolikšen obseg, da (po naši oceni) ob nekontroliranem razmahu lahko bistveno ogrožajo socialistični značaj naših družbenih odnosov.

CERKEV JE V OFENZIVI TRIBUNA

Cerkev posebno na podeželju krepi svoj vpliv med mladimi medtem, ko družbeno politične organizacije, tudi ZM, nimajo izdelane ustrezne strategije za borbo proti temu vplivu.

MITJA GORJUP:

Vpliv cerkve ni močan samo na vasi, tam je le bolj viden. Nikakor nimamo namena biti »križarskih vojn«; menim, da je cerkev danes v agresivni poziciji do mladih. Cerkev dela to, čemur praviš konkurenčna funkcija, na zelo praktične načine. V predvsem gospodarsko zaostalem okolju nudi preprosto več praktičnega: več športa, več zabave, več rekreacije, predvsem pa več organiziranega dela z mladimi. Z mladino je treba delati in jo vključevati v družbeno delo. Seveda je vsako delo, ki bi ostalo na nivoju aktivističnega politiziranja, obsojeno na propad še posebno tam, kjer mladi skoraj nimajo možnosti za zaposlitev, kjer je šolstvo na predvojni stopnji, kjer možnosti za kulturno udejstvovanje praktično ni. Tako dobi cerkev možnost, za katero se ni borila. Zato se v Zvezi mladine »tolčemo za mladino«, zaradi možnosti šolanja, za zaposlitev in delo, za kulturo, za šport, za človeka in njegovo perspektivo.

MRTVILO V SODELOVANJU ZM — STUDENTI TRIBUNA

Sodelovanja med ZM in študentsko organizacijo skoraj ni, čeprav so tudi študenti del populacije, ki jo vključuje mladinska organizacija in obratno, študentje so v svojih zahtevah mnogokrat odpirali probleme, ki niso ekskluzivno študentski. Kje so vzroki za takšno stanje med obema organizacijama?

MITJA GORJUP:

Žalosti nas mrtvilo, inertnost, ki vlada v odnosih med ZM in študenti oz. njihovo organizacijo. Pri tem mislim na inertnost pri iskanju možnosti za skupno delo in akcijo. Menim, da za to nismo vedno krivi mi. Vse naše akcije smo zastavili tako široko in odprto, da je bilo tudi za študentsko akcijo dovolj prostora. Za nas je sprejemljiva in koristna ena sama oblika sodelovanja: sodelovanje v konkretnem delu, v konkretni politiki, ob konkretnih temah. Mislim na primer, da so problemi kadrovske politike, družbeno-ekonomskih odnosov in samoupravljanja, vzgojne funkcije in preobrazbe našega šolstva, da o socialni diferenciaciji niti ne govorim, takšne teme, ki bi morale animirati študente za družbeno akcijo, da bi postala resnično ustvarjalna in učinkovita akcija mladih. Skoda, da o teh problemih nismo skupno nastopili. Mislim, da za to ni potrebno iskati posebno globokih in vsebinskih razhajanj. Če so, naj se pokažejo v konkretnem družbenem delovanju. V tem trenutku mislim, da so razlogi praktične narave in da najbrž izvirajo tudi iz študentske organiziranosti ali neorganiziranosti. Se nekaj na rob: nekateri študenti imajo do ZM nekakšen predsodek kot do nečesa »režimskega« in neučinkovitega. Upam, da je naše delo že vsaj nekajkrat dokazalo, da nimajo prav. Seveda lahko govorimo o naši učinkovitosti in zato smiselnosti vse naše aktivnosti. Toda iz »out pozicije« tudi tega problema ne bomo rešili.

POTREBEN JE DRUGAČEN MLADINSKI TISK TRIBUNA

Dejstvo je, da tednik MLADINA ne izpolnjuje funkcije edinega mladinskega časopisa v republiki. Ali pa MLADINA takšna kot je, na nek način odraža stanje, kakršno vlada mladini. Ali ZM, kot organizacija more biti zadovoljna s takšnim listom in sploh s tiskom, s katerim je preplavljen trg in ki je tempiran v glavnem na potrošnike mlajše od dvajsetih let.

MITJA GORJUP:

V vsaki moderni družbi so sredstva javnega obveščanja soustvarjalec ali celo sploh kreator politike oziroma družbene klime. Tukaj ne gre samo za vprašanje lista MLADINA, kajti mladi berejo vse in mi se moramo pojavljati povsod. Vendar vseeno menim, da nam Mladina takšna, kot je, praktično malo pomaga. Značilno je, da danes na mlade »štartajo« vse, in to na strahotno nizkem nivoju, ki praktično poneumlja in spodbuja način neangažiranega mišljenja in potrošniško mentaliteto. Potreben je drugačen tisk, živ, ustvarjalen, angažiran in bran! Če rečemo bran, ne mislim na privabljanje bralcev s trenutno konjunkturalnimi prijemi. Prepričani smo, da bomo sčasoma uspeli dobiti takšen list, ki bo mlade ljudi vabil k branju s problemi, ki jih večkrat sicer le podzavestno čutijo, pa jih vseeno bistveno prizadevajo. Možnosti za takšen list pa je zaenkrat strahotno malo, ker na družbene sklade ni mogoče računati, medtem ko založbe usmerjajo svojo politiko na komercialnost. Menim, da je navadna demagogija stokanje nad plažo, če proti njej ničesar ne storimo. Z enim samim časopisom seveda ne bomo mnogo opravili. Zato je treba izostriti družbeno odgovornost založb in izdajateljskih hiš za vse, kar počnejo. Rezultat tega početja pa je že dobro viden.

Po razgovoru zapis pripravil:
Sašo Šrot

Časopisno založniško podjetje KOMUNIST

izdaja

KRONIKO NAJPOMEMBNEJŠIH
DOGODKOV IZ ZGODOVINE KPJ

V OBLIKI KOLEDARJA
PRIMEREN ZA VSAKOGAR

- več kot 400 strani, 80 fotografij, 20 str.
- ni splošnih pojmov, luksuzna oprema,
- najfinejši papir, nizka cena

Darilo za poslovnega prijatelja in tovariša
Praktičen priročnik za notiranje važnih dogodkov

Pomočnik dijakom in učencem pri ponavljanju zgodovine in sestavljanju nalog

Cena samo 20 novih dinarjev v prednaročilu, po izidu pa 25 dinarjev

Za dijake in učence obročna odplačila

Prednaročila sprejema založba »Komunist« — Ljubljana, Beethovnova 2, tel. 21-605

MARSHAL MC LUHAN

KAKO JE ŽENSKA POSTALA BOMBA

Večina žensk tega še ni opazila: tablete, industrijska družba in žensko delo dajejo ženski enako seksualno svobodo kot moškemu. Izginja tradicionalna razdelitev vlog.

Torej, spremenila se bosta oba spola, vendar se bodo moški veliko težje prilagodili novim oblikam ljubezenskega življenja. V nespecializiranem svetu computerjev in strojev bo čustvenost in intuicija pomenila več kot hladna logika.

Že lahko opazimo, da so velike firme sestavljene iz intuitivnih in senzibilnih tajnic direktorjev. Srečno je podjetje, v katerem je ženska vodilna sila, seveda ženska in ne pretirano ženskasta samica. Mnoga daljnovidna podjetja, predvsem avionske družbe, so začele prirejati za svoje vodilne ljudi (moške) neke vrste tečajev v senzibilnosti. Obnašanje, ki se uči na teh tečajih, bi moškega tipa John Wayne privedlo do obupa: gospodje se uče, da se čustva ne smejo skrivati, ampak se morajo izražati, kazati sentimentalnost do drugih, v neprijetnostih celo odkrito jokati če je človeku do joka — vse se šteje naravno v korist višjih ciljev. Nova senzibilnost se izplača, naglo je namreč potrebna v novi tehnologiji.

K temu se pridružuje še en proizvod moderne znanosti, ki lahko zruši vse stare meje: kontracepcijska tableta. Omogoča namreč (ženski) enako seksualno svobodo, kot jo uživa moški. Kot atomska bomba uniči vse državne meje, tako tableta uničuje vse seksualne zapreke. Tableta ustvarja iz ženske seks-bombe. Spolno uživanje in ohranitev vrste postajata dva popolnoma različna pojma. Nепrestane motnje in bojazen žensk, da bodo zanosile, so izginile, medtem ko njihove spolne zahteve brezmejno rastejo. Resnična enakopravnost v seksualnih zahtevah je zajamčena — in bo približala spola: enaki se bolj razumejo!

Ljubezensko trpljenje se ne izplača, moj dragi!

Tako imenovana romantična ljubezen bo pri tem verjetno popolnoma izumrla. Romanca ali trubadurska pesem, izum poznega srednjega veka, je pomenila zmago visokoindividualiziranega moškega podjetništva duha. Zahtevala je najstrožjo razdelitev spolov in frustracijo. Neuslišanaost je predpogoj za dobro trubadursko pesem (vsaj v književnosti); vse je bilo zamišljeno kot neka vrsta športa ali lova — z določenimi pravili igre: moški je vnet, ženska ostane hladna. Seksualna napetost izhaja iz tabuja zakona, zato mora biti oboje oboževana omožena ali oddaljena z intrigami, oddaljenostjo ali kako drugače nedosegljivo. Seksualna izpolnitev bi želji odvzela vsebino. Kot v limonadnih filmih: prvi objem je identičen z besedo »Konec« na ekranu.

Pri izbiri pravih partnerjev metoda »Ne morem živeti brez tebe, ti si zame vse na svetu!« še nikoli ni dala dobrih rezultatov. Boswell je že v 18. stoletju dobil odgovor na vprašanje: »Ali veste, da je na svetu vsaj 50 žensk, s katerimi je lahko moški ravno tako srečen, kot z eno izbrano?« Dr. Johnson je odgovoril: »Najmanj 50.000!« Bodočnost mu bo najbrž dala prav. Težko je igrati nedolžno devičico, če se vsak dan jemlje kontracepcijska tableta. In simpatija, ki jo uživa pri izbiri partnerja computer, omogoča predpostavko, da mnogi mladi danes zahtevajo od svojih partnerjev silno širok izbor kvalitet in lastnosti — in ne »veliko, edinstveno ljubezen« ali pa visoko razviti seks.

Politika odprtih spalnic

Pri tem pa seveda izginja ne samo romantično kopnenje, temveč tudi skrivnosti intimnega življenja — na veliko žalost vseh nemodernih in starih ljudi. Že 14-letne učenke šokirajo svoje starše z javno debato o odnosih med spoloma. Mladi pari se poljubljajo in objemajo javno brez sramu ali strahu tako, kot so se včasih lahko le npr. v pariškem metru. Hipiji pa so se praktično vrnili k plemenski incestu srednjega veka ali plemenskemu življenju primitivnih narodov — politiki odprtih spalnic.

Nič ni nenavadnega v tem, da popolnoma mešane družba spi skupaj v istem prostoru. Kdor pri tem takoj pomisli na masovne orgije, ni razumel bistva stvari.

Večina hipijev namreč nima pretiranih seksualnih zahtev. Za njih je seks namreč samo eden od čutnih užikov. Lahko ga imaš, kadar ti je všeč, ob vsakem času. Zato ni potrebno, da kot hudič nadleguješ in mučiš svojo ubogo dušo.

»Ženska mojih sanj« ali »moški mojih sanj« bo ravno tako bedasta ideja kot hišica iz pravljice v racionalnem in nečloveškem svetu urbanizma. Seks postaja za mlade nekaj drugorazrednega — kot vsa

kodnevni trije obroki hrane. Teenage-paru, kot sta bila Romeo in Julija, bi bila danes prva preokupacija kako vzgojiti otroke ali kakšno vzporedno kariero naj izbere Romeo.

Za generacije, ki prihajajo, bo seks postal sestavni del življenja — ne več vroče železo! Če človek pogleda reke seksualnih romanov, seksualnih filmov in seksualnih dram od II. svet. vojne do danes, bi pomislil drugače. Vendar so to, ravno tako kot gole

fotografije v Playboyu, taktični umiki. Pisatelj, kot je Norman Mailer, ima popolnoma prav, ko trdi da bo človek z omejitvami, ki mu jih postavlja civilizacija, pritisnjen ob zid. Vendar, ko potem pravi, da so svobodni človeški duh najlažje izrazi s seksom in nasiljem, se izkaže za puritanca.

Ljubezen z vsemi petimi čutili

Večina književnikov »intelektualcev« še ni odkrila sedanjosti seksa, kaj šele, da bi pogledala v njegovo bodočnost. To je na primer tudi vzrok, zakaj je tako mnogo mladih začelo brati znanstveno fantastiko, vkljub sumljivi literarni vrednosti te zvrsti. »Tutec v tuji deželi« Roberta Heinleia pripoveduje o poskusu, da bi se namesto običajnih »zemeljskih« norm obnašanja uvedle druge, namreč takšne, ki so običajne na Marsu. V tem obnašanju to, kar mi imenujemo seks, pomeni 1. nekaj skupnega in 2. nekaj večznane. Ni čvrstih meja med moškim in ženskim. Ta polerotični način občejanja je označen z novim pojmom — zblizano rastjo. Norman O'Brown (Life against death, Loves body) razvija tezo, da je civilizirani človek razbil celo svojo fizično pojavo. Po Brownu lahko mnogi ljudje občutijo seksualni užitek le v seksualnih organih: izginil je bogati čutni univerzum ostalih delov telesa.

Tako kot elektronska doba s svojimi sredstvi komuniciranja podaljšuje človekov živčni sistem izven njega samega, tako vzbuja tudi željo za samoraziskovanjem. To notranje potovanje išče načine, kako najti že dolgo pozabljene človekove sposobnosti in prebuditi vsa čutila in nove čutne dražljaje najti izven ozke seksualnosti. Primer tega novega iskanja bolj globokega angažiranja je v ZDA vse večje zanimanje za orientalistično religijo in filozofijo; drugi primer pa je vse večje uživanje LSD in marihuane. Te droge, kot trde tisti, ki so jih uživali, »vžigajo njihove možgane«, z drugimi besedami — rušijo stare omejitve v njih in jim omogočajo nove povezave.

Resen raziskovalec pa išče poti, ki bi lahko pomagale tudi brez mamil. V raznih raziskovalnih centrih v ZDA preizkušajo tehnike, ki bi lahko prebudile telo in čutila, predvsem ne čisto vizualna, in pomagale ljudem, da bi dosegli neobičajni fizični status, ki je npr. v literaturi opisan kot misticizem. Bodočnost bo brez dvoma dokazala, da je vsako človeško bitje sposobno, da tudi izven seksa najde užitek in izpolnitev. Na takšne sposobnosti je danes komaj kdo pozoren.

Mislím, da je konec ameriške družine najavljen prezgoda. Lahko se celo zgodi, da bo nastopila »zlata doba« družine. Ker bo več prilike za eksperimentiranje, se bodo ljudje poročali pozneje kot kdaj koli v zgodovini. Bodoče družine se ne bodo zapirale druga pred drugo, prej bodo predstavljale slabo povezana plemena. Dandanes posamezna družina nima, razen strokovnih svetovalcev in organizacij, nikogar, na katerega bi se lahko naslonila, kadar pade v neprijetnosti. Slabo povezano pleme (komuna, mamut-družina) bodočnosti bo za vsako pridruženo družino neka vrste izvora utehe in pomoči.

Ločitev se razume

Ker se bodo ljudje poročali v kasnejših letih, bo zakon postal resna stvar, enako ločitev. Mnogi zakonski pari bodo že ob poroki sklenili ločitveno pogodbo — izjavo o sporazumu. Ko bodo vse neprijetnosti odpravljene, še preden se bo zakon sploh sklenil, bo postala ločitev ne samo lažja, temveč tudi mnogo redkejša.

Zakon, sklenjen odločno in zavestno, bo postal v bodočnosti središče ustvarjalnega starševstva in verjetno najvrstejša institucija bodočnosti. Staro zloglasno skupno življenje je bilo zasnovano na stereotipni predstavi o vlogi, ki naj jo ima vsak posamezni član družine. Nova družina, bistveno in globoko povezana, lahko nudi idealno osnovo za samoodkrivanje, za eksperimente brezmejnih možnosti človekove biti. Vsak nov otrok lahko pomeni nove možnosti za vso družino. Vsak se hitro razvija in obenem povzroča spremembe pri starših in sorojcih.

Mogoče bo družina bodočnosti našla stabilnost ravno v neprestanih spremembah, v hrabrenju tega, kar je v vsakem članu družine edinstveno; zakon, osvobojen prisile in omejitev, ki obkrožajo visokointenzivni seks, lahko postane bolj čuten tj. bolj mnogostranski.

Homoseksualnost izumira

In kaj se dogaja s homoseksualnostjo in prostitucijo? Te dolgotrajne specializirane seksualne pokvarjenosti so že mnoge raziskovalce postavile pred uganke. Vendar, ali res ni odgovora na to vprašanje? V naši družbi so moški bolj specializirani kot ženske in je zato moška homoseksualnost mnogo bolj razširjena. Mnogokrat se je pokazalo, da je težko biti moški v ozkem smislu. V določenih tesnobnih ali nejasnih družinskih situacijah mnogi mladi tega ne zmorejo. Tako se preorientirajo na drugo stran, postanejo očiten primer moškosti, nadmoškosti, še bolj specializirani, še bolj omejeni. Če se rojeva nova specializirana moškost, izgineva potreba za specializirano homoseksualnostjo. Začudi nas, kako se homoseksualnost redko pojavlja med mladimi, ki žive v skupnostih.

Kar se tiče prostitucije, ki jo radi imenujemo »najstarejša obrt« — tudi ta je ena od najstarejših oblik specializacije — odgovor na nastanek specialistov, vojakov, mornarjev, množice delavcev: moški skupaj, kasarnirani ali poslani stran od svojih domov, jih bodo spremljali takšni ženski specialisti. Slično kot pri homoseksualnosti, se lahko tudi pri prostituciji govori kot o odgovoru na zahtevo za specializirano ženskostjo. Če so moški viktorijske dobe zahtevali od žensk seksualno zadržanost, so mnogi to delali samo zato, ker jih je obenem vznemirjala razbrzdana kupljiva seksualnost. Takoj ko povpraševanje izgine, izgine tudi ponudba. Danes so »call-girls« v glavnem le še igračka za drhteče starce. Takšne stvari se mladini zdijo neduhovite in smešne.

Kdor želi danes napovedati vse seksualne možnosti bodočnosti, se trudi zastoj. Bodočnost kot da obljublja brezmejno bogastvo. Iskanje nove seksualnosti ne moremo oddvojiti od iskanja nove prirodnosti in novih medčloveških odnosov.

Takšno iskanje pa se je že začelo. Njegovi rezultati nas bodo vse presenetili. Iz Konkret, Hamburg

PITANJA O POLNOM ŽIVOTU

- Šta znači kad djevojka razgovara sa muškim i neprestano kreće nogama, a oči joj poerne?
- Tko je izdržljiviji, muško ili žensko?
- Kako radjati mušku decu? HOMOSEKSUALNOST?
- Koji je dio ženskog tela najbolji?
- Koji je važniji polni organ, muški ili ženski?
- Dali da se oženim devojkom koja je imala polni odnos pre braka?
- Zašto mladi ljudi podlegaju pornografiji da bi zadovoljavali svoj seksualni nagon?
- Kako imati muško dete sa ženom koja radja žensku decu?
- Ako je čovek par godina PEDER, dali njegov SPERMIJ uploditi jajašce u maternici?
- Šta je to spirala?
- Usled čega dolazi do kasnog rahitisa?
- Koji dodiri i pokreti najviše nadražuju?
- Znacil obolevanja ženskih polnih organa?
- Dali samozadovoljavanje smeta čovjeku?
- Kakav je stav najbolji za polni akt?
- Zašto se žena nadraži kad se miluje oko vrata?
- Dali se žena bolje nadraži kad vidi naga muškarca ili muškarac kad vidi nagu ženu?
- Koje su žene ljubomornije, plave ili crne?
- Zašto žene vode psa sa sobom?
- Zbog čega većina žena vole huligane?
- Zašto žene imaju jače nožne mišiće od muškarca?
- Gde su nadražajni centri u žene?
- U čemu naći utehu za seks?

Vajenci GP

SPOŠTOVANA TRIBUNINA SEKSUALNA POSVETOVALNICA

Imeti seksualno posvetovalnico — odlična ideja pet pred dvanaesto! S tem zgleđno sledite drugemu tisku, mi študentje pa se bomo odslej lahko obračali na intimno svoj časopis in ne drugam. Najbrž tudi ne bo več kolegov, ki bi se čez Tribuno pritoževali zato, ker ni tako privlačna kot ostali tisk in ker je med »filozofiranjem« premalo zanimivega za bralce(-ke) z drugačnimi interesi.

Mi študentje imamo veliko skupnih specifičnih problemov, ki so nam lastni in stalno prezentni. Ti problemi izhajajo iz tega, ker smo spolno dozoreli, materialno pa ne, in torej za svoja dejanja ne moremo tako polno materialno odgovarjati kot naši vrstniki, ki so tudi po tej plati na toplem. Nasvet »Premagaj se (sprehajaj se, uči se, športiraj), dokler ne boš zmožen nositi materialnega bremena obveznosti spolnih odnosov« za nas ne smete uporabljati, ker je že prazen. Mi se pač moramo več premagovati; kaj, če nam gre veliko moči, ki je v orožju, za prazen nič v NIC. Družabno aktivnost pogosto nadomeščamo z družbeno, ki je vedno odraz materialnega stanja. Ker zdaj prihajajo na univerzo iz bogatejših slojev, družbeno aktivnost vedno bolj zamenjuje družabna. To je logično.

Pa vam nisem hotela tega pisati niti nimam problemov-poslastic, kot ste jih navedli po pop-sex lestvici drugih časnikov, ampak imam nekaj predlogov:

Tribuna seksualna posvetovalnica naj ne bi samo pasivno odgovarjala na vprašanja bralcev (in si s tem večala njihov pasivni krog, ampak naj bi ustanovila aktiv. Aktiv v tem smislu, da bi se prinašalci problemov združili v neko telo, ki bi skupno reševalo in proučevalo položaje in stike študentov. Tako bi se koristno uveljavljale nove ideje in izvajali sprejemljivi predlogi; kreatorji koncepta našega aktiva bi smeli biti vsi zainteresirani. Tako bi se povečal vilno registrirano telo bi gotovo dosegli rešitev več krog aktivnih bralcev Tribune. Kot pri oblasteh prapblemov, npr., da bi bari prodajali vsem študentom po dnevnih cenah ob predložitvi indeksa! Vsi ne bomo večni študentje in bomo nekoč imeli s položaji omogočeno iskanje barov po privatni ali službeni želji. Na bare se moramo pravočasno navediti (npr. zaradi etikete), in to je nedvomno perspektivna naložba. To so v Nemčiji, seveda Zah., že spoznali — in bari so si zagotovili stalne obiskovalce, da ne govorim o drugih rešitvah in perspektivah.

Skromne poskuse nekaterih ljubljanskih lokalov, ki ponoči prodajajo samo po dvojnih cenah (s peštrim, čeprav ne vnaprej pripravljenim programom), je samo za pozdravit.

Se en predlog imam, ki je sicer drugje že na široko uvajan v prakso, bi pa bilo za pare še kako koristno, če bi ga tudi izvajali. Gre za dogovarjanje, ki ga sicer svetujejo v vseh rubrikah predvsem zakoncem. Tudi midva z mojim fantom sva z dogovarjanjem uspela rešiti vrsto tekočih problemov takoj ob pojavitvi in sva dosežene rezultate le-teh dogovorov potrdila tudi z ustreznimi akti. Imava obsežen arhiv rešenih problemov, kar je prava redkost med drugimi. To ni nobeno zlonamerno cikanje, kar lahko povem tudi na bodočem Tribuninem seksualnem aktivu, če bo ustanovljen.

Upam, da moje pismo ne bo romalo v koš, čeprav Vas nisem nič vprašala, ampak sem skromno skušala predlagati koristne rešitve. Prepričana sem, da tega ne boste jemali z določeno rezervo, kot že imam izkušnje z drugimi rečmi. S predlogi sem pač hotela dati študentom nov privlačen impulz za aktivnost in Tribuni tako rekoč širši diapazon in svežo barvo seksualne rubrike. Zato Vas tudi pozdravljam s polnim imenom (naslov vseeno zadržite zase)

Vaša vneta podpornica
Ljubi Udé

SEKSUALNA POSVETOVALNICA KAKO IZGUBITI NEDOLŽNOST

VELJA ZA OBA SPOLA NEPREKLICNO

Pred leti so na beograjski univerzi naredili anke to o spolnem življenju oziroma udejstvovanju študentov in študentk. Podatki niti niso presenetljivi, zanimiv in značilen pa je tale: 80 odst. študentk je ob nedolžnost prvo leto študija. Torej bruculje, na tem

podatku temelji današnja posvetovalnica. Študentke je namreč treba vse, ki bodo letos potrjevale to statistiko, pa tudi študente, ki bodo pri tem sodelovali, psihično, pa tudi čisto praktično opremiti za ta opravke. Tako rekoč narediti nekakšen priručnik v malem! Uspeh je zagotovljen: nič več seksualno frustriranih oseb, vsi bodo srečni, veseli, zadovoljni, potešeni, sploh bo lepo, stare mame pa bodo imele na trgu o čem govoriti.

Vsak dober priručnik je napisan sistematično, torej se tega držimo tudi mi! Čas in kraj dogajanja, oprema udeležencev, način dogajanja. Kraj dogajanja zelene livade (sedaj seveda ne pridejo v poštev), prijateljstva soba, klopi v Tivoliju ob pol enih zjutraj, zadnji sedež očetovega avtomobila, družinska postelja, ko so starši na premieri v Drami, za obrtniške otroke vikend v Bohinju, tudi Kranjska gora pozimi ni za podcenjevanje, za Ljubljano sedaj ni najbolje, poleti pa kar priporočam, sexy-parties so že skoraj iz mode, družinska garaža (le s spalno vrečo), podstrešja, kleti, hodniki so za takšna opravila nekoliko neprikladni, hrabrejši pa naj kar poskusijo.

Čas dogajanja: pozimi je treba upoštevati, da so večeri mrzli, da pa je dosti prej temno. Priporočam torej nedeljsko popoldne, ko je ostala družina na nedeljskem izletu, pozno ponoči na skupnem ležišču planinske kočice, ko so vsi drugi že zaspali, čas, ko je tvoj kolega-ica na vajah, zgodaj zjutraj namesto prvih predavanj, tik pred kosilom v restavraciji Triglav, priporočam pa tudi vsako prosto minuto v vašem delovnem dnevu!

Oprema udeležencev: Bodimo praktični! pozimi je ta stvar nekoliko težavna zaradi količine tekstila, ki ga prenašamo s seboj, za spretne tudi to naj ne bo problem. Veliko gumbov ni priporočljivo, boljše so zadržge, pa trpežen material, (tisti, ki se oblačite v Trstu — pozor). Dobri so tudi nepremočljivi plašči in podobne stvari.

Način dogajanja: tu prepuščamo stvar vaši domiselnosti. Vse, kar lahko svetujem, je stvar viktorijanski nasvet: zamižite in mislite na Anglijo!

Vaš seXY

DRAGI KOLEGI

Dandanes je težko onanirati. Dosedaj sem onaniral skrivno. Ob tem sem se naslajal ob striptizu kolegic, ki sem jih slačil in oblačil po svoji volji in želji. Zadovoljen sem bil ob misli, da lahko občujem z vsemi, s katerimi želim jaz, ne kdo drug.

Ob dandanašnji vsesplošni goloti je pristnost in nedolžnost mojega onaniranja ogrožena. Zato naprošam vaš spolni forum, da mi svetuje, kako naj zaščitim svoja nagnjenja in miselnost.

Onanist

HČERKA JE SLA NA SVOJ PRVI PLES. »Poslušaj me«, je rekel oče, »zdaj je čas, da ti razložim. Zdaj, ko greš na svoj prvi ples, pazi: Prišel bo kavalir, da bo s tabo plesal, te povabil na požirek in te hotel peljati domov — zdaj pa bodi oprezna: Izenada stojš pred vrati njegovega stanovanja, poprosil te bo, da greš z njim, da ti bo skuhal močne kave. Če boš šla z njim, tam ne bo nikakršne kave, spila bosta kozarček likerja in nato še kozarček in še enega in potem — potem se bo spravil nate in potem... potem je proč tvoj ugled in ugled tvoje matere in moj ugled...«

Hčerkica je šla. Ob dveh zjutraj pa je spet prišla. »Kako je bilo?« jo vpraša nestrpni oče

»Prav kakor si napovedal, očka. Kavalir, požirki, ples, pot domov. Samo da ni imel likerja. Ponudil mi je štiri konjake in pri tem sva posrkala dve steklenici sekta, ampak potem sem bila oprezna, očka! Mislila sem na tvoje besede. Prekrižala sem mu račune: JAZ sem se spravila NANJ... zdaj je proč njegov ugled in ugled njegovega očeta in ugled njegove matere...«

NA NEKI DOMACI ZABAVI sedi mlad moški zraven tihe deklice, ki se ni udeleževala vrveža ter jo predrzno vpraša:

»Greste z mano v posteljo?«

»Tega še nikoli nisem storila«, odgovori deklica, »toda vi z vašim vražjim jezikom ste me pregovorili...«

RUSKA FIRMA NAROČI V ZDA veliko pošiljko prezervativov dolžine 40 cm.

Da je vzhodna firma ne bi podcenjevala, je dala ameriška firma na naročilo pritrdi oznako MEDIUM.

AZIJSKI DIPLOMAT, GOST V ZDA, obišče s spremljevalcem iz Washingtona New Orleans in pride v bar, kjer se je mladina zabavala s plesom.

Med uglišujočim hrupom se spremljevalec približa Azijcu in mu zatuli na uho:

»Imate kaj podobnega tudi v vaši deželi?«

»O da«, odvrne diplomat, »toda čemu je tu zraven mladina?«

GOVOR ZELENEGA CARJA

Tovarišice in tovariši!
Zemljerisniki in zemljerisnice!
Proučevalci naše socialistične stvarnosti!

Tu smo se zbrali ob tem svečanem trenutku, ko se z zanosom spominjamo vseh delovnih zmag, ki smo jih izbojevali z neomajnim prepričanjem v geografsko revolucijo, tu smo se zbrali, da se s trpkostjo v srcih spomnimo vseh geografov, ki so padli v preteklosti za našo geografsko stvar pod pezo izpitov ali pa so jih povozili alkohol in reakcionarni elementi! Ko se tako zavedamo, da brez teh žrtev geografija danes ne bi bila taka, kakor je, vemo in smo prepričani, da brez nadaljnje borbe za dokončno geografsko revolucijo geografov naša socialistična stvarnost ne bi mogla obstajati! Priznamo, da so neke napake bile in da določeni manjši odkloni še obstajajo, toda kaj je to v primeri s tisočermi geografskimi zmagami, ki smo jih dosegli in jih še dosegamo! Nekateri negeografi širijo laži o nas, češ da krademo ideje in da smo pijanci ter skorumpirani. Tovariši, to so navadne klevete! V resnici jih motijo naši očitni uspehi v doseganju delovnih zmag. Toda tega kljub lažem ne bodo mogli dolgo skrivati. Vse zavedne množice sveta bodo uprle oči v nas, v našo geografsko stvarnost in ni daleč čas, ko bodo živeli na naši zemlji samo še geografi. Vse bo proučevalo, seštevvalo, risalo, kartiralo in pisalo geografske članke! Druge potrebe bodo postale nepotrebne, ljudje bodo dosegli svoj namen, geografska revolucija bo kakor jez preplavila naš planet! Pomislite! Plemena na Novi Gvineji se ne bodo klala med seboj, raje bodo preštela populacijo in se

KMETSKE SLIKE

Na 500 anketiranih gospodarstvih razpolagajo s tremi zasebnimi traktorji. Košnjo opravljajo polovico ročno, polovico strojno. Setev in ostalo opravijo kmetovalci izključno ročno, mlačev 30 odstotkov ročno.

PREDLOG 1: Kmetom naj montirajo rezervne roke in noge.

Na omenjenih 500 gospodarstvih imajo le tri vodovode. Komaj vsaka petnajsta hiša ima izkopen vodnjak, vsaka deseta pa ima betonirano cisterno. V sušnih obdobjih vozijo vodo tudi do 3 km daleč. Kraji nimajo niti ene cisterne za gašenje požarov.

PREDLOG 2: SZDL naj na tem področju postavi cerkev Sv. Florijana, ki bo varoval posestva pred požari. Hkrati s tem naj uvozi iz Sahare kamele za toporjenje vode.

Dvajset odstotkov kmetij še nima elektrike ne radioaparatorov in ne časopisov.

PREDLOG 3: Svetlo prihodnost, ki jo blede osvetljujejo sveče in petrolejke, naj bi malo presvetlili kakšni bogci.

(Podatki se nanašajo na Slovenske gorice in so povzeti iz priloge Kmečkega glasa.)

Jagodič

ubadala s tem, zakaj je pri njih tako močno razvit socialni prelog. Indijci se ne bodo več tako razmnoževali, ker bodo cele noči porabili za seštevaje svetih krav.

Celo kmet, ta naš neuničljivi reakcionarni element ne bo več imel časa zabavljati, ker bo ves svoj prosti čas porabil za pisanje seminarских nalog o agrarnih površinah. Ves svet bo ena sama geografska celota, ves svet bo končno kompleten. Vsak idilični potoček v gozdu bo imel težke hidrografske študije, vsak kamen obrnjen, vsaka trava prešeta, pri vsakem rojstvu novega geografa bo že stalo zraven na desetine statističnih popisovalcev. Oh, kako lepa vizija!

Zato, tovarišice in tovariši, neomajno zaupajmo v našo geografsko bodočnost, v našo geografsko revolucijo in v naše geografsko samoupravljanje! Kruto obračunajmo z našimi reakcionarnimi elementi, z oportunisti in dvomljivci (tu posebno apeliram na naše profesorje, za katere vem, da nekateri to svoje poslanstvo že precej dobro vrše), kajti samo tako bomo dosegli v smislu dialektike naš cilj.

Naj živi naša geografska revolucija
Naj žive naši vodilni geografski tovariši!
Naj žive zavedne geografske stare bajte!
Smrt reakcionarni in oportunistični brucadi!

Njegovo visočanstvo zeleni car

Tužek

Na izvršnem svetu SRS dan in noč visi klobuk, v katerem je listek z napisom: TA KLOBUK VISI TUKAJ OD JUNIJA 1968. Iz dobro poučenih krogov smo zvedeli, da je klobuk last podpredsednika Izvršnega sveta dr. Franca Hočvarja. Ob tla ga je vrgel in poteptal med junijskimi študentskimi nemiri v Beogradu.

NAŠA MOČ (XIV, 1919, št. 28)

Zahteve krščansko-socialnega delavstva:

Da časopisi in ljudski govorniki osvetljujejo dan za dnem pogubni značaj Marksovega socializma in Bakuninovega komunizma...

A. Kamen

SATIRA BREZ OKVIRA

Zaradi človeka ljudje ne bodo nikoli ostali brez problemov.

Zaradi človeka satirik ne more ostati brez dela. Ostane lahko samo brez delovnega mesta.

Satira kot literarna metoda in zvrst izraža predvsem spopad človekovega intimnega bitja (mnogo bitij se je v tem človeku nakopičilo!) s pravili, kanoni, organizacijo, običaji, manifestacijami, lažmi in neumnostmi družbenega življenja (v najširšem, najglobljem in najvišjem smislu).

Temu spopadu ni konca. Ko ga več ne bo, ne bo tudi satire.

Biti satirik danes ni več niti lepo niti lahko. Ne zadošča več le pogum in oštrost (duhovitost molče prištevam). Satirik mora zdaj bolj kot kdajkoli prej biti pameten, večasih tudi razumen.

Z drugimi besedami — sodoben satirik bi se moral pisati Marx Twain.

Ni niti reakcionarne niti progresivne satire. Je samo ena edina (niti progresivna niti reakcionarna), le da so njene teme različne v različnih družbah in državah.

Satira ne more, da ne bi delala slona iz muhe.

Ni satire brez karikature in ironije, groteske in sarkazma, brez pretiravanja relativnih slabosti in neuspehov, brez omalovaževanja relativnih uspehov. To so upeljana, preizkušena sredstva satire, ki so stara kot satira sama.

Ni ga okvira, ki bi ga trpela satira.

Satira ni politika.

Vendar satira namerno usmerja na razmišljanje, ki se razlikuje od razmišljanja, na kakršno človeka navaja vsakdanje družbeno in politično življenje. Ta začasna in občasna sprememba načina razmišljanja je ljudem zelo potrebna — zlasti današnjim — ki so vse pogoje primorani samostojno misliti in delati.

Ne splača se dobiti sovražnika med satiriki. To je isto kot podpisati ček brez kritja ali graditi politične tovarne.

Satira sama po sebi ni niti konstruktivna niti dobronamerna, ni pa niti razdiralna niti zlohotna.

Lahko je konstruktivna, samo če jo berete brez političnih predsodkov; če je ne berete kot politično-propagandnega letaka ali pamfleta, če v njej ne boste iskali nekakšnih prikritih (sajanih!) političnih stališč, ki nasprotujejo vladajoči in dnevni politiki.

Lahko je dobronamerna samo, če jo dobronamerno sprejemate.

To pomeni, da problem konstruktivnosti in dobronamernosti ni v satiri, temveč v bralcu.

Satira torej na originalen način človeka izobražuje. Tako kot so normalna trenja med učiteljem in učencem, so normalna tudi med satiro in njeno publiko, posebno s tistim delom publike, na katerega njene puščice letijo.

Satira je torej poleg svoje na videz razdiralne in zasmehovalne funkcije pravzaprav globoko humana tlaka.

Satira je izključno v službi miru in miroljubnega nemira.

Ne poznam satirika, ki je vzdignil narod v upor, organiziral revolucijo ali kontrarevolucijo, naredil državni udar, izzval študentske demonstracije ali stavke rudarjev, izdal domovino ali državno tajnost, ki je uničil državo, republiko, občino, krajevno skupnost ali krajevno mesno industrijo, prisilil vladu k odstopu, podtikal samoupravnim organom, direktno vplival na živčne zlome natakarev in branjev. Ne poznam satirika, močnejšega od policije in oboroženih sil. Ne poznam satirika, močnejšega od zdravega človeškega razuma. In vendar — najrazličnejše pisane imenujete ustvarjalce, nas satirike pa trmastó uvrščate med razbijače. In sploh mi ni jasno, zakaj satiro enačite s sekiro.

Jaz sam pišem satiro

— ne zato, ker sem nor ali neumen ali vsekan ali hudoben ali užaljen

— pišem jo kar tako, namerno in zavestno, zaradi ljubelega miru tako rekoč.

Če pa mi vprašanje satire postavite kot idejno-politično vprašanje, potem samo v tej obliki:

ALI IMA SATIRA MESTO TUDI V SOCIALISTIČNI SAMOUPRAVNI DRUŽBI ALI NE?

To pa je že veliko vprašanje!

»Polja«, Novi Sad,
prev. Peter Kuhar

SLOVENSKA INTILIGENCA POZOR! POZOR!

Pri Državni založbi Slovenije je izšla zajetna knjiga Medved v Sloveniji na 18 straneh. Dodani so vsi potrebni bio-bibliografski podatki.

Jože Slander, glavni urednik radia STUDENT, je izjavil, da bodo morda že prihodnje leto pričeli oddajati v barvah.

Marjan Rožanc, znani nogometni komentator revije za mišljenje in pesništvo Problemi, baje pripravlja znanstveni elaborat o nogometu po naročilu zveznega kapetana Rajka Mitića.

Najresnejši mladenič ki se ga trenutno vsi v Ljubljani najbolj boji, je ALEKSANDER ZORN, urednik kulturne redakcije Radia Student. Zgodilo pa se mu je zadnje, da je ob petih zjutraj pri prijatelju Matevžu Dolencu prebral rokopis njegovega zadnjega romana, »prvega beatniškega romana v slovenskem jeziku«. Bil je Aleksander nad rokopisom tako navdušen, da si je pri avtorju sposodil tri pornografske revije, pipo in štiri vrste izbranega tobaka. Navdušen pa je bil tudi Mate: zdaj išče Zorna, da bi se z njim pomenil o tej neverjetni komunikativnosti romana.

Vsem, ki nas vdano prenašajo, razkošno podpirajo in sovražno opazujejo, želimo ob koncu leta vesele in srečne prvomajske praznike!

VRNITI SE PRVI ŽENI

Moj pastorek se je civilno ločil od žene, s katero je bil poročen tudi cerkveno. Po nekaj mesecih zakona nista imela še nobenega otroka. Brez privolitve nas staršev se je nanovo civilno poročil z neko brezverko. Njegovi prvi ženi je veliko do tega, da bi se pobotala in nadaljevala krščanski zakon. On o tem noče slišati. Izgovarja se, da bi bilo nepošteno zapustiti drugo ženo, s katero je medtem že rodil otroka. Katera žena mu po krščanstvu pripada?

Načelno je odgovor čisto jasen. Cerkev upošteva po Božji volji za veljavnega le prvi zakon. Če on želi biti kristjan, se je dolžen vrniti v zakonsko skupnost s prvo ženo. Kar se tiče otroka, ki ga ima z drugo ženo, ga je kot oče dolžan vzdrževati in po svojih možnostih skrbeti zanj nasploh. Kako bo on to psihološko zvozil — v to se ne moremo zatapljati. Ko se enkrat zmešajo in skrivijo steze življenja, jih ni enostavno in brez velikih boli sebi in drugim razrešiti in zravhati.

Glas Koncila

SITI IN LAČNI SLOVENC

V prihodnjih dneh bo izšla pri založbi Obzorja knjiga z naslovom Siti in lačni Slovenci. V njej pišejo slovenski publicisti in pisatelji o zaostalih krajih Slovenije. Dokumentarne fotografije pa so posneli najboljši slovenski fotoreporterji.

S pisano besedo sodelujejo: kmetje iz Slovenskih goric Mirko Cepić, Janez Kure, Marjan Rožanc, Igo Tratnik, Dimitrij Rupel, Drago Jančar, Taras Kermavner, Bruno Hartman, Slavko Jug, Janez Rotar, Juro Kislinger, Matevž Hace, Mavricij Zgonik, Herman Vogel, Tone Stojko, Tone Partljič, Slavko Gliha, in France Forstnerič. Dokumentarne fotografije pa so posneli Tone Stojko, Dragiša Modrinjak, Joco Znidaršič, Danilo Škofič in drugi.

Knjiga bo prav prijetno božično darilo.

BESTSELLER! BIBLIJA — II. IZDAJA

JUGOSLOVANSKI BESTSELER 1969! Potem ko so prvo izdajo razprodali v rekordnem roku, je sedaj dotiskana druga izdaja. Cena nove knjige je občutno znižana in znaša samo 90 din. Oglas v Delu, 14. dec. 1969

Vse naročnike...

Vse naročnike ki ne prejemajo redno našega lista, prosimo, da to osebno ali pisмено sporočijo na naš naslov. Vsem se opravičujemo.

uredništvo

V našem razvoju smo dosegli stopnjo, da lahko vsak občan svobodno poved svoje mnenje, vendar mora biti to izraženo konstruktivno in ne destruktivno. Kritičnost iz nekaterih naših krogov nam ne koristi, ampak škoduje. V naši samoupravni družbi je glavni dejavnik delovni človek, proizvajalec, ki ustvarja in ki ima pravico povedati, kaj ni dobro in kaj je treba popraviti, in ne tisti, ki nimajo nič skupnega s temi proizvajalci, niti z drugimi delovnimi ljudmi, ki dajejo vse od sebe, da bi se naša družba razvijala hitreje.

★ DELO

Nedelja, 26. oktobra 1969

Tudi inženirji in tehniki so neposredni proizvajalci

★ DELO

Nedelja, 7. decembra 1969

Skupščina skupnosti študentov MVZ

RAZPISUJE

za delo pri študentskem listu KATEDRA

1. MESTO GLAVNEGA UREDNIKA,
2. MESTO ODGOVORNEGA UREDNIKA,
3. MESTO UREDNIKA HUMORJA IN SATIRE.

Pod 1 in 2 — Seznanjenost z delom in življenjem na višjih šolah, seznanjenost z aktualno družbenopolitično in kulturno problematiko, organizacijske sposobnosti.

Pod 3 — Interes in sposobnost za urejanje humorja in satire, status študenta.

Rok za prijavo je 30. december 1969. Pošljite jih na izvršni odbor študentske skupnosti Maribor, Tyrševa 23.

Na Vašo cenjeno ponudbo, objavljeno v Katedri št. 5 16. 12. 1969, stran 2, se na razpisana tri (3) mesta v Vašem cenjenem uredništvu javlja celokupni uredniški odbor koncerna Tribuna. Preden pristanete, bi Vas radi seznanili z našimi skromnimi pogoji.

1. Uredništvo Katedre naj se prenese v Ljubljano
2. Dosedanjemu obsežnemu uredniškemu odboru Katedre se zavzememo, da mu preskrbimo dobro plačana mesta uličnih prodajalcev Tribune (petindvajset 25.— para od prodanega izvoda).

3. Rok za prijavo naj se prestavi na januar, ker že 25. decembra odpotujemo v St. Moritz na praznovanje novega leta, in tako ne bomo v mogočnosti vršiti kakršnekoli dogovora!

Spoštujemo vas in ljubimo!

TRIBUNA

P.S. To priliko uporabljamo, da se Vam najtopleje zahvalimo za srdačne čestitke, ki ste nam jih uputili ob petdesetletnici Naše univerze.

DELILI SO MEDALJE

V Mariboru je bila v razstavnem salonu Rotovž 12. republiška razstava fotografije. Od 413 prispelih fotografij jih je bilo razstavljenih 150. Zlato medaljo je dobil Dragiša Modrinjak, srebrno Ivo Cerce in Vlastja Simončič, medtem ko so bronaste dobili Janez Korošič, Tone Stojko in dr. Miloš Porekar. Hkrati je bila v istem razstavnem prostoru tudi 5. medkubiska razstava umetniške fotografije.

Študentski list TRIBUNA urejajo:

Milan Deldeva, Stanko Hočevar, Jože Konc, Andrej Medved, Jaro Novak, Marko Pogačnik (likovni urednik) Marko Slodnjak, Slavko Splihaj, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Srot (odgovorni urednik), Marko Svabič, Dušan Tršar (tehnični urednik, Peter Kuhar (lektor).
TRIBUNA — Izdaja IO SS ljubljanskih visokošolskih zavodov — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1/II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 15 din, za ostale 20 din — Cena posameznega izvoda 1 din — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska ČGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poština plačana v gotovini.